रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

धर्मोदय ग्रन्थमाला—१८

"भासये जोतये धम्मं"

महा चीनयात्रा

धर्मालोक स्थविर

प्रकाशक

मंत्री, धर्मोदय सभा

कालिम्पोंग, दार्जिलिङ्ग ।

प्रथमावृत्ति १००० } बुद्धाब्द—२४९३
नेपालाब्द—१०७० { मू २)

प्रकाशक—
भिक्षु महानाम "कोविद"
मंत्री, धर्मोदय सभा,
कालिम्पोंग, दार्जिलिङ्ग ।

मुद्रक—
जेनरल प्रिंटिंग वर्क्स लिमिटेड
८३ पुराना चोनाबाजार स्ट्रीट,
कलकत्ता ।

प्रकाशकया पाखें

थ्व सफू धर्मोदय सभाया झिंच्यागूगु (१८) ग्रन्थमाला खः। धर्मोदय सभायापाखें थ्व सफू पिकाय् दुगु महत हर्षया विषय खः।

थ्व सफू प्रकाशनार्थ सम्पूर्ण खर्चया भार कया दीम्ह श्री भाजु-रत्न मणिहर्षज्योतियात जिमि विशेष धन्यवाद दु। थुगु हे प्रकारं जिमित सकल नेपाली भाजु मय्जुपिसं सहायता बिया दी धयागु अनन्त आशा दु।

२०-१-५०
कलकत्ता

—प्रकाशक

धर्मालोक स्थविर।

सन् १९४९ साले श्री लंकाद्वीपं नेपाले बिज्यापिं धर्मदूत मण्डली। फेतुनाच्वंम्ह मण्डलीया नायो नारद महास्थविर। ल्यूने दना च्वंपिं (जव-पाखेंनिसें) भिक्षु प्रियदर्शी, डा० रत्नसूर्य, प्रोफेसर आर्यपाल तथा भिक्षु अमृतानन्द।

भूमिका

थ्व महा चीनयात्रा छु खः आयुष्मान धम्मालोकया जीवन सम्बन्धी छपा तप्पागु न्हायूकं खः धाःसां पाई मखु। गथे लोक नीती कना वंगु अनुसारं (सुखोपि चन्दन तरु न जहाति गन्धं० । दुक्खप्पत्तोपि कुलपुत्तरुपो न जहाति धम्मं) गुगुली वसपोलया धैर्य उत्साह व त्याग शीलया किपालु खने दु। छाय् धाःसा वसपोलया गृहस्थ जीवने नं बाखं न्यो ज्वीगु आदि धर्म चर्चा याना ज्वीगु स्वभाव दु धाःगु जि न्यनागु दु। थुगु खँ यात जा जि जक धाय् माःगु मखु कि गुगु खः वसपोलं छापेयाना बिज्यागु बुद्धगुण धयागु किताबे भूमिका च्वयातःगु द्वारा हे नं विदित ज्वीफु। गथे कि (जलप्पमाणं कुमुद नालं०) उकें याना बाखने वइगु अनेक बां बां लाःगु थासे थःनं वना चाःहिला स्वेगु इच्छा जूगु खः। वहे इच्छां, थ्व यात्राया कारण नं जुया वोगु धायूमाल।

वसपोलं थाय् थासे धयानं बिज्यागु दु विभीषणया लंका, मञ्जुश्रीया महाचीन आदि गथे च्वं थें, स्ववने दत धाःसा। थुकिं हे याना थ्व यात्राया संकल्प जुल। संकल्पयात ल्वेक मने विराग नं जू गु जुल। छें प्याहां वया किण्डोले बिज्यात। उखें थुखें बुझे याना स्वयाव थःकाय् गजरत्न (आयुष्मान अनिरुद्ध) यात लंका छ्वया बिज्यात। थुलि जक गन हानं नेपा बिज्याना मोहनरत्न

(आयुष्मान महानाम) व चिकिधिकम्ह काय् त्रिरत्न निम्ह ब्वना यंका लंकाय् तया थका बिज्यात। तर महाचीन बिज्याय् मफुनि। हानं पूजा यानासां तय् थका पात्र चीवरादि ज्वना नेपाले ल्याहाँ बिज्यात। जीवनया अनेक संघर्ष जुल। नेपाले च्वने मंमदया अक्याबे बिज्यात अनं ल्याहाँ वया कुशीनगरे त्यागया नमुना क्यना संसारे छुं सार मदुगु भावयात क्यना बिज्यात। हानं महास्थविर भदन्त चन्द्रमणि नाप बर्मा बिज्याना बर्माया अनेक दर्शनीय स्थान स्वत। अन नं चीन बिज्याय् मफु ल्याहाँ बिज्याना सारनाथे उपसम्पदा कया बिज्याय् धुनेवं उखे पाखें हे ल्हासा बिज्याय् धका ल्हासा बिज्यात।

चीन वनेगु अनेक प्रयत्न याना बिज्यात व फुक सित्ति हे खः। लिपा अन च्वंम्ह छम्ह लामा धोर्जे च्वपाघेसिं चीनया थाय् थाय्यागु पत्ता अनेकानेक श्रद्धावान व्यक्तिपिंत चिट्ठि आदि च्वया बिल छपा म्हासु म्हिचाय् जायक चिनिया आखः च्वया बिल थ्व हे तिनि वसपोलया चीनयात्राया धात्थेंयागु भूमिका धाय्माल।

अले अनं वया भुतान् दुयूले प्रथम न्हापां छगूगु वर्षाबास यानाव चीनपाखे बिज्यागु जुल। चिनया अनेक तीर्थ चाःहिला बिज्यात अनेक देश स्वया बिज्यात अनेक चाला बालाया अनुभव अध्ययन याना बिज्यात। थ्व खँ फुक थ्व थुगु सफूया प्रत्येक अध्याये कनातःगु दया च्वन। तसर्थ थुके कनातःगु अनुसारं गुगु भ्रोगु निंतिं सदां न्हूगु खः भ्रीसं न्यने मनंनिगु खः। गुगु भ्रीसं स्वेमनं निगु खः।

आ: ल्यन अनं ल्याहाँ वया वसपोलं छुयात। थ्व नं भीगु निंतिं महत्व पूर्णगु खः। छाय् धाःसा भीगु भाय्या सफू आपा मद्या च्वंगुली अनेनेगु किसिम न्हून्हूगु सफूत पिकया बिज्यात। हानं आनन्द कुटिथें जागु विहार नं निर्माण याना बिज्यात।

आपा छु च्वे वसपोलं गुलि जक भीगु उपरे भीगु बुद्धशासन या उपरे भीगु भाषाया उपरे महान दुक्ख कष्ट सिया बिज्यात। थुगु खँ जि जक धयां ज्यू गु मखु सकसिनं बुझे जुया हे च्वंगु दै! उकियाना भी सकसितं साःसागु फल भोग याना च्वने दत धासेंलि आः उकिया पलेसा छुन्नी ? अय्नं वसपोलया गुण सदा वारंबार अनुस्मरण याय्त थ्व सफू छकोसां च्वंनिसें क्वेथ्यंक बांलाक स्वया यंकल धाःसा उकिसनं मेमेगु साःसागु लोसा तना बीतिनि धैगु जितः थथे विश्वास जुया वल। सम्पूर्ण रूपं थुगु भूमिका च्वेत जिथें जाम्हं छु च्वे फै।

—प्रज्ञानन्द भिक्षु

थुकी दुगु

न्हापांया खँ

चीने उख्य थुख्य

लिपाया खँ

महाचीनयात्रा

महाचीनयात्रा

न्हापांया खँ

(१) संकल्प

जि व्यवहारे च्वंच्वनाबले नेपाले त्वा: त्वाले बाखं कनिथाय् बाखं न्यंवनेगुली अपालं रस दु। गुभाजु ब्राम्हूजुपिसं बाखं कनिगु अपालं न्यना तयागु व दन्त्यकथा मुखद्वारा नं न्यना तयागुलिं छको १९७७ साले कलकत्तास खेप वनाबले जि लंकायापिं मनूत धा:पिं खनाबले जिगु मने रामायण कथाले अन राक्षसतयगु देश धाथाय् मनूत् गथ्य दइ धयागु थ्व खइला धका पत्यार बिलकुल हे मजू। उकि व हे खँया विषये मेमेपिंलिस्य, न्यना स्वयां जित: लंका वने नंपिसं उल्लु थें समझे जुल।

तर लिपा कलकत्ताय् कलेजस्कायर धयाथाय् महाबोधिसभाय् लंकायाम्ह अनागारिक धर्मपालं दयूका त:गु विहारे वनाबले अनागारिक धर्मपाल हे अन दया च्वंगु समय जुया लंकायाबारे खँ ल्हा:गु ब्लाक न्यसेंलि जिगुमन दोधारे लात। ख: थें नं मखु थें नं जुल। न बाखंयागु खेँ विश्वास जुल, न जि वयागु खँयात विश्वास याय फत। व खँ अथें हे जुल।

अथ्य हे वयां लिपा १६७८ साले जि ल्हासा वना बले ल्हासे पञ्चशोर्ष पर्वत धा:गु "रिपुच्वेङा" धा:गु थासे "जाम्बेयां" धयाम्ह मञ्जुश्रीयागु दर्शन याना वया धा:पिं सँयूत नाप लात। अबले नं जिगु मने व खँयात बिलकुल पत्यार मजू। व हे खँया बारे बरा-बर मेमेपिं लिस्य न्यना स्वयाबले स्वम्ह प्यम्ह वना व:पिसं धासेंलि उगु खेँ नं ख: ला मखुला धया थें जुल लिपा त:म्हसें धासेंलि जिगु मने उगु समये "छिपिं हे वने फसेंलि जि वने मफैला" धयागु लुया "छको ला मौका दत धा:सा अवश्य नं वने" धयागु बिचार वल। व खँ अथें हे।

अन ल्हासे निदँति भुक्तमान यानाबले नेपा: वे माल, नेपा: वया, हानं जि ल्हास वना बले जिमि काय् गजरत्न च्यादँ दुबले ल्हासे यंका तया तर जि गुबलें ल्हासे गुबलें कलकत्ताय् गुबलें फारी थ्यकाना मदु। गजरत्न मचा तस्सकं अरयो जुया जूगुलिं वयात वने वने च्वने च्वने ज्वना ज्वी मा:गुलिं वयात वनारसे यंका सेन्ट्रल हिन्दु स्कूल बोर्डिङ्गे भर्ना याना। ले ३० तका खर्च बिया निदँ स्वदँ अन तया आख: ब्वंकागुलिं न्हापायागु अस्यो पाना बिलकुल हे सुधार जुया विद्या धयागु ब्वने हे मा: धयागु मती गारे जुल। बनारस बोर्डिङ्गं नेपा: वे त्योगुलिं ल्हासे फिके यानाबले व ज्ञानी जुया व:गु खना सकलें आश्चर्य चाल। काय मचातयूत विद्यां हे सिवाय मेगुलिं रक्षा ज्वीगु मखु धयागु पुरापुरा विश्वास जुल।

(२) किन्डोल विहारे

१९७७ साले काय् नं ब्वना ल्हासां नेपाः वया। नेपाले गृहस्थी छें च्वं च्वनेगु इच्छा मदुगुलिं पिला खुला छ्रुयें च्वना कायव जिव निम्ह स्वयम्भूया क्वे किण्डोल विहारे च्वना। चिकिधिकःम्ह काय छ्म्ह मांया मां अजिम्हसिथाय् मचांनिसें अन च्वना च्वंगुलिं अन हे।

किण्डोल विहार दयका च्वंगु सि हे मधः नि। अथ्य जूसाः नं थमं नं फुकुंगु सिपुतिं सीगु आदि याना च्वं च्वना। गजरत्न छ्म्ह न्हित्थं सोघले जोगवीरसिं साहुया कापः थायगु कारखानाय् कापः थाः वनिगु। जि छ्म्ह सिया न्हित्थं अष्टसहस्रिका प्रज्ञापारमिता पाठ याना च्वं च्वनेगु। दच्छि ति दुबले अन घोपालाः तयातःम्ह थ्यमीयाम्ह बड़े छ्म्ह अतिसारया रोगं मृत्यु जुल। व बिरामीया उपरे गजरत्नं याःगु सेवा ल्ररतरपिसं यायत थाकुइ। अपायचो दुर्गन्धगु मल मूत्र सफा याना घःहे मचास्य अजाःगु छ्रांतं बिरामी यात सेवा याना च्वंगु खना जिगु मने थ्वयाके थुलि ज्ञान थुलि साहस अन बनारसे विद्या ब्वना मवःगु जूसा गबले दइ धयागु वल। थुलि जक मखु योगु बखते योगु ज्या बो म्हाः धयागु चाला मदु।

किण्डोल विहारे घोपालाः मदुगुलिं नमबुद्धाय् च्वं च्वंम्ह खोपयाम्ह मञ्जुहर्ष हया घोपालाः याना तया। वया गुरु दुप्पायाम्ह 'सेरापधोर्ज्ये' धयाम्ह लामा स्वयम्भू ल्हनेत दुप्पायापिसं दर्ं बिया छ्रुवया हया तम्ह दुप्पाय् ल्याहाँ मवंस्य नेपाले, किरुणे, कुटी

ह्मलंब्वी चाःचाहिला न्यूनिव्रत धयागु छन्हु "सुचि" धका छ्खाः जक नया च्वनेगु कन्हेखुनु द्यो तुयू मजुवं दना "द्रम्बा" काय धयागु शोल प्रार्थना याना उखुनु चच्छि न्हिच्छिया भित्रे करुणामययात त्रिकाल पूजा याना म्हुत्वी बुया वःगु ई समेतं घुतुके मछ्रस्य ल्ह्वया निराहार च्वना सुलिस्यं न्वंवाय् मज्यूगु व्रत चले याना च्वंम्ह लामाया शिष्य जूयानिंति किण्डोल विहारे वसंलि वं हे न्यूनि व्रत चले याना अष्टमी पुन्ही आमाइ पत्तिकं पर्व पर्वकाले न्यूनि च्वना मेपिंत नं तया ज्या चले याना च्व च्वं दच्छि दत्या बिते जुया वँन।

(३) राहुलजी नाप

उगु हे समये जि नं व हे न्यूनिव्रतया ज्याय् हे लगे जुया च्वं च्वना। दुप्पारमुचि सेराप्धोर्ज्य लामा नं नेपाले वया खास्तिस च्वंच्वन। उगु समये राहुल सांकृत्यायन हिन्दु साधु जुया शिवरात्रीया मेलाय् नेपाः वया ल्हासा वनेगु इच्छा याना ल्हासा वनिपिं सुं दुला धका खास्तो वना माः जुया च्वंबले व हे सेराप् धोर्ज्य लामा नाप लात। व हे लामायाके थःगु इच्छा दुगु खँ न्यंकुस्यंलि व लामां "ग्यागर पंडित" हिन्दुस्तानी साधु सःस्यूम्ह हे खः धका म्ह सीका ज्यू जि ल्हासा छ्वया बी धका वयात वचन बिल। व व हे लामा नाप जुया च्वन। शिवरात्री फुना लच्छि दय धुंकल, मेलाया तायम् फुना हिन्दुस्थानयापिं मनूत हिन्दुस्थाने हे छ्वयूत पुलीसं माला माला छ्वया च्वन। राहुलजीयात नका

त्वंका लामां पित मछ्वस्य तया तल। छको व लामायात किण्डोल विहारे निमंत्रण याना न्यूनि व्रत तयगु धका दातापिसं स:ता किण्डोल विहारे वय मा: गुलि लामां राहुलजीयात नं नापं च्वना हल। किण्डोल विहारे थ्यसेंलि राहुलजी जि नाप लात।

राहुलजी नाप लासेंलि बहुनी अनयागु हाल फुकं जि सिल। न्हापां वस्पोलया नां 'दामोदर बाबा' राहुलजी धका जि मस्यू। स्वन्हु प्यन्हु नाप् च्वने धुँसेंलि वया मने तया व:गु—नेपालं ल्हासा वना ल्हासे च्वंगु "कंग्यूर" "तंग्यूर" धयागु बौद्ध ग्रन्थ दक मुना हया नालंदा विश्व-विद्यालय दयका अन तयगु आदि छु खः व फुक खँ जित: कन। उलि जुसेंलि जिगु मने थ्वं ला भिंगु हे मती तया, इच्छा याना व:म्ह ख: धयागु वन थ्वयात ला भीसं फुगु चा:गु तहल सेवा यायमा:म्ह हे ख: धयागु नं मने वया मा:गु चाकरी याना हे च्वना। छगू वस्पोलयात थुजागु दु:ख दु कि पुलिसं माला ल्हासा वने मखंक हिन्दुस्थाने लित छ्वया बीगु महा भय। उकीं पिनेयापिं मनूत सुं हे नाप लाके मते नाप लाय मखु धका च्वं च्वन। धयां गुबले जीगु। भं माला माला नाप ला: वइगु। लामा धा:सा किण्डोल विहारं लां लां हे वने मफइ थें च्वंगु ज्या दया च्वन। वया थ:गु कार्य फुकं ध्वंस ज्वीन धका महाभय कया जित: "थ्व लामा मवंतल्य गन च्वना रक्षाज्वी" धका न्हित्थं थ्व हे खँ ल्हाइगु।

छन्हु वयात मेगु हे थाय् छकू स्वया मेथाय् हे ब्वीं छ्थाय् तया, न्हिंनिको भोजन सुथे व न्हिने गजरत्न वना नक: त्वंक:

वनिगु । निम्हस्या छु छु खँ ल्हाइगु जि मस्यू। बाछि नीन्हु दुबले राहुलजीया छ्‌थासं जक च्वंगुलिं मनयात उदास जुया ज्वर हे वल। लिपा जितः सःता धाल—जितः थथ्य तया तलसा याकनं हे सिना वनि, लामा वनिगु ला मवनि गुला, गुबले वनिगु खः गुख्य पाखें वनिगु खः, थ्व छकः बांलाक न्यना ब्यु। अले जि लामायाके न्यना वनेगु थेकाना थुबले हे धका लिसः मब्यू। वंसा गुख्य पाखें वनेगु धका न्यना बले "ख्व" * धयागु निगः ह्वाना स्वया हेलंबु पाखें वनेगु धका धाल।

व हे खँ ज्वना राहुलजीया थाय् धाः वनाबले ख्वाः खिऊँस्य च्वंका कच्छुना अफसोच यात। व खना जिगु मन नं गरख्येस्य च्वना वल। अन अले जिगु मने वःगु खँ जि धया—"छःपिन्त थन साप तकलिफ जूसा हेलंब्वी गरम नं मजू अन जि मनू म्ह-स्यूपिं नं दु, लामा उख्य पाखें हे वने धाल, उकीं आः भी वना च्वने।" अले वसपोलं "थन ला जितः साप मुसकील जुल बरु अन हे हेलंबु वना लामा मवःतल्य अन हे च्वना च्वने" धका धाल। वयागु दुखया खँ खंबले वया लागी फुगु उपकार या हे यायमाः धयागु मने वना वयात हेलंबु ब्वना यंकेगु विचार लगे जुल। निन्हुति दुबले वयात हेलंबु ब्वना यंका। लँ सुन्दरीजल थ्यंबले लाकामं पुना न्यासि हे वने मजीक फोंगाना नं फों तज्या-ना हि भोभो वल। व धालं याना तुति खूकागु खना सुन्दरीजले

* ख्व=प्यकूं लाःगु छफुतिं निसें खुफुति दुगु दंयागु गत्ता।

पसः छगूया क्वेसं फेत्तुना। 'आः थनं गथ्य पर्वत गया वनेगु' धयागु मती वया सुं मनू दुसा कुब्वीका हे यंके मालि धका पसले वना स्वः वनाबले दैवसंयोगं अन पसले साप बल्लाःम्ह तःधिकःम्ह तामाङ्ग छम्ह च्वना च्वन। वयाके 'छं मनू छम्ह कुबिया हेलंबु तक तया बी फुला' धका न्यना बले गुलि ज्याला बी धका धाल। छं गुलि काय् धका धयाबले नया न्हि छतका काय धाल। अथ्य जूसा ज्यू नु धका जि धया। कुबीम्ह मनू गन दु धका न्यन। क्वे दु धकाः धया। स्वे धका धाल। नु धका क्यने ब्वना हया। वया स्वत। अपायूधिकःम्ह राहुलजीयात कुबिया स्वत। वं धाक ज्याला बियागुलिं नहीं मधास्य ज्यू जि कुबिया यंके धाल। वया नं खुशी भी नं खुशी, निम्ह सियां खुशी जुल। अथ्यसा छंगु दोकदिक कया हकि हुँ धयाबले दोके तया कुब्वी फइमखु सिपू छपुती निप्वाः प्वाः खना उकी खिपः तया कुबूसा जक कुब्वी फइ—यंके फइ धाल। अथ्य जूसा छं दयकः हुँ धका छ्वया। ६।१० बजेती जुल वयासिपू दयकः वना च्वँतलें जिमि दुरु बजि न्याना अन हे च्वना नया। नयनं सिधल वया ज्या फुक सिधयका वनेत वल। ११ बजेती जूबले कुब्वीका सुन्दरीजलं थाहाँ वना। तानाँ मानाँ पसः धयाथाय् संध्याकाइले थ्यन। अन जा थुया भरिग्गयात नं नका जिमि नं नया अन चच्छि द्यना। कन्हेखुनु न्हापानं हे दना वना मेथाय् छे छथाय् बाय् च्वना। कन्हेखुनु नं न्हापानं हे दना वना ६।१० बजे तारक्य घ्यां धयाथाय् धमूदूरु धयाम्ह हेलंबुया सेँ छम्हसिथाय थ्यन। अन व कुबुया वःम्ह

सेँ यात धन्यवाद बिया वयात मा:गु ज्याला बिया। मेगु छतका दां नं बकसिस बियाबले सेँ खुशी जुया ल्याहाँ वन। अन नयूनी धुंका धमदूरयात राहुलजीया हाल फुकं कना। सेराप् धोज्यं लामा मव:तले थ्व ग्यागर पण्डितयात छं नका त्वंका तया ति। छुं जुया लामा मव:सा छहे वना जूसां "न्यालाम्' थयागु कुटी तक वना तया थकि लामा व:सा छ वने म्वा, धया वयात जिम्मा बिया अनं कन्हेखुनु जि ल्याहाँ वया लेँ वया च्वनाबले बिचे लाक सेराप् धोज्यं लामाया "अनित" व वया च्योत नं हेलंबु वनेत वया च्वंगु लेँ नापलात। ग्यागर पण्डित हेलम्बुइ तया थकागु दु, बांलाक विचार याना ब्वना यंकि धका धया जि थुखे वया। इपिं उखे वन। कन्हेखुनु किण्डोल बिहार थ्यन। लामायात हाल फुकं कना। अनं उखेयागु खँ राहुलजीं हे स्यू।

(४) जिमि काय् गजरत्नया विषय

राहुलजीयात हेलंब्वी तया वे धुसेंलि किण्डोलविहारे हे न्यूनि-व्रत चले याना हे च्वं च्वना। लिपा दच्छिति दुबले अन मिसात अपालं न्यूनि व्रत च्वनिपिं दयावन। व व्रते अन हे निचा थने मा:गुलिं अन मिजंपिं जिपिं बौकाय् निम्ह व मञ्जुहर्ष छम्ह सिबाय मदुगुलिं लोंके बांबां मला:गु खँ ल्हाइगु जुया वल। छगू खँ थुजागु नं न्यना कि प्याथेदुम्ह मचा नायूके मा:म्ह मिसा छम्ह माला हया न्यूनि व्रत तय हया लिपा व मचा ब्वीबले जित: नायक्य बीगु,

थुलि मयास्यं तोत्य मखु धका धयाजूपिं दु हूँ। व हे हाल न्यसेंलि मिसा पुचले च्वना च्वन धाःसा अने अनेगु उपहास निन्दाया भय दया वइगु खना व न्यूनिब्रतयागु ज्याय् अपाय् सतं मन लगे मजुल अथ्य जूसां छकलं तोत्य मछिंगुलि छु दिन बिते जुल।

राहुलजी नेपाले दुबले गजरत्न वसपोल लिस्य लंका वना आखः ब्वनेगु विषये निम्हेसिया खँ जुया लंका वनेत पासपोर्ट समेतयागु बन्दोबस्त याना थकुगु दुखनी, व खँ जि मस्यू। छन्हु काय बौ निम्हसिया कलकत्ता छकः वने माल धयागु खँ जुल। किण्डोल विहारे च्वं च्वनेगु इच्छा नं मदया वल। मिसातयूगु संगतं नं अलग जुइ माल धयागु मने वया चिकिधिकःम्ह काय त्रिरत्न छम्ह वया मांया मां आजिम्हसिथाय् भिला दुबले मांम्हसिस्यंनिस्यं च्वना च्वंगु जूया निंति वयात अन हे तया गजरत्न व जि निम्ह किण्डोल बिहार तोता कलकत्ताय् ब्यापार यायत वना। कलकत्ता थ्यसेंलि गजरत्नयात वया सद्य पाजु महाधर साहुया थाय् तोता जि आसाम देवालगिरि गोदाम धयाथाय् ब्यपार यायत वना। पासा यतखा बाहाया तुयूकाजी व महाधर साहुया काय्।

अन आसामे ब्यपार स्वला तक ज्वीगु। भूतान व आसामया दोसाने जंगले सरकारी फौज वया थाना पुलीस फुक च्वना पुरा बन्दोबस्त याना ब्यपार याका तःगु खनी। ब्यपारीत वया पंयागु 'कत्यारी' ग्वया पसः दयका ब्यपार याना च्वनिगु। मारवाड़ीत, आसामयापिं, भूतानयापिं, नांगामुलुकयापिं, हिन्दुस्थानयापिं इत्यादि मनूत वया निला स्वलाति भारी ब्यपार ज्वीगुली दुप्पा-

तसें कचिलाहा लखंलख साहिया हया मिया वनिगु। नांगा मुलु-कयापिसं भुलाय् थायगु कीयागु छ्यँ, रेशमी व भुलाय् थाना तःगु नं हया मीगु। उकिया दामं अमि थःत माःमाःगु न्याना यंकइगु। दुष्पातसें नं थःगु माल मिया थःत माःमाःगु न्याना यंकइगु जुया च्वन।

न्हापाला जिगु मने अन मवं तल्य नेपाले च्वनाबले भुलाय् धयागु ल्हासा पाखें वःगु ल्हासा भुलाय् व कोन्यं वइगु कलकत्ता भुलाय् धयागु धाःगु जकंस्यू। भुलाय् धयागु थनं हे वइगु धयागु छुं मस्यू। अन वँसेंलि भुलाय् हे थाना हया आसामे वयो थःगु माल मिया इमित माःमाःगु न्याना यंकइगु। व हे मेलाय् ल्हासा-यापिं आदि अनेक मुलुकयापिं वया भुलाय न्याना यंका ल्हासा-यापिसं ल्हासा पाख्य यंकइगु। हिन्दुस्थानयापिसं कलकत्ता यंक-इगु मेगु कपडा लत्ता व च्यायागु ब्यपार नं अपालं दु। च्याबारो नं अपालं दु।

न्हापा न्हापा कालिम्पोङ्गं ल्हासा वनेगु लँ मचाःनि बले ल्हासायात सकल माल ताल नेपालं यंकइगु। उगु बखते ल्हासा-यापिसं स्वेबले सकल माल नेपालं हे दयका हइगु थें, नेपाल धयागु गपाय् धं गपाय् धं थें समझे जुया नेपाःयापिं मनूत लक्षण लाःपि धका 'नखु' धका धाइगु। आः थौं कन्हे कालिम्पोङ्गं ल्हासा वनेगु लँ चासेंलि नेंपाःयापिं मनूतय्के दया च्वंगु गौरव फुकं छसिंनिसं तना वन। थौं कन्हे सँयत् हे फुकं कलकत्ता वना ततः धंपिं ब्यपारी जुया नेपाः देशया उपरे छुं हे वास्ता याय मोपिं जुया नेपाःया

महाजनत अपालं ज्या मद्या स्यना वन। ल्हासोयागु ज्या दुबले नेपाःयापिं महाजनतय् अपालं ज्या दुगु खः, आः थौं कन्हे नेपाले न जक नया च्वना च्वने माःगु जुल। ल्हासाया तर्फं छुं हे ज्या मदुगु जुल।

आसामे मवनाबले जिं गथ्य ल्हासा भुलाय्यात ल्हासां हे वइगु धका च्वना अथ्य ह ल्हासायापिसं नं नेपालं वइगु मालताल ब्याक नेपाले हे दुगु धका मती तया च्वंगु खनी। संसारें वना वना हे स्वयत्र तिनि बोंलाक बोध ज्वीगु खनी। आसामे वना लच्छि ति उबले कलकत्ताय् तोता थकाम्ह गजरत्नया मने लंका वना आखः ब्वं वनेगु मती तल, पाजुम्ह महाधरसाहुयात जि लंका वना आखः ब्वं वने धका धाल थें। पाजुम्हसिनं छिमि अबुयाके मन्यंस्य जि ला छु मखु धाल ज्वी उगु हे बारे लंका मछु: धका तमंक्यना न नं मनस्य स्वइगु, प्यगुहाँ वंसा द्वाहाँ मवइगु, याना सापं हायकल खनी। उकीं आसामे जितः "छिमि काय् वें जुल, याकन थन वा" धका चिट्ठी वल। व चिट्ठी खन्यव कन्हेखुनु हे जि कलकत्ता वना। अन थ्यसेंलि गजरत्नया ख्वाः स्वयाबले गंसि जुया च्वन। जि खन्यवं हाँय् हाँय् ख्वल। "छाय छ आमथ्य ख्वयागु" धका न्यनाबले "जितः थन आखः ब्वंक्य भका ह्या छाय् थथ्य याना तयागु" धका धाल। व खँ न्यना "का छं गन आखः ब्वं वने? आखः ब्वन्यगु बारे आमथ्य ख्वया हायका जुयमाःगु छाय" धका धया बले "जि जा लंका वना आखः ब्वं वने" धका धाल। "अन गथ्य वनेगु, न छ भाषा सः न छं सुं

मनू म्हस्यू, न सुं छुन्त ब्वना यंकइपिं दु, अन वनेत !" धका धया।बले जित वं "उलिमछि धन्दा छुं मदु, हुँ धयागु आज्ञा छगू व वनेत खर्च भचा जक दःसागा:" धका धाल। अथ्य धाःगु न्यना वयात जि "थन हे कलकत्ताय् छं योथाय् वना ब्वं हुँ छुन्त माःगु खर्च जि पुरे याना तय" धका धयां "थन ला ब्वने हे मखु, छ्वसा जि ला अन हे वनेगु" धका जवाः बिस्यंलि थ्वयात धयां जीम्ह मखुत न्हापानं थ्वं कलकत्ताय् साप ज्वीक हाय्का तयां तय मफया बनारस बोर्डिङ्गे निदँ व भिला तया हयाबले यक्वं हे ज्ञान दया विद्या धयागु ब्वने हे माः खः धयागु सिया बडा साहसी जुया वःगु खः, आः नं थ्वयात भय धयागु छु ? गथ्य मती वल अथ्य हे याइम्ह, थ्वयात मेगु धया च्वनां जी मखु वया गथ्य इच्छा जुल—वयागु कर्म गथ्य गथ्य ज्वी माःगु खः अथ्य अथ्य हे ज्वी धयागु मती वया "छ्र वँ हे वनेगु जूसा छं स्वया हुँ माःगु खर्च गुलि माः माक का, मेमेगु नं छंत लासा वसः मामाःगु दयकि" धका धया पाजुम्हसित नं "थ्वयात माःगु खरच बिया छ्वया ब्यु" धका धया जि हानं आसामे हे वना।

(५) कायया पौ

आसामे माःगु व्यपार याना ल्याहाँ वे त्योबले जि तसकं ज्वर वल। जि ग्याना ज्वर वेक वेक हे मुस्कीलं कलकत्ता थ्यंकः वया। अबले तकं गजरत्न लंका वने मफुनि पासा माः जुया वं च्वना च्वन तिनि। जि उसाय् मदुगु छुं विशेष जुया वःबले नेपाः वनेगु

इच्छा जुया वल, सकसिनं नेपाले वंसा जक याकनं जी धाल। आसामं भुलाय् १००० दोछि ति कंपनीया न्याना हयागु नं दु। कलकत्ताय् च्वना च्वनेव अपालं खर्च ज्वी धयागु मती वया गजरत्नयात मा:गु खर्च बिया जि नेपा: वया। गजरत्नया लंका वनेगु लँ वं हे माला च्वन। जि नेपा: थ्यनेव भन रोग बढेजुया लासां हे क्वाहाँ वे मफुत। दुछ्येँ च्वंम्ह सिद्धिरत्नयात स:तके छ्वया। अस्पताले सीत खालि दुला मदुला छको स्वया खालि दुसा दू ज्वंका वा धका धया छ्वया सीत खालि दया दू ज्वंका वल। दुलो च्वना अस्पताले वना। डाक्टरं रोग जाँच याना भर्ति यात।

वास: मनकुस्य प्यन्हुति तया तल। लिपा वास: नकल। प्यन्हु दुबले वासलं याना साप ज्वीक ल्हे वल। व ल्हयाबले हाकुस्यच्वंक कोपुंगु थल सिलेबले हाकुस्य पाँय् पाँय् वइगु थें कुचा कुचा अपालं प्याहाँ वल। बांता जूगु थामे मजू उकीं याना तसकं वेदना जुया परिश्रम जुसेंलि जिगु मने म्वाइगु लक्षण मखना जित: कालमोचने सतले तय् यंकि धका तंलाछिया जगतरत्न साहुयात धया। वेक: नं थाय् थौं स्वया वे धका धाल। व हे खँ सकसिनं सिया पासापिं सकलें वया स्व: वल। पासापिसं डाक्टरयात धया डाक्टर वया स्व: वल। बांता थामे मजू। बराबर जुयावं च्वन धका धयाबले डाक्टरं दुरु कूछिति कायके छ्वया दमचुलाय दायका उकी कागति छग: तिसिया ब्यूबले दुरु फाता पुला वँन। व दुरु कापते छाने याना उकियागु ति क्वाक्वा छमनाति त्वंकल।

व त्वँसेंनिसें बांता जुया च्वंगु थामे जुया प्वा: याउँस्य च्वना वँन। कन्हेखुनुं निसें याउँस्य च्वना रोग फुना वल। तर छगू दु:ख, न्ह्यो धयागु छफुति हे मव: उकिं याना नयागु पचे नं मजू चा छ्वेत महा मुस्कील चाल। च्वना च्वनाखतं च्वने मज्यू। जनुफा: स्याना वइगु। फेतूसा दुग: स्याना वइगु। उगु बखते छगू उपाय लुया-वल। उपाय धयागु महा त:धंगु ख:। दुरु फाता पूगुलि बांता थामे जुल। अथ्य हे जित: अस्पताले वास: त्वंक: वइपिं जा नक: वइपित त्वंकि धका जगतरत्न साहुं बत्तां छम्हो वंगु चुरोठ न्याबत्ता खुबत्ता बिया त:गु दु। व चुरोट दुगुलि चान्हे जिं गवलें चुरोट मत्वनागु जूसानं न्ह्यो मव:गु जूयानिर्ति बाचाति जा:बले चुरोट दुगु लुमना वया तीजक छपु कया सलाइ च्याका स्वींक छक: सालाबले व चुरोटे आफियागु रस दुगुलिं छकलं हे कमजोरगुलिं उकिं लगे जुया मिखाय् न्ह्यलं तोपू:वल। हानं निसा: स्वसा: तीजक साला चुरोट स्याना छ्वया अले न्ह्यो वल। कन्हे खुनु सुथे थ्वो तुइस्य च्वंकातिनिन्ह्यलं चाल, म्ह हलुका जुया नय पित्याना वल। नक्य हइगुली न्हापा जूसा बच्छि हे नय मफुगु न्ह्यो व:गुलिं याना फुकं हे नया नं सन्तोष मजुल। पित्याना हे च्वना च्वन तिनि। उखुनु सह याना कन्हे खुनु अस्पतालं नकुगु मगाना छेँ धया छ्वया हयका नय् माल। उपाय धयागु त:च्वतं हे मा:गु ख:। थ्व हे उपायं बांता थामे जूगु, न्ह्यो व:गु। लिपा १४ न्हु दुखुनु तुतामं चुया थ:गु छेँ ल्याहाँ वया। छेँ च्वना लच्छिछति दुबले गजरत्न सिलोन वँन धयागु खबर वल। गथ्यवँन गुकथं वँन छुं खँ जिं मस्यू।

लिपा खुला न्हयलातक गजरत्न अन थन धयागु छुं ह मस्यू। चिट्ठि नं छपौ हे मवः। लिपा चिट्ठि वः बले प्रव्रजित श्रामणेर जुया काषाय (चीवर) वस्त्रं तिया फोटो खिचे याका तसबीर छ्वयाः तयागु चिट्ठि छपौ वल, अलेतिनि फुक हाल बुझे जुल।

वयात कलकत्तां सिलोन छ्वना यंकुम्ह शरणांकर धयाम्ह भिक्षुं वयागु विहारे यंका खुला न्हयला तया सिंहली आखः स्यना भाषा नं छुं स्यना वयागु हे विहारे नका त्वंका तया तल खनी। लिपा आनन्द कौसल्यायन चाःह्यू बिज्याः बले व हे शरणङ्करयागु विहारे स्वः वंबले गजरत्नयागु ख्वाः खन। थ्व मचा ला हिन्दु-स्थानयाम्ह थें च्वं धयागु मने तया वयाके 'छ सु' धका न्यना स्वःबले 'जि नेपालं वयाम्ह गजरत्न धयाम्ह' धका धाः बले आन-न्दजीं 'अहो छ थन खनी लाना च्वंगु, राहुलजीं छंगु बारे जितः थन चिट्ठि च्वया तःगु दु। छ गनः गनः थन च्वना च्वंगु मस्यू। छ थन च्वनेगु मखु छंगु लागी विद्यालङ्कार परिवेण जिपिं च्वना-थाय् तयगु धका राहुलजीयागु चिट्ठि वया च्वंगु खः, छ थन गथ्य लात, जिमिथाय् वा" धका धया थकुसेंलि लिपा अन गंक गंक विद्यालंकार परिविने वन खनी। अन आनंदजीयाथाय् च्वना छुं दिन आखः छ्वना अन हे अनिरुद्ध धयागु नामं श्रामणेर जुया फोटो खिचे याना जूगु हाल फुकं च्वया छ्वया हल। व चिट्ठि खँसेंलि आः धाःसा तच्चोतं हे असल जुल धयागु मने वल। तर वया साथ साथे जि न्हापा ल्हासे च्वंच्वनाबले "नेपाले महाप्रज्ञा समेतं न्याम्हंसित छिरिंनबु धयाम्ह लामा छम्हसें नागार्जुने धर्म

खँ कँकं चित्त बोध जुया अन हे भिक्षु छुना न्याम्हं प्याहाँ वया भिक्षा फ्वंजूबले पुलीसं ज्वना यंका व चर्या मतोतु धका देशं पितिना छ्वत।" व पितिना छ्वःगु खँ न्यना तयागु जि लुमना वल। गथ्य लुमन धाःसा उगु बखते ल्हासे जिके व पितिना छ्वःगु हाल न्यने मात्रं हे मने थुजागु विचार लुलकि आः नेपाले भिक्षुचर्या, भगवानया शासन बुद्धयागु धर्म अवश्यनं खने दया वइ। हानं व हे खँ बांलाक लुमना वल।

व न्हापा पितिना छ्वःगु भय जिके छुं छफुति हे दुगु मखु, बरु थ्व चित्त झन दृढ़ जुया अनिरुद्ध नेपाः वइबले छ्व हे छ वः सां छु हे ज्वी, धयागु मने उत्साह जुया विस्मात धयागु छुं हे उथे जुया वःगु मखु व चीवरं तिया खिचे याना हःगु तसबीर खँसेनिसें थ्व मनयात याउँस्य च्वना नुगले विस्मात छुं हे मद्या वन, बरु वहे हर्ष जक मने बारबार लुमना वइगु अनिरुद्ध-यागु चिट्ठि खनेव खनेव।

लिपा अन लंकाय् थःगु गच्छे अनुसारं खर्च नं बिया छ्वया छुं चीजबीज नं। तुयूगु च्वामो, नेपाःयागु सफू इत्यादि दुदुगु फुफुगु छ्वया वं च्वना। अबले तक व छ्वेत लैन पोष्ट आफीसे वनेबले अन वया च्वंपिं भी नेपाली दाजु किजापिं 'सीलोन (लङ्का) थ्यंक नं चिट्ठि, पार्सल वं खनी' धका आश्चर्य चाइगु। उकीसनं जिमि काय् हे अन दु धायबले अपिं झं अद्भुत चाइगु। लिगा दच्छि दत्या दुबले अनिरुद्धया किजा त्रिरत्नया उमेर १३।१४ दँ ति दत। अनिरुद्धं जिमि किजा छम्ह नं थन हे छ्वया हति बांलाक

आखः स्यना बी धका अपालं चिट्ठि च्वल। जिगु मने नं थ्व मचा छम्ह नं बांलाक आखः ब्वना ज्ञान दयका वःसा व हे चर्यास तयगु इच्छा वल। अनिरुद्धं बारंबार चिट्ठि छ्वया हःगुलिं जिगु मने वल थ्व मचा छम्ह नं अन लंकाय् तय् यंके; हानं न्हापा रामायण न्यना तयागु दुगुलिं लंका धयागुयात अपालं बयान याना तःगुलिं लंका धयागु गथ्य च्वं धयागु मती वना व छकः नं स्वेगु, मचा छम्ह नं तः वनेगु मती तया। छगू रामायण न्यना तयागुली विभीषण धयाम्ह चिरंजीवि गुबलें सीम्वाम्ह व "थौंया अद्यापि अन दनि" धयागु न्यना तयागुलि मसीनिम्ह जूसा अन अवश्य नं खनि धयागु मने वया मचा त्रिरत्न छम्ह ब्वना लंका वने धयागु पूर्ण इच्छा जुल। अथ्य मने तया च्वनाबले थ्वखँ सुनां सुनां सील थें मदुइ च्वंम्ह हस्तिरत्न विचारीं हखलानि धयाम्हसिया काय मोहनरत्न धयाम्ह वया अबु सिसेंलि मांम्ह मेथाय् वंगुलिं व मचायात सहाय सुं मदया बरबाद जुया च्वंगुलिं थ्व मचा छम्ह नं लंकाय यंका अनिरुद्धया थाय् तया विद्या ब्वंकेत नापं यंका ब्यु धका धाःगु व मांम्ह नं वया साप हाःवःगुलिं विद्या ब्वंके धयागु महा उत्तमगु हे कार्य खः धका व मचायात नं ब्वना यंकेगु मने लुया वल।

---

(६) लंकाया छुं दिन

१९८२ साले लङ्का वनेगु विचार जुल। जिगुमने थुजागु नं लुया वल—"न्हापा जुया वंगु व्यवहारे च्वनाबलेसिगु दुख वेदना,

अत्याचार व संसारे भरोसा धयागु सुयागुं मदुगु, न्हापा धोका नया वयागु खँ फुकं लुमना वःगुलि थ्व विषये च्वनेगु तय्‌गुसिनं प्रव-जित जुया वनेगु हे असल। दाजुम्ह नं प्रवजित ज्वी हे धुंकल, थ्व मचा छम्ह नं थुगु हे ले वन धाःसा साप असल ज्वी।" लिपा थ्व मचायात नं अन तया वय, अनया छौंत कांत नं स्वया वय धयागु विचार जुया मोहनरत्न व त्रिरत्न ब्वना कलकत्ता वना।

कलकत्ताय्‌ हरिसनरोड माधोभवने पाजुपिनिगु कोठि दु अन च्वना लंका वनिपिं पासा दइला धका मने तया कलेज स्क्वायरे महाबोधि सोसाइटी वना लंका वनिपिं थौं कन्हें सुं दुला धका न्यना स्वयाबले प्यन्हु न्यान्हु त्वालं वने धाःम्ह छम्ह दु धका धाल। व गन दु धदा न्यनाबले व मनू जहाजे नोकरी याना च्वंम्ह हावडा पाख्य जेती वना माःहुँ, वयागु पत्ता थ्व धका जहाजयागु नम्बर नां कन। अन वना व मनूयात न्यना न्यना माः वनाबले अन जहाजे नाप लात।

व मनू नाप लाय मात्रं हे वं छाय्‌ धका धाल। अले जिं "जि सिलोने विद्यालंकार परिवेने अन च्वंपिसं मचात निम्ह विद्या ब्वंकेत हकि धका धया हःगुलि यंकेगु मती तया वयागु। महा-बोधि सोसाइटी थः छम्ह प्यन्हु न्यान्हु त्वाः लंका वनिगु दु धका धया थन वयागु खः ला" धका न्यना बले वं 'खला खः जिमि मालीकं छुट्टी मब्यूनि" धका धाल। अले लंका वनेगुया कारण फुक कना। व मनू तःसकं खुशी जुल। "ज्यू ज्यू जिं ब्वना यंके" धका तःसकं भरोसा बिल। खँ ल्हाय्‌ फुक सिधयका ल्याहाँ वय

त्यनाबले साप त:सकं जित्ति याना च्या बिसकुट पाउरोटी फलफुल केरा आदि बांलाक गाक्क तया मय् मय् धायूक नका त्वंका हल ।

"जित: थन साहेबं छुट्टि बीव जि हे आमकन वे धका जिगु पत्ता थेकाना फुकं च्वया काल। जि ल्याहाँ वया। ७८ न्हुति दुबले छुट्टि कया जित: मा: वल। नाप लासेंलि छुट्टि ला कया वे धुन, गबले वने फइ धका न्यन। जि थमं धा:बले धका धया। अले वं छगू ह्मायाया भित्रे वनेगु पक्काया धका धया महाबोधि सोसाइटी वँन।

अले मचातयत मा:मा:गु लं कोट इत्यादि द्यूवय मा:गु सकतां तयार याना फुक दयके धुसेंलि मस्त निम्हं च्वना महाबोधि सोसा-इटी वना। अन चच्छि द्यना कन्हे खुनु अनं नयगु नया मोटरे च्वना हावडाय् स्टेसने वना मद्रासयागु टिकट कया रेले च्वना मस्त निम्ह व जिपि निम्ह प्यम्हं मद्रास वना।

रेले वं तसकं हेर विचार याना यंकल। मद्रास थ्यसेंलि उत्रे जुया धर्मशालाय् वना। वया अन छुं ज्या दुगुलिं अन निचा द्यना होटले हे नये त्वने याना मद्रासे सकभनं बजार चा:हुला स्वया। अनयापिं मिसातय् न्हाय्पने तिसा लँ ग्वारा ग्वारा दयका भयातुक सुया तया त:गुलिं न्हाय्पं उकि साला ताता हाक: यात्रां यात्रां सं। व न्हाय्पं खंबले नेपाले दुगु भगबानयागु मूर्तिया न्हाय्पं लुमना वल। मिसातय् पतासि नं मिजंपिनि धोति कसे यायगु थें ल्यूने कसेयाना तया तइगु। समुद्रे च्वंगु ल: नं त्वने

मज्यू तुंयागु लः नं त्वने मज्यू समुद्रयागु लः साप तःसकं चि सवाः वः। हितियागु जक लः त्वनेगु।

वया ज्या सिधसेंलि कंस खुनु सिलोन थ्यंकयागु इंटर यागु टिकट काल। छाय इंटरयागु टिकट कयागु धका न्यना बले अथ्य मकाःसा मंदपे डाक्टरं जांच याइथाय न्ह्यन्हु च्वने मालियो। छकोलं पास बिया छ्वइ मखु। अन च्वने मालि बले खर्च नं अपो वनि, अन च्वना छुं जुया ज्वर वया उसाय् मन्त धाःसा लङ्का छ्वइ मखु उकिं इन्टरे च्वना वन धाःसा डाक्टरं नं रेले हे वया जांच याः वइ। अन नं च्वं च्वने म्वा, याकनं हे पास पोर्ट प्राप्त ज्वी। नत्र सापं थाकु धका धाल। उजोगु खँ फुक वं स्यूगुलिं लेँ सुविस्तासार्थं कोलम्बु थ्यन। शहर तसकं बांलाःगु खन। व च्वना यंकुम्ह मनूया बाक्स निगः दु, थ्व थलि जिथाय् छ्येँ तया वे छिपिं स्वम्हं थन नि च्वना च्वँ धका जिमित छथाय् दुवाते तया व मोटरे तुं च्वना वन। उगु बखते व मवः तल्य ला सुलिस्यं छुं खँ ल्हाय सःगु नं मखु। याने इने भिक्षुपिं छम्ह निम्ह खनिगु। अले अनिरुद्ध हे वल ला धका स्वेगु, मखया च्वनिगु। ताउति व मनू मवःबले जा ग्याना नं वल। भाषा बिलकुल हे छुं ल्हाय् मसःबले गथ्येयाय् गथ्येयाय् धयाथें नं जुल। हानं व मनुखं ला अथ्य याइ मखुला धयागु नं विश्वास जुल।

लिपा व ताउ जायका मोटरे च्वना वल। छिपिं जि मवइ धका ग्यात ला धका न्यन। जिमिसं छुं मधया। अले जिपिं मोटरे तया विद्यालङ्कार परिवेने तय यन। अनिरुद्ध मदु। म्हस्यूपिं सुं

छम्ह हे दुगु मखु, वं हे फुक खँ ल्हाना बिल, अले च्वनेत क्वथा छकू क्यना बिल। अन च्वंम्ह धर्मानन्द हामुदुरु धयाम्ह अनिरुद्धया गुरुं मा:मा:गु बन्दोबस्त थिक याना बिल। लिपा अनिरुद्ध थ्यंक:वल, अले व मनू ल्याहाँ वन।

लंका थ्यनेवं हे न्हिच्छि न्हिच्छि हे अस्पताले वना डाक्टर क्यना अनं ब्यूगु वास: नया च्वने माल। अथ्य डाक्टर क्यना रशीद् कया तयमा:। उलि अन क्यों मवनेव भारी तबोगु सजाई बीगु धाल, उकीं न्हिया न्हिथं मोटरे च्वना क्यंवना च्वने मा:। इमिसं म्वाल मधातले हे वने मा:गु। व दस्तुर जित: जक मखु सकसितं हे धका धाल। उकिं १० न्हु तक क्यं वना हे च्वना। ध्यबा छगनं बी मो।

अन च्वना प्यन्हु खुन्हु दुबले—अनयागु नयगुली आपा नैँ क्याति तया तरकारी दयकइगु, क्येँ खुनिगु नं नैँ क्याति तया हे उकीसनं हावा पानी नं मिले मजूगुलिं—भति भति स्येखं चाल। लिपा थिक जुल।

अले रावणयागु छ्येँ स्वयगु इच्छा जुल। तर बाखने न्यनागु व अन मनूतयगु छ्वाँत काँत गुलिखे पा:। गुजागु मिजास, गुलि श्रद्धा दुगु। व स्वेबले जा नेपाले धात्थें हे छुं मदु खनी धका अन च्वँ च्वं मने लुया वल।

लिपा मोटरे च्वना अनुराधपुर व लंकाय् न्हापां अर्हत महीन्द्र आकाशं व्वया बिज्याना पला: त:गु पर्वत व छग: ल्होते भिं च्याकु

हाकःम्ह भगवान्या मुर्ति दया च्वंगु थाय्, हानं छगः तगोगु ल्होया दुने न्यागू विहार श्रें क्वथा दुथाय् हानं भगवानया दन्त धातु तया तःगु स्थाने, बोधि बृक्ष आदि सकभनं दर्शन याय माःगु दर्शन याना। व जंगले दुतुगेमुनु आदि पुलां पुलांपिं जुजुपिनिगु दर्बार लोहँयागु छ्येँ दयका तयातःगु, हानं लोहँया थां खम्बा अपालं खना। अनुराधपुरे उखे रावणकोट धाःगु अन हे महा चैत्य दयकाः च्वँ च्वंगु, जि वना बले बागः जक सिधया च्वन। व चैत्यया गो गपायगो धाःसा उख्यर च्वना बाजं थाःसा थुख्यर च्वंपिसं छुं हे ताय मदु। ख्वालि सिमंतिं जक दना हया च्वंगु, अन ज्या याना च्वंपिं मनूत क्वं स्वेबले स्वाहाने वना च्वंपिं चिकिधिकःपिं थें च्वं। इमिसं क्वे च्वंपिं स्वइबले नं अथ्य हे मखा ज्वी। चन्दा कया रसीद बिया च्वंगु आफीस नं अन हे दु। जि नं थःके दुगु १० टका कम्पनी चन्दा तया रसीद कया हया। अपाय्गोगु चैत्य चन्दां हे जक दयका च्वंगु, दर्शन याना देश स्वे माःगु स्वया मचात निम्ह अन अनिरुद्धयात लःल्हाना। उगु बखते कलकत्तां तार छ्पू वल—"जोगमान् मन्त याकनं वा"

उकिं जि लच्छिति जक दुबले ल्याहाँ वे माल। वे त्योबले जिगु मने वल कि "नेपाले चीवर पात्र स्वे नंगु मखु, थन छजो फ्वना यंके, नेपाले यंका द्यो पूजा याना खुनु तयातय्।" लिपा "नेपाले नं थुजागु क्यने नं माः" धयागु मने वया जि धर्मानन्द हामुदुरु भन्ते याके चीवर छजो व पात्र छगः फ्वना। छन्त छुयायत धका धाल। जिमिथाय् मदु यंका द्यो पूजा याना तयातय् धका बिन्ति

यासेंलि न्हिला चीवर छजो व पात्र छग: बिया हल । जि याकचा ल्याहाँ वया ।

न्हूगु चीवर जुया जहाजे कम्पनी ४ तका डिउटी (भंसार) काल । धाक्व बिया जहाजं क्वाहाँ वया मंडपे वना । मद्रास तकयागु टिकट कया मद्रास वया निन्हु च्वना । अनं कलकत्ता वया । अले जिगु मने आःतिनि जित: स्वतन्त्रता दत धयागु मती वल । कलकत्तां नेपा: वया ।

—o—

(७) न्हयन्हु तक बन्दी

नेपाले थ्यंबले किण्डोल विहारे हे च्वं वना । अले व हे चीवर पात्र तया नेपा:यागु रूलं मंडल थाना अष्टमीव्रत धलं दना च्वना च्वनाबले मनूत यक्वं धलं दनिपिं दया वल । व व्रतया निर्ति मुथिदान कायत छगू परचा छापे याका सक सितं इना बिया । व अष्टमीव्रत बांलाक चले जुसेंलि नेपाले अपा मनूतसें स्वय् मफुत । अले किण्डोल विहारे जासूस लगे जुल । खःगुं मखुगुं खँ जुजुयाथाय् थ्यन । थुजागु हे छ्वाँतं दच्छि निदँ व्रत चले जुसेंलि किण्डोल विहारे आडम्बर मत चले यात धका न्यतयाम्ह सप्तरत्न धयाम्ह उदाय् हे छम्हस्यात पोले याकल ।

उगु बखते नेपाले उदाय्या ल्हातं जा नया धा:पिं व मनया धा:पिं गु भाजुपिनि भगडा जुया च्वंगु व व उदाय् पाख्यर लिना च्वंपिं गुरुजुपिन्त मा:गु ग्वाहाली यायगु आदि ज्याय् लगे जुया

केवल व्यवहार कम यायगु आदि सामाजिक सुधार याय माल धका हाला जूपिं किण्डोल विहारे व हे मवःपिं मनूत समेतं उकी हे ल्वाक छ्याना जोगवीरसिं, माणिकमान, करुणारत्न, सिद्धिरत्न, मानदास, हर्षदास, मानदेव, चित्तधर, धममान, मञ्जु हर्ष व जि समेत जंमा ११ म्ह मनूत ज्याबला ख्यले थ्यंक दच्छित तारिके तया साप संक दुख बिया तल। लिपा भीमशम्शेर महाराजयात खगुं मखुगुं खँ क्यना मुद्दा बुझे याना जुजु तम्वेक्य बिया पतांगिरी तया सापं ज्वीक जोगवीरसिं माणिकमान, सिद्धिरत्न, करुणारत्न, मानदासपिन्त दाय् कल। कन्हे खुनु हे पितिना छ्वेगु हुकुम नं जुया अमित थानाय् छ्वत। हानं जोगवीरसिं छम्ह थानां लित हया उखुनु हे बहनी गारथे तल।

थथ्य १९८८ कार्तिक २१ गते मुद्दासिधयका उखुनु हे बहनी जिपिं प्यम्हसित नं ज्वंके हल। मानदेव चित्तधर व जि नापं ज्वना यंका गारथे कुन। हर्षदास छम्ह नाप मलाः। चच्छि तक सकल सिपाहीत छाय थुमित थपाय्च्वःगु सजाय जूगु थें धका अद्भुत चाल। व थानाय् यंका तःपिं कन्हे खुनु सुथ न्हापां तिनि ख्यले हया माणिकमान, मानदास निम्ह पश्चिम व सिद्धिरत्न करुणारत्न निम्ह पूर्वपाख्य पितिना हे छ्वत। जिपिं स्वम्ह व जोगवीरसिं छम्ह गारथे हे। उखुनु न्हिने चीफ्साहे व जुद्धशम्शेर मोटरे च्वना जुजुयाथाय् सवारी जुल। जुजु चीफसाहेव निम्ह पतांगिरी बिराजमान जुया हानं जिमित सःता न्ह्योने तल। चीफ साहेबं "अबउप्रान्त त्यस्तो उपद्रव गर्दैन भन्नु, महाराज बाट तिमी हरु

लाई माफगरी बक्सियो" धका मर्जि जुल। चीफ साहेबं थुलि मर्जि जुय साथ जोगवीरसिं दां तया ब्वां ब्वां ध्वकां प्याहाँ वँन। जिपिं स्वम्ह सित हानं ज्याबला ख्यले चीफसाहेबया ध्वकाय् यंकि धका धाल। अन यंका गारथे तया तल। कन्हे खुनु निसें अड्डा बिडा जुया अन गारथे हानं खुन्हु च्वने माल। तर अथ्य च्वने मा:सानं यंकुखुनु हे चान्हे चीफसाहेबया मती गथ्य जुल थें थ: हे ध्वकाय् सवारी जुया "नेवार को जात, भात खानु पायेन भने बिमार हुंछ उनोहरुलाइ भात पकाउने ठाउँ, भाडा वर्तन, खानु लाई दालचावल जोजो चाहिन्छ सभै दिनु" धका मर्जिजुल थें व पाले च्वं च्वंपिसं जिमित कन्हेखुनु जा थ्वीगु थाय् क्यना बिल साप ज्वीक मान मिजास यात। खिफा: च्वफा वनेगुली नं बांलाक सुबिस्ता याना तया तल। अड्डा चासेंलि जिमित अड्डाय् यंका भों याकल, जि छम्हसित मुथिदान का:गु बारे परचा छापे यात धका न्येरका ५०। मोह जरि बाना यात। उलि याना जिमित ८८ कार्तिक २८ गते तोता हल। पितिना छ्वे धुंकुपिन्त नं हानं लिगना भों च्वका तोता बिल।

---

(८) अक्याबे छको

अबलेसं निसें जि नेपाले च्वने मं मदया धर्मया खँ छुं सीक्य खंक्यत अक्याब वनेगु इच्छा जुल। प्यम्ह न्याम्ह मिसात नं वनेगु इच्छा यात। न्याला खुला लिपा वय धाक्व ब्वना नेपालं प्याहाँ

वया बुद्धया तीर्थ सीका कुशीनगरे गुरु चन्द्रमणिया द्वारं चिट्ठि पत्र कया सकलें अक्याब वना।

अक्याबे थ्यसेंलि जिमिगु लागी अन च्वंपिं दातापिसं थुपिं नेपाःयापिं बौद्ध धका मान मर्यादा याना तया तल, उकीसनं भिक्षु महाप्रज्ञा छम्ह नं गुरू अन हे छूवया तःगु दु। हानं कर्मशील भिक्षु नं उगु बखते श्रामणेर जुया बिज्याना च्वंगु दु। वसपोल नापं बुद्धरत्न नं यंका तःगु दु। अन अक्याबे बुद्ध शासनया रूल नियम अपालं खन सिल। अन लच्छि लत्याति च्वना जि छम्ह हानं रंगुने वया। अन महाप्रज्ञा व शासनज्योति भिक्षुपिन्त उपसंपदा याना ब्यूम्ह दाता एमाउँ धयाम्हसिथाय् च्वना। कुशीनगरे च्वंम्ह चन्द्रमणि गुरुं छिपिं बर्मा चाःहुलेगु इच्छा दुसा रंगुने वा धका धया हःगुलि रंगुन वया। गुरु बिज्यायूत खर्च मदुगु जि मस्यू, बिज्याइ धका च्वना च्वनां मबिज्याः। लिपा चिट्ठि वलं "वे मवे छंगु खुशी" धका च्वया हल। जि वसपोलया खर्च मदुगु नं मस्यू, खर्च छूवया बो धयागु नं मती मलू। लच्छिति रंगुने च्वना। वहे एमाउँ धयाम्हसिनं हे बाँलाक नके त्वंके याना तयातल। रंगुने सकभनं चाःहुला गुरु मबिज्याःगुलि जिहे वना ब्वना हय धका मती तया रंगुनं कलकत्ता वया।

---

(६) कुशीनगरे जिगु प्रव्रज्या

जि याकःचा कलकत्ताय् थ्यंबले माधो भवने ज्ञानमान नाप लात। वं जिके खँ फुक न्यन। वया नं रंगुन, बर्मा चाःहू वनेगु

मने तया च्वंम्ह, थःगु ज्या फुक सिधयका नेपाः वय त्योगु अवस्थाय् लाःगु व जि पासा नं दुगुलि निम्ह मिले जुया च्वं च्वनाबले अक्याबं 'साँगेदोर्ज्ये' श्रामणेर पासा ब्वना लक्ष्मी नानी व दानमाया निम्ह कलकत्ता वया धर्मांकुर विहारे च्वना जितः माला ल्वीकल। मेपिं मस्त स्वम्ह व कर्मशील भन्ते व वुद्धरत्नपिं अन हे तोता वल। इमित नेपाः छ्वया जि व ज्ञानमान निम्ह कलकत्तां प्याहाँ वया।

कुशीनगरे वया गुरुयात नाप लाना। "छपिं बिज्याइ धयागु आशा याना जि रंगुने च्वं च्वनां मबिज्याना जि हे वया कावया "धका धयाबले" छं चिट्ठि जकं छ्वया हल, तुति छ्वया मह: "धया बिज्यात।" आः गथ्य अले, बिज्यायगु इच्छा दुला ?" धका न्यना। तुति दःसाला वने धका धया बिज्यात। अले जि बुझे जुल। उगु बारे धन्दा मदु धका धया। अथ्य जूसा ला वने धया बिज्यात। उगु बखते जिके दाँ दोछिति दु। व घाना ज्वोगु मं मंत। बर्मा च्वाःहुलेत ज्ञानमानयाके नं न्हय सः च्यासः दाँ दु। थ्व दां थन कुशीनगरे भिक्षुसंघपिन्त भोजनयाकेगुली दान बिया थके माल धयागु मती लुया ज्ञानमान नाप सल्हा याना। छं स्वया, खर्चया निंतिं जिके नं दुधका धाल। अथ्य जूसा थ्व खुसः ६०० साहि दाँ जमीन न्यायत संकल्प याना बी धयागु मने लुल। उगु बखते श्रावस्तो च्वंम्ह महीन्द्र बाबा नं अन हे दु। वस्पोलपिनि न्ह्योने हे कुशी नगरे चतुर दिशां बिज्याइपिं श्रावक संघपिंत भोजन याकेगु निमित्त धका व खुसः सहिदां लःधाः हायूका

दान याना बिया। अन छुं भचा विस्तार जूगुलिं ज्ञानमानयात छें सिया चिट्ठि वल। हानं जि नाप चाःहू वनेमते धका कलाःम्ह-स्यागु नं चिट्ठि वल।

उगु बखते हे लाक नासःननी च्वंम्ह मोतिकृष्ण बंबाइनं वःम्हं गथ्य गथ्य याना सीका कुशीनगरे थ्यंकः वल। व धाःसा हावा भचा स्यं थें च्वं। वयागु छौंत कौंत कुशीनगरे च्वंपिसं खना वया उपरे नके त्वंकेगुली श्रद्धा मवना छन्हु वयात जा मथुल। व हे बाबते ज्ञानमानया मने भचा त्रिस्मात याना उखुनु हे नेपाः पारुयर वँन। जि हे जक अन लात। अले जिगु मने न्हित्थं बैराग्य जुया वइगु, आः जितः छु माबि मस्त निम्हं साथे दुगु मखुत, भरोसा सुयागुं दुगु मखु। ध्यबा दयके ध्यबाया कारणे अनेगु तंता लंथा दया वइगु, गुलि गुलि दत उलि उलि मगाना वइगु। व ध्यबाया लागी ततःधंपिसं हें मोलाहिजा, इमान जमान तइगु मखु, उकिं याना दाजु नं मधाः, किजा नं मधाः, अबुमां नं मधाः। थ्व दुखया कारण हे खः स्यूसा धयागु मने वन।

न्हापा ब्यापार याना च्वनाबलेयागु साहु महाजनपिनिगु छल कपट, दुर्व्यवहार लुमना बिलकुल हे थ्व मनयात व ज्या मयल। हानं व ध्यबा साथे दुबलेसिगु भय, माया, ममता व उकियागु परिणाम नं फुक विचार जुल। हानं जि न्हापा बालाकां धयागु स्तोत्र च्यूंम्ह सर्वज्ञमित्रयागु इतिहास न्यना तयागु लुमना वल। हानं ध्यवां याइगु महिमा व ध्यबायात त्यागयाना जुया वइगु महिमा निगू ल्वाका स्वेगु बखते त्यागयानागु हे अपो गुण खना

त्याग याना वंगु इतिहास लुमना लिपाजिं गुरुयात बिन्ति याना गुरु जि ! जिगु मने थजा:गु जुल नेपाले शासनया लागी मेपिसं याइ धयागु थ्व खँ थथ्य हे खः, मेपिनिगु आशा छाय् ? जि जा प्रव्रजित हे ज्वो धयागु मने वल ज्यूसा फत धा:सा नेपाले भिक्षुपिं च्वना शासन चलेयाय, मजिल धा:सा पितिना ह:सा हल। थुलि- मछि च्वनेथाय् वनेथाय् द हेदु, जितः पृथ्वी मदुथाय् पितिना छ्वे फइ मखु, उथाय् तक ला द्यां लाना सी मखु, जिजा वस्त्र तोत्यगु ह विचार" थ्व खं गुरु नं खुशी जुल। शासनया बारे अशोक महाराज यागु खँ छत्वाचा न्यंकल। गुरु प्रसन्न जुसेंलि दिन छगू गुरुं हे स्वया बिज्यात।

१९८९ साल स जि निर्वाणमूर्तिया मन्दिरे वन: श्रामणेर जुया। ज्वी धुसेंलि नेपाले लं तुपुलि, कोट, लाकां पार्सल याना काय्चा तुलसीरत्नया नामे छ्वया हया। नेपाले च्वंपिसं नं जि प्रव्रजित जुल धयागु हाल सिल ज्वीमा:।

---

(१०) बर्माया चक्र

अनं लिपा चन्द्रमणि गुरु नाप हानं रंगुन वना। रंगुने 'जत- वन च्याउँ धयागु विहारे न्हु १०।१२ न्हु च्वना। अन विहार- याम्ह महास्थविरयातं सरकार द्वारा जेले च्वंपिन्त च्यान्हुइ छको शील ब्यू वनेगु ज्या बिया त:गु खनी। जिपिं अन थ्यना स्वँन्हु दुवले जेले पागल खानाय् वना शील बीगु दिन जुया 'स्वे सानु'

धका जितः ब्वना यंकल। अन जेले पाः च्वना च्वनिपिनिगु आफीसे वना ! अन थ्यनेबं जिपिं निम्ह्यसितं मेच छगू छगू तया बिल। अन भचा फेत्तुना। लिपा जेल खानायागु खापाय् तालं ग्वया तःगु ताःया ताःचा छ्व्वाँय् ज्वना जिमित नु धका धाल। अले दना व नापं वना, नँयागु खापाय् ताः न्याजु खुजु दया तःगु दु, ताःफुकं चायका खापा खना बिल। अन अंगले जेले च्वंपिन्त छुं बीगु कायूगु व खँ ल्हायूगु याय्त प्वाः स्वप्वा प्यप्वाः तया तःगु दु। व बन्दीतय् जहानपिं वया नयूगु तीगु ब्यू वइपिं खँ ल्हा वइपिं यक्व हे हूलहूल ज्वोक व हे प्वाले हय भुना च्वनिगु। व स्वया द्वाहाँ वना दुने थ्यंबले भन्तेपिं बिज्यात धका सकलें वया दण्डवत् याःवल। लिपा अन दुने भगवान्या मूर्ति छगू स्थापना याना तःथाय् ब्वना यंकल, मेच निगू हया बिल। जिपिं निम्हं फेत्तुना। सकसितं पञ्चशील, अष्टशील बिया छुं धर्म देशना यात। अनं दना वना ज्यानमारात यखायूत तयातःथाय् वना नँयागु पञ्जले निभ्ही तया तःगु, कक्कुई नँयागु चाः घाका सिखलं चिना तालं ग्वया तःपिं अथ्य हे भिम्ह निम्हति दु। अन दथ्वी लाक मेच छगू तया बिल। न्हापां छुं उपदेश बिल लिपा सकसितं शील बिल अनं वना मेथाय तले थतयंकल, अन दर्जादुपिं अफीसरत कुना तःगु खनी, अंग्रेजत नं स्वम्ह प्यम्ह ति दु। इमित नं धर्मदेशना बिल, लिपा शील नं बिल। संसारे दुःख परे ज्वीव हे जक मनूतयूके धर्मयागु चेस्ता वनिगु खनी। छाय धाःसा अन जेले च्वंपिसं शील काःबले इमिगु ख्वाले भक्ति श्रद्धा तस्सकं हे

खनेदु। बोंलाक नियमयात पालन याइपिं थें गौरव पूर्वक श्रद्धा पूर्वक शील काल। अन जिमित पाउरोटि बिस्कुट च्या तया जल पान नं याका हल। अन तले च्वना मयालं स्वया च्वना बले सकस्यां देमा, कयो ज्वना ज्वना प्याहां वल, चाकलाक पखालं चाःहुइका तया तःथाय् वन, अनं चाःहुला वःलिसे जा व कें ज्वना ज्वना वल। लिपा अन हे वना स्वः वनाबले व हे प्वालं तःग्वःगु धवलं जा छत्तु छत्तु व कें छत्तु छत्तु प्वालं धवः पित छ्वया हया बिया च्वन। अथ्य बिया च्वंगु खना। अन उलि स्वे सिधय्का पिने च्वंपिन्त ताः खना ब्यु धका खबर बीका ताः खंका प्याहाँ वया छुं समय ला जिपिं नं बन्दो थें तालं ग्वेका च्वना। अफीसे थ्यनेव मोटर भाड़ा धका कम्पनी २ तका बिल, मेगु सरकारं गुलि गथ्य बियातःगु दु वखँ जिं मस्यु।

अनं मोटरे च्वना पागलखानाय् वना। अन नं ध्वकाय् पालेयात धया ताः चायके बिया द्वाहाँ वना। छुं भचा वने धुंबले भति भति जक वँयसु चाःपिं भिम्ह भिंनिम्ह ब्वां ब्वां वया घय् घय् पुना ल्वाचा ल्वाचां निम्हय्सितं ल्हना तिंतिं न्हुया प्याखं हुल। लें वना च्वनाबले ल्हाः ज्वं वःपिं तुति ज्वं वःपिं। इमि तस्सकं हे खुसि त्ताया गथ्य गथ्य मने लुल अथ्य अथ्य हे सना वया च्वन। लिपा शील बीथाय् दलाम थें दयका तः थाय् थ्यन, अन मेचे फेत्तुना। शील काईपिं यक्वं वल, न्येम्ह ख्वीम्ह ति हे दु। छुं धर्म व्याख्यान याना शील बिल। अनं लिपा व वँय् तय् नयूत बिया तःगुलीं भन्तेपिन्त दान बीमाः धका ल्यंका तःगु सक-

स्यानं म्हति म्हतिं ज्वना वया दान ब्यू वल। गज्यागु धर्मे श्रद्धा ! गज्यागु संघे भक्ति ! वँय् ज्वी धुंका नापं मतंगु ! अपिं तया त:गु थाय् सुचुस्य पिचुस्य च्वं, वास: नं अन हे याना च्वंगु दु। डाक्टर अस्पताल अन हे दुने दु। गुम्हं वँय् त न्हि जक न्हिला च्वनिपिं, गुम्हं बाजं जक थाना च्वनिपिं, गुम्हं म्हुतुं जक दना फे हे मतुइपिं, गुम्हं नं हे मवा:पिं, गुम्हं ला लागु हा जक हाला च्वनिपिं फुक रकम रकमयापिं वँयत सच्छि याइ मखु। अनं ल्याहाँ वयाबले ध्वकाय् च्वंपिसं अन नं मोटर भाड़ा धका २ तका दां बिया हल, अनं बिहारे ल्याहाँ वया।

कन्हेखुनु कुशीनगरे धर्मशाला दयका ब्यूम्ह महावीर बाबाया दाता ख्येजारी बाबुया म्ह्याचं सिया निमंत्रण याके हल, अन वना भारी नकसां भोजन याकल। गुलि तक थन रंगुने बिज्यायगु उलि तकं जिमिगु भोजन स्वीकार याना बिज्याहुँ धका चन्द्रमणि भन्तेयात बिन्ति यात। लिपा अन बिहारे न्हिल्थं भोजन कें तर-कारी बांलाक ज्वरे याना तयके हइगु। व बिहारे नं अन च्वंम्ह स्थविर उ जानीन्द भिक्षुया जजमान दायकपिं अपालं दु। छम्ह, दाताया कुशीनगरे भिक्षुपिनि भिक्षु छ्यगु उपोसथ यायगु सीमा छगू दयके धका चन्द्रमणि भन्तेयात खँ ल्हात, ज्यू धका स्वीकार नं याना बिज्यात। न्यान्हु खुन्हुति दुबले व सीमा दय् कइम्ह दातां भिक्षुपिं न्येम्ह स्वीम्हस्यात निमंत्रणा याना भारी नकसां भोजन याका सकल दातापिनि नाता कुतुम्ब इष्ट मित्रपिं सकलें स:ता सकसिगुं दां तया कुशीनगरे सीमा दयकेगु बारे ल: धा:

हायका दां संकल्प यात। परित्राण पाठ याकल व ज्या याकनं विग्न छ्रं मज्वीक सिधयमा धका। उलि सिधयका विहारे ल्याहाँ वया।

अन रंगुने गथ्य नेपाले स्वयम्भू स्थान खः वथें हे प्रसिद्धगु स्वेदगुँ पगोडा धका सहरे हे जिपिं च्वनागु जेतवन च्याउँया सत्तिक हे स्वयम्भू थें हे च्वे साप तःगोगु चैत्य छगः दु। व चैत्ये सारा बर्मा देशं वया फुफु म्हस्या फुफुथ्य लुँ तिक वइगु। व चैत्य छगलं हे लुं लगे ज्वी धुंकल। उकिं म्हासुसे ज्वाला ज्वाला च्वं अन थ्यक्खेरं थाहाँ वनेत ल्वहँयागु त्वाथःदु। व त्वाथःया जवं खवं पसः, धुं, धुपाय मोमबत्ति, स्वां स्वांमा, चीवर पात्र, कुसा आदि अष्टपरिस्कार व अनेनेगु वस्तु नं मिया तःगु दु। जवं खवं क्वंनिसें च्वे थ्यंक हे जरतायागु पौ तया क्वे ध्वाका बाबां लाक दयका तःगु दु। व चैत्यया क्वे क्वे तुयूगु ल्वहतं सिया तःगु व बिजुलि मतयागु व्यवस्था बांलाक याना तःगु दु। तुति ह्नीगु लासा नं छचाख्यरं हे तया तःगु दु सुघर मफा नं बांलाक हे जू। खइ फायगु, मैला फोहर तयगु थाय शासें बाकस तयातःगु दु। अन देके वइपिनि भिक्षुपिं छम्ह निम्ह च्वना वइगु। अन हे च्वना शील पार्थना याना धुंधुपाय मत च्याका भिक्षुपिन्त दान प्रदान याना वनिगु। न्हि न्हि हे उजोगु छातं वया नं च्वनि वना नं च्वनिगु। बर्मा देशे सकभनं छगू बौद्धपिं हे जक अपागुलिं धर्म गौरव दया पर्व पर्व काले ला यक्व यक्व हे भीर ज्वीगु जुयाच्वन व चैत्यया च्वलामू ल्ह्वनेत लिकयातःगु, उकी जरे याना तःगु रत्न

यक्व हे दु खनी। छन्हु व फुक खनि धाःगुलिं अन लस्कर परे जुल कि लखं लख मनुखं याइ मखु। दक्षिणा जक हे स्वदो प्यदो दु धाल। अन स्वः वना, स्वे हे फुगु मखु हूल। अन रंगुने प्य-थाय् न्याथाय् निमन्त्रण वना भिं निन्हुति च्वना।

अनं रेले च्वना मण्डले धयाथाय् बर्माया राजधानी वना। अन चक्खुपाल महापण्डितयागु विहारे च्वना नयगु। तर विहार दातां नके हःसां व भचा अशक्त थें खना ला मस्यु चन्द्रमणि गुरुं थन भीत भचा मछिं मेथाय् हे वने धया बिज्यात। उले मेगु हे खेमागंठइ विहारे ञानोत्तर भिक्षया थाय् च्वना यंकल। अन विहारे वना, अन भिक्षुपिं नं यक्वं दु। अभिधर्म ब्वनिपिं सलंसः भिक्षुपिं नं दु। अनयाम्ह भिक्षुया दातापिं यक्व हे दु। अन च्वना सकभनं चाःहुला स्वया। न्हापा अन मण्डले बिज्याइपिं भिक्षु सकलयातं बर्माया जुजुं हे नका त्वंका विद्या ब्वंका तया तःगु खनी लिपा अंगरेजं कासेंलि व जुजुं नका त्वंका तय् मफया वन। अथ्य नं अन अभिधर्म ब्वने धका वइपिं आगन्तुक भिक्षु-पिन्त दुनियां हे भिक्षा बिया थौंया आबयूतल्ले अथ्य हे चलय जुया च्वन तिनि। अन बजारे ७।८ बजेसं निसें ११।११॥ बजेती तक मण्डले सहर छगुलिं न्हासुस्य च्वंक भिक्षुपिं जक भिक्षाया लागी प्याहाँ वइगु अपालं खनेदु। बान्हि फपुसेंनिसें भिक्षुपिं याने इने जक खने दइगु। अनयापिं देशवासीतय् न्ह्यागु धर्म यायूगु जूसां भिक्षुपिन्त दान बिया हे जक धर्म धका खना च्वंगु देश जुया उलि मछि भिक्षुपिं पालन जुया च्वंगु खनी।

व बर्मा देशया मेंडु धयाम्ह जुजुं प्यकु हाकः निकु ब्या खुलांगू फि ज्वीक तुयगु दुरु ल्वहँया आसन दयका सारा त्रिपिटक उकी निरुयरं किया कुत्या कुत्याति पाक भो लाक गाडे याना तःगु दु। उकी लखं मप्याक जस्तायागु पौ तया वांमदायक बांलाक बिचाः याना तःगु दु व खंबले जिगु मने लुल कि अहो गुजोगु मेहेनत, गुलि धन खर्चयात ज्वी गुलि श्रद्धा भक्तिदुपिं !" हानं उजोगु हे ल्वहँयागु भगवानया मूर्ति नं गुलि जक दुगु स्थान धाय् !

अन भिक्षुपिनि अभिधर्म ब्वना भावना याःवनेगु स्थान दयका तःगु नं निगू स्वंगू थासे क्यने ब्वना यंकल, खूब हे बांलाक च्वनि पिन्त साप हे छिंक दयका तःगु खः। अनागारिकापिं च्वनिगु थासे नं छको क्यने ब्वना यंकल। अन नं च्वनेत छिंक माःगु तक बन्दोबस्त याना तःगु दु। चोनंनिसें न्ह्याना वया च्वंगु ऐरावती नदी छगू दोंगाय् च्वना पार वने माः, अन पाहाडे चैत्य दयका तया तःगु यक्वं हे दु। दान भावना यायगु छम्ह छम्ह जक च्वनेगु छ्यँचा नं यक्व हे दयूका तःगु दु। व पहाडे लःयागु निंतिं ऐरावती नदीं मोटरं लः सायका पाइप द्वारा च्वे च्वकाय् थंकः थतयंका सलंसः मुरी लः न्ह्योंगु त्यांका स्वंगः तया सकभनं छ्यँखा पत्ति हिति तया लः यंका तया तःगु दु। भिक्षुपिं सुंसुं भावना यायत अन वनिगु। अनागारिकापिसं भोजन दान बिया च्वनिगु खनी। अनागारिकापिनि च्यान्हुई छको खुसि पार वया देशे भिक्षा फ्वना यंका थःपिनि नं नया भिक्षुपिन्त नं दान

बिया च्वमिगु। अन खुसि सिथे असमर्थ सेवा आश्रम छगू दु। व स्वः वनाबले लें गं छगः खाया तःगु खना, गपाय गोगु धाःसा नेपायागु तग्वःगं न्ह्यगः च्यागः पायगो ज्वी। गंया स्यो मदु, सिँयागु मुगलं दाया थायगु। उथाय् भचा पाक बच्छि जक दने धूंकुगु साप तग्गोगु देगः छगः नं दु। दने सिमधयकं हे दाता सिना दने मफया च्वंगु। अनसं किसिप्यपाय् धिकःक दयका तःगु सिंह निम्ह नं दु। छम्ह दुना स्यना च्वन छम्ह ला बांलाःनि। अनं वना माउजुं नं दयका तःगु बुधाबुधि असमर्थपिं लहिना तःथाय् स्वः वना, छम्ह छम्हे सित च्वनेत चिकिचा चिकिचा खाक छूयँ चा छखा छखा दयका सुखपूर्वक हे नकात्वंका तया तःगु दु। छ्यँ जक सिपूयागु पौ खरयागु, न्येम्ह ख्वीम्ह तिला दइ। सित सित धायव भर्ति नं याना वं च्वनिगु खनी, व दयकुम्ह याकः मिसा धाल। निन्हु च्वनाः सकभनं स्वया मंडले हे लयाहाँ वया।

छन्हु छम्ह गृहस्थया छ्यँ व्वना यंकल, वया छ्यँ धाःसा मांबौ निम्ह व काय छम्ह जक दुगु जुया च्वन। कायम्ह बरो शिक्षित जागिर नं छूं च्वेयागु दर्जाय् थ्यंम्ह थें, व प्यन्हु न्यान्हुया ल्वे नं मृत्यु जुल खनी। अन चन्द्रमणि गुरुयात व जितः ब्वना यंकल, स्वंगू मेचे बौम्ह नापं स्वम्हं फेत्तुना, वया काय् सीम्हसिगु खँ छुं लहात। सीगु खुन्हु न्हयन्हु तिनि दत थें। व मनुषं अन न्ह्योने दया च्वंगु वस्तु कया कया दान बिल, चन्द्रमणिगुरुया फेत्तुना च्वनागु मेच स्वंगुलिं बिल। वं दान ब्यूगु खना अन छ्यं च्वंपिं वया नोकर चाकर तय तस्सकं मने तं वल थें च्वं,

तर वयात ला छुं धाय मछाः। अयनं अमिगु छौंत खना याकन हे अनं प्याहाँ वया। थुकिं बर्मायापिं मनूतय् दान बी धयागु तत्वकं हे मने धर्म समझे जू खनी भयागु सिल। जिमित सिबे न्हापा नं यक्व हे अन छ्यं दया च्वंगु वस्तु मेमेपिन्त नं दान बिया छ्वः धुंकल खनी। उकिं अन च्वंपि मनूतय् मने भिक्षुपिं अन वइगु मयया च्वने धुंकुगु थें च्वं। तर मालिक यात धाःसा कायम्ह मद्या वंगु लिं तःचोगु वैराग्य उथे जुया च्वंगु खनो। अथ्य नं दान बोगु बारे सकसियां हे श्रद्धा दु। मेगु थासे स्वेबले बर्मा धयागु थासे अपालं दानीपिं दुगु देश जुया च्वन।

मेखुनु छतकाया टीकट कया मंदले राजदरबारे छको स्वः वना छचाख्यरं दरबारया पिने पखालं चाःहुइका प्यक्खेरं ध्वका, पक्खाया पिने २०।२५ कु ब्या ज्वीक गाःम्हुया लखं थना तःगु। ध्वका ध्वकाय् प्यखेरं ता छुना तया तःगु, ध्वकाया दुने न्ह्योने सं तोप व गोलि ब्वया तःगु दु। अनं दुने मैदानया दथ्वी भूमि तल्ला याना स्वंगू गद्दि बैठक दयका तःगु दु। अन दुने दरबारे ला छुं छुं दुगु मखु खालि हे, छथाय् जुजुपिनिगु पोसाक लाकां तुपुलि आदि सकल चीजबोज मुंका ब्वया तःगु बहि छगू दु। लखं चाः हुइका पखालं चाः हुइका तःगु दरबारया छौंत न्हापां अनयागु जक खनाबले छुं मने मवः लिपा चीन वना चीनया बाछायागु दरबार खंबले बर्मायागु थ्व दरबार ला भी मचातय् कतामह्रि म्हितेबले गथ्य खः व थे हे जक जुया वन) अन सहरे मेगु विहार नं यक्व हे दु, भिक्षुपिं नं अपालं हे दु। अन च्वंपिनि

सीसां बूसां जन्मदिं जूसां पुन्ही आमाइ अष्टमी आदि पर्वकाले नं संघयात हे दान प्रदान ज्वीगु धर्म न्यनिगु, परित्राण पाठ याकइगु, अश्य जुया च्वंगुलिं अपिं सकलें मेमेगु ल्वाकः बकः भावना मयासे त्रिरत्नयागु हे जक शरणे वना बुद्ध धर्म संघे तच्चोगु गौरव तया च्वंपिं व दान बिया, शीले च्वना हे जक थ्व भव दुःखं मुक्त ज्वीगु खः धयागु विश्वास याना तय्गु मार्गे वना च्वंपिं खः। उकिं अन देशे बुद्धयागु शासन यक्व हे बल्लाना च्वं च्वंगु खने दु। सारा थासं वया अभिधर्म स्यों वइगु। थौंया आःबेतलें ततः धंपि त्रिपिटकाचार्यपिं बिज्याना च्वंगु दनि। अनं हे सारा लंका, श्याम, चीन, यूरोप सकभनं यापिं विद्यार्थीपिं वया धर्म स्यना सयका वना च्वंगु खः।

अन मण्डले नीन्हुति च्वनाबले अनयाम्ह भिक्षुया म्येम्यूले नं तःधंगु विहार छगू दु, अन ब्वना यंकल, रेले च्वना पाहाडं थाहाँ वने माः, रेल थत यंका तःगु गनं गनं ल्वहँयागु पाहाड प्वाः खना रेल थत यंका तःगु। पाहाडे नेपाली गुरुं, मगर, तामाङ्ग; लापुच्या तयगु गांगां हे दयका च्वंपिं नं यक्व खना। कन्हे खुनु सुथे न्हापां म्येम्यू थ्यन। स्टेसने क्वाहाँ वना छूं भचा छपाउति न्यासि वना विहारे थ्यन, अन भिन्याम्हति भिक्षुपिं दु। छेँ ब्याकं सिपूयागू। अन थ्योंबले मन्दले स्वया यक्व हे ठण्डा। अन जंगले च्या बारी रकम रकमयागु स्वां फल इत्यादि अने अनेगु नं यक्वं हे दु। गर्मि भले बर्माया भाइसराय च्वं च्वंगु दु। अन पलेस्वां राजहंस पुखुली म्हिता च्वंपिं अत्यन्त मनोहरगु

थासे बंगला दयका च्वना च्वंगु खः। अनं उत्थ्य स्यांयागु मुलुक धाल, विहार पतिकं स्यांयापिं भिक्षुपिं अपाः, बर्मायापिं छुं भचा जक, अथ्य जूसां गुरु आचार्य जुया च्वंपिं सकल बर्मायापिं। च्वनेगु नयगु सापं सुबिस्ता थें च्वं। अन हिन्दुस्थानी सीक पञ्जाबीत नं दु। चिकु तांनोया बारे नेपा देश थें ज्वोगु छ्वांत दु, जंगल अपा च्या बगान नं आपालं दु। न्हापा व देशे घ्यो नय् धयागु दस्तुर मदु खनी चिकं हे जक नइगु। गुखुनु अन पहाडे नेपालीत वया जंगल छ्याना पाखा बालि दयका गां बसे याना साम्ये लहिना घ्यो पिकया देशे मी हइगु यात अब्ले-संनिस्य घ्यो नय सया वल धका धाल। ख नं खः सा हे लहिना दुरु न्ह्याना त्वनेगु घ्योदय्केगु दस्तुर आःतक्ले नं बर्मायापिसं उस्त याःगु खन्य मदुनि। छम्हे निम्हेस्यां हे जक याना हल, तर व ज्या याःपिन्त लोके बां मलाः। अमिथाय् सा नं दु म्ये नं दु गोरु नं जोते याः। तर व पशुतय् उपरे नके त्वंकेगु बारे मेथाय् थें मखु भिक गाक्क माक्व हे विचाः याना नकइगु खनी। उकिं अनयापिं पशुत ल्हासे चीने स्वया नं गाक्क हे स्वे ज्यूला धया थें च्वं। साया मचातयूत दुरु स्वधाः त्वंका छधाः जक मनुखं न्ह्याना काइगु, गुम्हेसुम्हेस्यां ला फुक फुकं हे मचातयूत त्वंका छ्वइगु। छाय धाःसा घ्यो नयत ला माःगु हे मखु, आः हे तिनि हिन्दुतयगु सतसंगतं याना हे जक घ्यो नय् सःगु खनी। अन म्यम्यूले खुन्हु न्हयून्हु च्वना निथाय् प्यथाय् निमन्त्रणाय् वना मण्डले हे ल्याहां वया प्यन्हु न्यान्हु मण्डले च्वना।

अनं पेगू धयाथाय् वना। अन जंगले भावना याना च्वंपि वृद्ध भिक्षुपिं बिज्याना च्वंथाय् नं छको जिमित क्यने च्वना यंकल। अन बिज्याना च्वंपिं भिक्षुपिं खंबले स्वेहे नापं शान्त मुरुति। अमित भोजन याकेत गामे वना भिक्षा कया हइपिं श्रामणेरपिं गनं निम्ह गनं छम्ह तया त:गु दु। सेवा तहल यायत वँ पुइपिं ल: का: वनिपिं व कप्पियकारकपिं छम्ह छम्ह नं दु। शान्त रूपं स्वेहे आनन्द ज्वीक च्वनाच्वनिगु मालताल नं मामुलिगु सुयां हे लोभ मवनिगु हे जक तया त:गु दु। व फुक्क खंबले मने अनेगु विचार लुया वल—"संसारे कलंक रहित जुया च्वनेत ला संसारया मान अपमान सुख दु:ख फुक लिसे ग्याना बिस्यु वंसा जक थ्व सुख दु:ख यागु भकरां त्याइगु खनी। थुकी ल्वाना च्व च्वं लिसे भन भन अशान्ति हे जक जुया च्वनिगु ख:" हानं अन वसपोल पिनिगु ख्वा: खँतले ला चित्ते वैराग उथे जुया वइगु, वस्पोलपिनिगु प्रभावं अन वंपिं सकस्यां हे अथ्य ज्वी धया थें च्वं। अनं वया छथाय् विहारे सिंह शय्या याना बिज्याम्ह भगवान्या मूर्ति छगू दयूका त:गु। म्हयागु हाक: १५० सत्या कुति दइ। उकियात लेक म्ह, ल्हा: छ्यले दिका छ्याँ ल्हना च्वंगु। छ्योँ तानाकं निसें हे खनेदु। व मूर्तियात जस्तापाताया पौ तया तोपुया त:गु दु बर्मायापिं मनूतयगु श्रद्धा व मूर्ति खंबले गुलि जक धन खर्च याना दयकुगु ज्वी धयागु मने वँन। अन छन्हु च्वना अनं वया मोलमेन्थ्यन।

अन चक्षुपाल महापंडित दुगु 'तम्पोक्च्याउँ' धयागु विहारे

२० न्हुति च्वना। अन सकभनं चाःहुलाःवया, अन मोल मेन सहर तस्सकं बांलाः। छख्य पाख्य समुद्र, वया सिथे सहर, वयां लिवने पहाड जङ्गल। अन च्वे च्याउँ (बिहार)। भिक्षुपिं जक च्वनिगु तत: धंगु विहार दु। च्वे लःयागु अभाव। उकिं मोल्हीत, त्वनेत, सिलेसाले यायत, हिजा ही:तया निंतिं वा वइगु लः मुंका तया तयूत तत: धंगु पुखू दयका थाय थासे तया तःगु दु। विहारया पली लाक लः व हे पुखुली वनिगु धोँ थें दयका लःफया तःगु दु। वा वइगु नं समुद्रया सिथे जूगुलिं बराबर बराबर हे वा वयां च्वनिगु। अन च्वनिपिं भिक्षुपिनि सकस्यां न्हिथं सहरे भिक्षा काः वने माःगु सहरे सडक या लें विहारया इलाका इलाका दयका तःगु दु, बिहारया भिक्षुपिं थः थःगु इलाकाय् हे जक भिक्षा वनेगु नियम। सुथे न्हापां दना सकल भिक्षुपिं पर्वतं क्वाहाँ वया सहर भचा मथ्यों निथाय् मुनिगु। मुनेत विहार पत्तिकं सिँयागु गों छगले दुने खालि याना बाजं थें दयका तःगुली मुगलं दाया ध्वां ध्वां न्याय कइ, व सः तायसाथं दना वया मुनिगु स्थाने सकलें मुनिगु। थकालिपिं न्हापा लाक बिज्याइगु लिपा कमांकथं थें पात्र ज्वना भोलाक वनेगु। दान बोपिं उपासक तय् नं न्हापां ख्यूँ लं दना जाथुया थःगु गच्छे अनुसारं न्हिया न्हिथं सन्हा याना सुचि वस्त्रं पुना व थुया तयागु जा छगः थले तया थःगु लुखाया न्ह्योने टेबल बा कुरचि छगू तया व दान बोगु छु छु खः व व टेबले तया चमचा छगू ज्वना दान शाला तया च्वना च्वनिगु। भिक्षुपिन्त चमिचां छत्तु छत्तु जा केँ तरकारि फल मूल मधि इत्यादि छु छु

दान बीगु खः व व भिक्षुम्ह पत्तिं दान बिया दान बीगु फुत धायवं थल बल ज्वना छ्‌ये‌ँ द्वाहाँ वनिगु। भिक्षुपिं बिज्याना च्वंगु दुसां थःगु इलाका न्हापा गुलि दयूका तःगु दु अनं उख्यर वनिगु मखु, उलि वना वइबले सुथस्या घौ स्वघौ प्यघौ द्यो थाहाँ वइ। व पात्र वना हयागु फुकं भुतुली कप्पियकारकतय्‌त लः ल्हाना बी। इमिसं यंका ल्ये माःगु ल्यया क्वाके माःगु क्वाका च्वनि। सुथे न्हापांतु हे 'यागु' इत्यादि दायका तःगु जलपान याना थःथः क्वथाय्‌ वना छुं भचा आराम कया दस एघार बजे ज्यी बले सकस्यां पुखुलीं लः थकया मोल्हुया भोजन शालाय वना न्याम्ह खुम्ह च्वना नय्‌ ज्युगु चाक लाःगु टेबुले क्वाःगु जा तरकारि माःछि माःछि तया देमा ब्वया चमचा इत्यादि लः थल तया थिक याना तया तः थाय्‌ वना भोजन याइगु। अन विहार दातां क्ये‌ँ छता तरकारि छता दयका तइगु सकल भिक्षपिनि लागी। मेगु जा ला भिक्षा वना हे हइगु दुगुलिं जाथुइगु तंता अन विहारं याना च्वने म्वा। जिपिं च्वनागु तम्ग्रो च्याउँ धयागु विहारे जंमा भिक्षपिं अबले न्येम्ह खुइम्ह ति दइ। थुजोगु हे छातं अन न्ह्याबलें शासनया लागी उत्तोलुं धयाम्ह दायकं दानशाला दयका दान प्रदान याना भिक्ष-पिनि शीलयात रक्षा याना, विद्या ब्वंका भगवान्‌यागु शासन रक्षा याना च्वंगु खः। जि नं अन भिक्षा वने मासि वयो मो मो धायक सीका तय्‌ माःयानिंतिं इपिं नाप प्यको न्याको ति भिक्षा वना। छन्हु विहार दातां मोटर निगः न्हिच्छियात बिल, उकी च्वना चेखमी धाःथाय्‌ सीकः वना। अन समुद्रया गर्भे थें मन्दिर छगू

दु। अन वन्यत सिँयागु खंबा स्वाना स्वाना तःतः जायक सिपू लाया ता छुना तया तःगु दु अन लखे नागराजा वया भगवानयात बिज्याकुगु धका नाग छम्ह तःधिकःम्ह दु। व नागया म्हे छचा ख्यरं भगवान्या मूर्ति यक्व दु। अन सीकः वनाबले मनूत भिंनिम्ह ति दु जिपिं अन थ्यनेवं अन समुद्रया किनाराय् च्वंच्वंपिं उपासक छम्हेसिगु छ्र्येँ वना च्वना। अनं देवयाके वना ल्याहाँ वयाबले व उपासकं भिक्षु पिनिगुया लागी भोजन इत्यादि सकल तयार याना तया तल, तर नयगु सामान ला भरे याना हःगु दु, अथे जूसां अनयापिनिगु हे भोजन याके माः धका तधोगु हे श्रद्धा तया भोजन याकल। अन मिसात वना दर्शन याः वने मदु। अमि दर्शन यायत न्ह्योनेसं सतः छगू दयका तःगु दु अनं हे जक दर्शन याइगु। अन छगू निगू घंटा च्वना मोटरे च्वना ल्याहाँ वया बले न्हापा प्रव्रजित जुया अपालं त्रिपिटक ब्वना तय् धुंकु म्ह गृहस्थ छम्ह नाप लात। अन मोटरं को कया लिमनेद सरबत त्वंकल। चन्द्रमणि गुरुयाके नेपाःयागु शासनया बारे बर्मा भाषां खँ फुक न्यन, व खँ जिं छुं छुं आसय ला स्यू . तर शासनया बारे "नेपाले धर्म न्हापां थ्व हे धर्मलोकया द्वारं थथ्य थथ्य जुल" धयागु खँ अपालं ल्हात। अन वया छापा खाना-यागु ज्या पत्र पत्रिका नं छुं छुं पिकया तःगु दु थें। अन छगू घंटा ति च्वना तम्पोच्याउँले जा थुइती ल्याहाँ वया। स्वन्हुति दुबले व हे मनू वया चन्द्रमणि गुरुयात आम धर्मलोक श्रामणेरयात जि उपसंपदा याना बी, थ्व ज्या छगू जितः याका बिज्याहुँ धका

अपालं खँ ल्हात। अले बहनी जितः चन्द्रमणि गुरुजुं ज हे उपसंपदा यायगु खँ ल्हाना बिज्यात, जिं उगु बखते छुं मस्यूनिगु जुया व उपसंपदायागु ज्या जिं स्वीकार मयाना उकीं जि खना गुरु तस्सकं तंचाल। तंचाःसां जिं व खँ मंजूर मयानागुलिं तंचाया नँ हे मतुल। हिन्दुस्थान लित ब्वना नं महयगु छातं खँ ल्हात, तर योगु हे याःसां सह याना च्वना। व तम्पोच्याउँ विहार दयकुम्ह दाता तस्सकं श्रद्धावान व दोलंदो बिघाः जमीनया धनी धाल। अनं लिपा हिन्दुस्थान वे त्योबले हानं छको अक्याप वना।

न्हापा अन अक्यापे तोता थकापिं मिसामस्त, शीलप्रभा, ज्ञानदेवी, सानु धयापिं स्वम्ह व नन्दगोपालया काय् ज्ञानगोपाल, कर्मशील भन्ते हानं लिपा थपेजू वंपिं धर्मपालि, रत्नपालि, संघपालि समेत च्याम्ह अक्यापे तोता लक्ष्मीनानी, दानमाया व सांगे धर्जेपिं स्वम्ह जि कलकत्ताय् च्वनाबले अक्याबं ल्याहाँ वया कलकत्ताय् नापलाकः वल। इपिं नेपाः छ्वया। बाकि दनिपिं च्याम्ह मध्ये खुम्ह मिसात अन मिले मजुया नेपा वयूत थिक याना जहाजे च्वनेत वया च्वन। जिपिं अक्याबे नं थ्यन अमित खना छाय् गन वनेत वयापिं धका गुरुं न्यन। इमित जूगु दुखयागु खँ फुक जिमित कन।

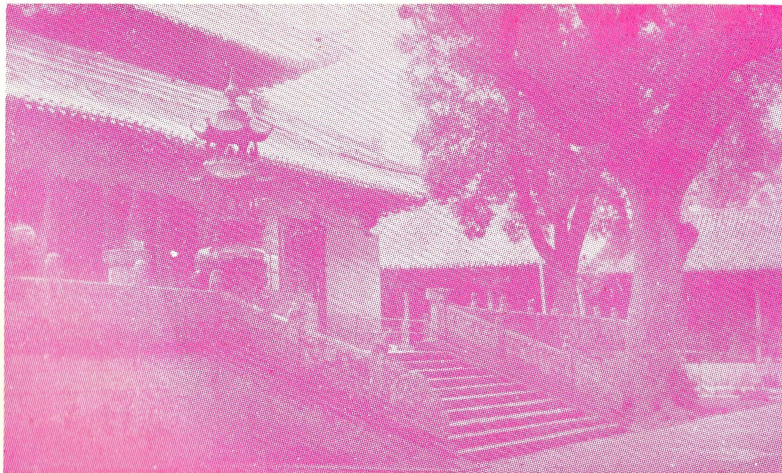
आसे वने मत्यनि ल्याहां निंनु धका बुभे याना स्वया बले बुढिपिं ज्याय् लगे मजूपिं न जक नका तय् माःपिं सुयां मयेका च्वनिपिं धका थुगु हे बारे अन च्वंम्ह अनागारिका महाधम्माचारी धयाम्ह्सिनं जाल म्हिता छगू चूक ज्वना पितिना हःगु बुभे जुल। चक

समुद्रया दथ्वी, चेखमो विहारे च्वंगु बुद्ध मूर्ति ।

नांकिं शहरया छगू दृश्य ।

नांहें शहरया छ्यांसा गुंबा ।

नं मेगु मखु संघपालियात भिक्षा का:वंथाय् कंपनी छगू ला निगू ला मय् मय् धायक ज्वंका हल खनी। लिपा छं अथ्य दां काय् मज्यू गु दांथी मदुगु दां छं कया हय् ज्यूला छिमित थन तय् हे मखु धका व हे दोष क्यना पितिना ह:गु खनी।

पितिना हसेंलि अन अक्यापे गोर्खालि पल्टन च्वनिथाय् वना जिमित थुजो थुजोगु आपत जुल धका सकसिकें सहायताकया चन्दा फ्वना खर्च गाका वनेत जहाजे वया च्वंपिं खनी। गुरु लिपा फुक खँ सीका इमित नेपा: छ्या कर्मशील भन्तेयात मेथाय् तया ज्ञानगोपालयात विद्या ब्वंकेगु बारे दाता निम्ह दयका महाप्रज्ञाभन्तेयात जंगले छ्यगु याना बिज्यात। गुरु उलि याय् धुंका जिपिं नं बाछिति च्वना ह्यानं रंगून वया रंगूनं कलकत्ता वया। अनं वया कुशीनगरे थ्यन, अन न्याला खला च्वना बुद्धचर्या छधा: फुक नेपाल भाषां अनुवाद याना। मस्यू मस्यूगु गुरुयाके न्यन्यं अनुवाद याय् नं सिधल वर्षावास नं सिधल।

व न्हापा संघयात भोजनयानिंतिं संकल्प यानागु दाँयागु जग्गा छकू नं थारुघाट धयाथाय् बेतिया जिल्लाय् कया जि नेपा: वया।

---

(११) पिण्डपात

अमलेख गञ्जा थ्यंबले जित: राहदानि बीम्हं राहदानि मबिस्य आमथ्य म्हासुगु बस्त्रं छं छाय् तिया वयागु धका नाना रङ्ग खँ ल्हात। राहदानि बी नं मखु धाल। उगु समये मोटरे

च्वना वया चौकि अड्डायाथाय् राहदानि कायगु। सकसितं राहदानि बिल, जि छम्ह सित मब्यू अले जिं बी लाकि बी मखु धका धया बले हानं आमथ्य म्हासुगु लं छाय् फिना वयागुले धका धाल। थ्व वस्त्र जि भविष्य सुधार यायत फिनागु राहदानि बी लाकि मबी धका धयाबले मोटरवाला नं तस्सकं हाल, अले ती जक राहदानि च्वया बिल। अनं वया भोमफेदी थ्यन, अन चच्छि च्वना कन्हेखुनु सुथे ७।८ बजे गडी थ्यन। गडी नं आमथ्य छाय जुया वयागु धका अपालं न्यन। अन नं भविष्य सुधार यायत जुया वयागु धका हे धया। अनं चिलमे बासं च्वना अनं कन्हे खुनु सुथन्हापां वया किंडोल विहारे न्हिनेसिया २ बजेती थ्यन।

थ्यना घौ निघौ मजा:नि पुलिस छम्ह वया नरम छातं बांलाक मिजासं खँ फुक न्यना वन। बहनी द्यने धुन, ६ बजे ती ज्वी धुंका पुलिस निम्ह वया छन्त थानाय् हकि धाल धका थानाय् यंकल।

थानाय् वना च्वना। कन्हे खुनु अड्डा च्वंवसँलि जिके न्यन—"छ छाय् आमथ्य मोरे जुयागु ?।" "भविष्य सुधार यायत" धका धया। चन्द्रबहादुर मेजरं बोबिल। "नेपाले आमजागु छांतं ज्वी मखु, छं नेपायापिं मिसामचात, मिजं मचात यक च्वना बर्मा यंका छु छ् याना थका" धका नाना रंगंखं न्यन। न्यों न्यों गुली खक्व जुक्त धया। 'यंकापिं फुकं नेपाले थ्यने हे धुंकल' धका नं धया। नेपाले आमथ्य ज्वी मज्यूगु जुया वल

महाराजयाके मन्योंस्यं जाहेर मयास्यं छुन्त तोता छ्रु मखु धका धाल। ज्यू माःगु जाहेर या धका धयाच्वना। खोरे नं तय् यंकुगु मखु अड्डाय् हे तया तल। दानमायां न्हिन्हि नयगु बी हइगु, बजि जक नयागुलि गरम जुया पिसाप पोले जुल। जुजुया थाय् जाहेर यायगु थौँ आस्य कन्हे आस्य धका ताना तान याना तल।

बल्ल खुन्हु दु खुनु महाराज जुद्धशम्शेर उदय जुया पिला न्यालाति जक दुबले जिगुबारे छ्रु तक दोष क्यनेगु दु दुथाय् तक खःगु नं मखुगु नं धया बिन्ति यात। यकथं धासां "त्यो भिक्षु साधु भयो त मेरो राज्यमा के हानो छ?" धका जक जुजुं हुकुम ज्योगु, व बिन्ति याःम्ह सुब्बां थपाथप् अने अनेगु धया स्वकः तक बिन्ति याःबले जुजु तंम्वेका "जाउ तँपनि, साधु हुने इच्छा छ भने जाउ, मलाई केही हानि हुने छैन" धका तंचासेंलि छुं धाय मछाला क्वच्छुना वन। कन्हे खुनु जितः छुं याय मजिया तोता हल—अनं वया किंडोल विहारे हे वया च्वना। कन्हेखुनु भिक्षापात्र ज्वना सहरे भिक्षा काःवने माल। पात्र धारण याना चोवरं न्यया किंडोल विहारं प्याहाँ वना विष्णुमती पुला तामासिपाः मथ्यंतले ला थ्व मनयात अपाय् च्वतं छुं मजू। तर तामासिपा थ्यसेंलि सरमं धायला पोरं धायला थ्व मने तिक्क मिथें जुया गथ्य जुल गथ्य जुल, म्हाःथें नं च्वन त्याहाँ वन्य माः थें जुल। छाय धाःसा तुछ्रयेँ सस, न्यते सकल नाता कुतुम्बपिं। अनं वनेमाःगुलि अध्ययाय् थध्ययाय्

मसिया उथाय् भिक्षा वने बलेयात नियम कना तःगु थें मिखा तया वनेगु लुमंका अन हे जक मिखा तया थ्वमन गनं हे नं मतस्य प्यकु पाक जक स्वया वना। उखें थुखें गनं हे मस्वस्य सरासर बुलुहूँ व वं न्यत पुल, त्यंगः चाःहुला न्ह्योखा थ्यन अन पाजुपिं छ्वलः दु। अनं असने थ्यन, थःगु त्वाः हे जुल। न्या ल्हों चाःहिला जनबह्रा जुका वंगः क्वाहाँ वया। हनुमान ध्वकाय् थानाया क्वं क्वं वया मदु जुना। अनं चिकं मुगू जुना। ल्हूघलं क्वहिती क्वाहाँवना, अनं विष्णुमतियागु तापु छिना छाउनी जुका अनं किण्डोल विहारे तुं थ्यंका।

पात्रे प्राप्ति जाकि छम्हू व ध्यबा खुगः दु। उगु बखते लें वना च्वनाबले मनूतसें धाःगु वाक्य गुगु ताः गुगु मताः। गुम्हं गुम्हं जि खना ख्वल, गुम्हंगुम्हं जिखना बिस्युं वन। मेथाय् गनं मस्वया गुलिं फुकला खंगु मखु। अथ्यनं व तामासिपाः मयाबले मने मछिनावःगु लुमनिगु, वाकु छिना वनागु भ्रस भ्रस लुमनिगु। हानं कन्हेखुनु नं अथ्य हे वना। न्हापा थें ला मजू चाल, न्हापा गनं गनं वनागु खः अनं अनं हे न्हिन्हि वना. लिपा जूलिस्य पात्रे जायूक जाकि व ध्यबा निरका स्वरका तक नं दत।

उलि जुस्यंलि मदइ मदइबले जक पात्र वनेगु। लगमे कुलमां गुरुजुया पञ्जदां ब्यूबले अन द्यो तया तःगु थासे भिक्षा वना, द्योयाथाय् द्येक्य वःपिं सकसिनं "भिक्षु वल भिक्षु वल" धका स्वत। जि पलाः मदिना, सरासर वना वया।

(१२) सारनाथे जिगु उपसम्पदा

उलि जुसेंलि भिक्षुया उपरे सुनानं छुं हे सरकारे चुकलि याय् मफुत। साल साले हिन्दुस्थान चाःहू वनेगु। सारनाथ क्षयाथाय् बर्मायापिनिगु विहारे भिक्षु छुइगु सीमा धयागु रंगुने च्वंपिं दाता तसें दयकः वल।

उगु बखते जि कुशीनगरे च्वना च्वना, अन चन्द्रमणि गुरुयात निमन्त्रणा पत्र वल। उकी धाःसा भिक्षुपिं अपालं माःगु ज्या खनी। गुरु सारनाथ बिज्याइगु जुसेंलि जि नं छको सीमा दयूकइगु गथ्यथें स्वेनंके धका मती वना गुरुयात जि नं वेला, धका धयाबले ज्यूनु स्वे हे माःगु खः धका धया बिज्यात।

कन्हे खुनु भोजन याना गुरुनापं सारनाथ वना। अन थ्यना कंस खुनु सीमा स्थापना यायगु साइते जम्मा भिक्षपिं श्रामणेरपिं याना नीम्ह नीन्याम्ह ति दै, फुक वया सीमा स्थापना यात। भारि नक्सां भोजन याकल।

फुक फाक सिभयका उखुनु हे चान्हे तले इमि दातातय छु छु खँ जुल थें मस्यु लिपा जितः उपसंपदा व हे सोमाय् कन्हे खुनु याय्गु विषये दाता छुम्ह प्याहाँ वल खनी। जितः चान्हे हे गुरुं थंके हल, तले वा धका धाल। छाय् धका वनां ला गुरुं मुसुहूं न्हिला "छ तचोतं भाग्यमानीम्ह खः न्हापा नं मोलमेने च्वनाबले छन्त उपसम्पदा याना बीम्ह दाता दुबले छं अन उपसम्पदा ज्वीगु इच्छा मयाः; जि तंम्हेकां हे छ मानय मजू। व खँ वने धुंकल,

छंगु भाग्यं थन नीप्यसः दँया भित्रे थौं—भगवानं न्हापा लाक भिक्षु छुना बिज्याःगु थासे—न्हूगु सोमा स्थापना ज्वीव हे छन्त उपसम्पदा याइम्ह दाता दया सकल भिक्षुपिं नं बया च्वंगु अवस्थाय् छ उपसम्पदा ज्वी दुगु छंगु गुजोगु भाग्य। थुगु मौका छं चुके याय मते" धका धया बिज्याःबले जिं अथ्य थथ्य छुं हे धाय मफुत।

अबले मोलबेने धया बिज्याबले ला जि माने हे मजुया, छुं मसःनिगुलिं आः गथ्यथाय् धया थें मने वल, म्हाः धाय जिं मफुत। गुरुयात "जि छुं हे स्यू गु मखुनि गथ्ययाय्" धका धयाबले "छं छुं छं हे धन्दा कायम्वा, जि मदुला" धका धया बिज्यात। अथ्य जूसा ला छःपिनिगु वचनयात जिं शिरे तये धका धया। न्ह्योने दया च्वक्व सकलें खुशी जुल।

कन्हे उपसम्पदा यायगु पक्का जुल धका न्यंका हल। अले ह्वानं जि थ्यं वया। कन्हय खुनु साइत स्वया......साल मिती बजेती जितः उपसम्पदा याना बिल। "उकियागु नियम विधि फुक छन्त कुशीनगरे स्यने" धका धया बिज्यात। उलि ज्या सिधयका कन्हय् खुनु हे गुरु नाप कुशीनगरे वया। गुरुं प्यन्हु न्यान्हुति लिपा जितः उकियागु उपदेश फुकं थ्वीक कना बिल।

(१३) ल्हासा वनेत

अन कुशीनगरे च्वनाबले अन च्वंम्ह उन्यानिंद धयाम्ह भिक्षु व मेम्ह भिक्षु निम्हसिनं जितः "जिमित नं छको ल्हासा व्वना

यंकि" धका न्हित्थं ल्हासायागु विषये खँ ल्हाना हइगु। अन वने थाकु छ:पोपिं बिज्याय् फइ मखु धका धयां मफइगु छ्रुदु धका न्हि न्हि धा:गुलिं धात्थें हे वनि पिं थें च्वंगुलिं छको चा:हे हीका हय माल धका मती वया 'कासा का वनेगु पक्का ख: ला' धका धयाबले पक्का ख: धका तन मन यात, दां दिं नं तार बिया दाता-तयूके फ्वना छ्रुत। दां नं छुं भचा वल। वसेंलि माघ महिना या सुर सूरे हे कुशीनगरं प्याहाँ वना। थुपिं धात्थें न्यासि वने फुपिं ख:ला मखुला छको स्वेमा: धका "जि न्हापां थनं रुम्बिनी निं वना जक कालिम्पोङ्ग वने, धयाबले ज्यू जिपिं नं रुम्बिनी छको वनेगु विचार व:गु ख: नु धका धाल। स्वम्हं रुम्बिनी वने धका नौत-नवा वना, अन थ्यन। चच्छि अन च्वना कन्हय्खुनु न्हापाँ दना रुम्बिनी न्यासि वना। न्हिनेसिया ११ बजेती अन थ्यन। अन बजारे स्वयां छुं हे न्याना नय्थाय् दुगु मखु। अले गां पाखे वना स्व: वना बले सीताराम चौधरीया थाय् लात वं धा:सा भिक्षुपिनिगु नियम नं स्यू खनी। सरकारं नं वयात हेर विचार यायगुली अथे याना त:गु खनी। वनेवहे मोल्हीत च्वना च्वंम्हसिनं नमस्कार-यात, 'आप लोगोंका भोजन हुआ' धका न्यन। 'नहीं हुआ' धका धाय साथ दना समय अन्तिम हुआ' धका काचा काचां द्वाहाँ वना दुनें बजि दुरु, साख: तरकारी हया भोजन याकल। स्वम्हे-सियां नय माक नया निगू घंटाति च्वना अनं नौतनवा तु ल्याहाँ वया। जि नाप बिज्यापिं भिक्षुपिं निम्हस्यां वनाबले हे तुति भाय् माल्हात। हानं ल्याहाँ वया बले ला थाकु चाल। अयनं छुं मधा:

वयावं च्वं च्वन। बान्हि मदुगु जकं गुबले फइ बच्छिइति हे मवयानि बले तुति तस्सकं स्याकल विस्तारं व वं बह्नी जुल लँ खँने मन्त गाडायागु लँ गनं गनं गा: गनं गनं दोम्ब: व वं बल्ल नौतनचा थ्यंबले बह्नी सिया ६ बजेती जुल। छम्हस्या तुति मना वेकल निम्हस्यां तत्रोगु हे कष्ट चाल। इमिगु कष्ट चा:गु तुतिस्यागु खना याकनं ल: दायका चिलवं तुनी छ्वा छ्वा याना बिया द्यना। कन्हय् खुनु दनाबले नं अमिगु तुति मना हे च्वन तिनि। बांलाक पला: हे छी फुगु मखु। कालिम्पोंगे 'आ: गथ्य वने' धयाबले 'आ: छु न्यासि वने मा:थाय् गनं मन्त, रेले व मोटरे च्वना हेला वनेगु ख:, न्ह्याथ्य जूसां वने" धका धाल। अथ्य धासेंलि नु धका स्वम्हं कालिम्पोङ्ग वना रेले च्वं वनेत हे मुस्कील जुल।

छम्हसिया ला अथ्य नं खूखू काकां बल्ल सिलिगरी थ्यन। मोटरे च्वना कालिम्पोंगे वना भाजुरत्न साहुया लाइब्रेरी च्वना। तुति स्या:गुलि अस्पताल यंका वास: याना च्वं च्वना बाछिति बित उलिया भित्रे नाथां धयागु पाहाडे च्वापु गात, लँ नं निन्हु स्वन्हु ति बन्द जुल धाल।

व च्वापु गा:गुलिं कालिम्पंगे फय व:गु ख्वांउस्य च्वना वल, सुथे बह्नी फय् वइ बले भचा चिनं चिकुल। अमिसं उलि चिकिगु हे सह याय मफया चिची धिक:पिं फैयागु सँ दुगु पाकचा धयागु छेंगूया लं, उनिया गंजी, मुजा तुपुलि न्यात। कालिम्पंगे उगुबखते धोमोघेश्रीमुचि लामा च्वं च्वंगु जुया जिपिं स्वम्ह छको

माप ला: वनावले लामा तसकं खुशी जुया ल्हासा वनेगु धा:गुलि म्वा म्वा धायक धायकं नीन्यारका दां बिल अनं ल्याहाँ वया ।

लामातय्‌गु मिजास स्व:बले व बर्मायापिं भिक्षुपिं नं खुशी जुल। ल्हासा वनिपिं धका सकसिनं सिल। चिकुगु धा:सा इमिगुया लागी भ्रन भ्रन बढ़े जुल। लिपा जूबले लँयागु हाल न्यना मनं वने फइथें मच्वन थें अले तीजक खँ छुना हल। आ: थुथाय्‌ भचा सापं चिकु, लच्छि लत्याति भ्रो छको रंगुन वनेनु धका धया हल। ल्हासा वनेगु धका सकसितं धया ज्वी धुंका रंगुन गथ्य बने जि जा गन वने धका वय धुन अन हे वनेगुलीं छपला: हे ल्याहाँ वने मखु धका जिं धयाबले इमित साप फसात थें जुल।

न्हापा इमित जिं छलपोलपिं बिज्याय्‌ फइ मखु धका अपालं धयाबले तसकं जित्ति याना फूर्तिसाथ ख लहाना तया तय्‌ धुंकुगुलिं आ: व खँ फुक्क ज्याय्‌ लगे मजू बले जि खना इमिसाप मने गथ्य याय्‌ गथ्य याय्‌ धयाथें जुया तचोगु हे बन्धने लाथें जुल। व खँ जिं इमिगु चित्तयागु भाव फुक थुल थुसेंलि छाय्‌ शास्ति याना तय्‌ धयागु मने लुया छपोपिं वनेसा हुँ छिपिं मव:तले जि थन हे च्वना च्वँ धा:सा जि च्वना च्वने, थपिनि साप चिकुसा बिज्याहुँ धका धयाबले अथ्य जूसा जिपिं लच्छिति कलकत्ताय्‌ च्वनावय थनला साप चिकु धका धाल। ज्यू अथ्य जूसा बिज्याहुँ धका धया। अले निम्हं कलकत्ता वने धका बिज्यात।

(१४) ल्हासाय्

थौं खुनु कालिम्पंगं प्याहाँ बिज्यात। कन्हेखुनु कलकत्ता थ्यन। "उखनु हे उन्यानिंदयात प्लेगया रोगं थिल, अस्पताले यंकल उखुनु हे मृत्यु जुल" धका तार छपौ कन्हे खुनु वल। व तार खंबले अहो गुजोगु संसार, कलकत्ताय् काल हे स:ता का:गु थें जुल धयागु मने वया तचोतं हे अफसोच जुल। मनं मनं ला पत्यार हे मजू। सीउथे यायात चंदा नं फ्वना ह:गुलि जक पत्या जुल। लिपा व बाकिम्ह भिक्षुयागु उन्यानिन्द मदय् धुंकुगुलि जिवे फइ मखुत धयागु पत्र वल। अले ब वइगु आशा नं निराशा जुल, ल्हासा वनेगु इच्छा धा:सा छुटे जूगु हे मखुनि, हानं कालिम्पंगे बा:छिति च्वनाबले राहुलसांकृत्यायन ल्हासा वनेत बिज्यागुलिं नाप लात। नाप लासेंलि जिगु हाल नं फुकं कना। वसपोल या हाल नं फुक कन। वसपोलं ल्हासे शाक्याय् च्वंगु न्हापा स्वया बिज्या:गु सफू हिन्दुस्तानयात तचोगु आवश्यकगु सफू धका धया बिज्यात।

व हे सफू फोटो खिचे याना कया हिन्दुस्ताने हयगु इच्छां फोटो खिचे याय्गु समान फुक ज्वना बिज्या:गु खनी। उकीं 'नु ल्हासाय् नापं वने धका धया बिज्यात। ज्यूका धका धया। कालिम्पंगे भाजुरत्न साहुया कोठी निम्ह नापं लच्छिति च्वना। राजनाथ धयाम्ह छम्ह 'आख: च्वकेत ब्वना ह:म्ह दु जि समेतं स्वम्ह कालिम्पंगं मा:मा:गु बन्दोबस्त याना ल्हासा वना।

लेँ धोमो पेमुकं धयाथाय् खचरावाला (थेवा) तयूगु छ्यँ छुन्हु बिलम्ब जुल, वस्पोलं विनयपिटक हिन्दी भाषां अनुवाद यायगु ज्या शुरू याना बिज्यात। लेँलेँ बासे बासे च्व च्वं ग्याँ-चो थ्यन। अन नं निन्हु स्वन्हुति च्वना। अन नं च्वया बिज्यात अनं नं ल्हासा मथ्यंतले च्व च्वं बिज्यात। चैत पुन्ही खुनु ल्हासा थ्यन।

ल्हासे छुसिंस्याके धर्ममान साहुया कोठी च्वना बिज्यात। जि निन्हुति नाप च्वना। छुन्हु दुखुनु ल्हासां स्वंगू प्यंगू माइल तापाक फोरंखा धयागु थासे मनू सोपिं ह्या ध्यना भंगःयात नक-इगु दिप छ्गू दु, अन वना च्वं वना। बराबर ल्हासा नं वया वं च्वना।

राहुलजीया ज्या फुक खुला न्हयूलातिया भित्रे सिधयकल, उलिया भित्रे जि ल्हासा देशे न्हापा ब्यापार याना च्वनाबले सीकः वने मनंगु गुलि खः व फुक १४ भिंप्यदँ ति दुम्ह मचा छम्ह पासा कया न्हापां "धायूरबा" धयाथाय् दिप सीकः वना। अन न्या-न्हुति च्वना। अनया सीके माक्व चाःहुला सीका अन मुख्य तारी पगु हाकुगु ल्वहँः छगले चोलेचायाःगु दुरु हाया व ल्होते तुयूगु रेखायागु आखः 'ओं मणिपद्मे हुँ' धका च्वयातःगु थें हे हाकु ल्व-हँतय् तुयूगु ल्वहँ जुया च्वंगु ल्होबाकू छगू दु। अनयागु स्वे लाइ-कगु छगू हानं दिप स्वया। थनं हानं छु यायत ल्याहाँ वनेगु "गन्धे" गुम्बा छको नं स्वया वने धयागु इच्छा जुया वल अनं गन्धे वना।

निम्हं निन्हु दुखनु गन्धे थ्यन। अन गुम्बाय् च्वंपिं भिक्षु बडे तयूसं भारी सम्मान याना छगू क्वथा बिल, नय् गु त्वनेगु नं सकतां हया बिल। अनं कन्हे खुनु सकभनं गुम्बा क्यने ब्वना यंकल। गन्धे धयागु धात्थें हे गुँया याक प्वाले दुने हे खः गुँचाः हुला दुने द्वाहाँ वने माः। व गुंबा दयूकातःगु ग्वीं चाहुःला क्यने ब्वना यंकुबले थासे थासे नेपाःया चिन्ह कासीयागु थाय् थाय्या चिन्ह आदि अने अनेगु नांकया पुलां पुलांगु इतिहासयागु खँ कना छगू छगू दतले भिक्षु छम्हसिनं कना कना यंकल व स्वया वया।

हानं कन्हे खुनु ल्हासे तधंम्ह कोता छम्ह सिना ल्हासा निस्यं खते तया गंधे थ्यंक उइ हल भारी जात्रा याना गंधेयागु पर्वत क्वे थ्यंबले गंधेने च्वक्व भिक्षुपिं वना व सोम्हसित काः वन।

दिपे हया दिका भारी नक्शां पूजा पाठ याना दया च्वक ३०००।३५०० भिक्षुपित ग्य धयागु दक्षिणा म्हतिं २ मोह बिया दुर्गतिपरिशोधन धारणी ब्वंका श्रीखण्ड अगुर कपूर कुसमायागु हा धूप इत्यादि तया उना दान प्रदान याना सिधयका छ्वत।

उकी जि छम्ह नं थ्याकल इमिगु फौजे च्वना दान ब्यूगु कया सकसिनं जितः मान मर्यादा तल। तच्चकं खुशी जुल। तातापिसं जितः ग्याका घेलुं धका धाल। अन गन्धेले स्वय्थाय् दक्व फुक सकभनं स्वया न्यान्हु खुन्हु च्वना ल्याहाँ वयाबले बिचे लँ "समे-दुतिं" धयागु समे गुंबा यागु मेलायात वंपिं मनूत नाप लात। छिपिं गन वनेगु धका न्यनाबले समे गुन्बाय् सो वनेगु धका धाल।

इमिगु खँ न्यना हानं समे वनेगु मने वल। उघरीमे लँ बाया

समे वनेगु लं समे वने धका वना। व वं लिबात छगू गुँया कापी छ्यूँ निखा स्वखाति खना, अन हे च्वने धयागु मने तया वनां ला बिचे खुसि छ्भा: छिना वने मा:गु दया च्वन। खुसि धा:सा त:जा, गनं गनं जक वने ज्यू। लिबात, स:तां सुनानं हँ मधाः खिचातसें तसकं उना च्वन बल्ल बल्ल पार तरे याना हानं खिचा-तयगु महाभय। स:ता सु छम्ह नं व:गु मखु लिपा बल्ल छम्ह मनुखं सू? धका धया हल। 'जिपिं, जिपिं, खिचा मचा चिना ब्यु' धका धयां 'चिना तयागु दु छुं याइ मखु' धका धया हल ग्यां ग्यां वना छ्यूँ या सत्तिक थ्यंबले छ्यूँ थुवा: प्याहाँ वया खिचा-यात पना जिमित दुत ब्बना यंकल। सु दुगु मखु मेपिं नं समे वनिपिं प्यम्ह न्याम्हति च्वना च्वंपिं दु जिपिं नं समे वनेगु धका धाल। ज्यूका धया। चच्छि अन च्वना इपिं नापं हे छ्यूँलं दना 'घोंघाला' धयागु पहाड गया वना व वं व वं बाह्र बजेतों जूबले बल्ल च्वे थ्य जक थ्यन च्वे च्त्रापु गाना सारा पर्वत त्वीस्य च्वना गनं हे हाकुगु घाँय् लोहँ छुं छकूचा हे खने दुगु मखु। निभा: त्वया च्वन। स्वया स्वयाथाय् निभा:यागु तेजं स्वेहे फुगु मखु। चस्मा नं दुगु मखु च्वे भाज्यामे थ्यंबले "इमालुं" धयागु गुम्बाय् भिद्यो वय्कइम्ह कुस्यो छम्ह नाप लात, इमि मनूत ७ म्हदु, सल नं दु, या: धयाम्ह च्वामोसा नं दु। अन च्वकाय् छोपो (न्हिनस्या बजि नयगु) याना च्वन। जिपिं निम्ह नं थ्यन, इमिसं 'गन वनेगु' धका न्यन। 'समे वनेगु' धका धया। "ज्यूज्यू वा, नापं वने, जिपिं नं वनेगु ख:' धका धाल। हानं

'छिमि नय् धुनला' धका न्यन। 'नय् मधुंनि' धका धया। इमिसं हे कों खुइ, तिरिपाली धयागु मधि स्वपा प्यपाति बिल, 'अयला: त्वनेला' धका धाल। 'जिमिसं जा मत्वना' धका धया। व मधि नया इपिं नापं व पहाडं क्वाहाँ वना। व वं मिखा निगलं पालु पालु धा:थें च्वना वल। पालुगु भ्कं भ्कं बढे जुया वल। जा थ्वीती इपिं इमालुं पाख्यर स्वया वन। जिपिं निम्ह जक समे पाख्यर स्वया वना।

समे थ्यंकेत कन्हे बान्हिति वनेमानि, अन हे छथाय् गामे देरा कया च्वना। बह्नी जुसेंलि मिखा स्याना वल कि सह् यानां सहयाय् मफुत। सहयाय फुगु हे मखुत। बरु मिखा ल्ह्वया वांछ्व:सा उलि स्याइ मखु। उजोगु हे छातं सारा चच्छि अथ्य च्वने मा: थथ्य च्वनेमा: मदयक मिखा स्यात।

अन च्वंपिसं यायमा:गु उपाय छु तक दु व तक याना बिल, छुं लगे मजुल। जिगु मने 'जि मिखां खनि मखुत धयागु पुरा निराश जुल। लिपा छम्ह अथ्य ज्वीके नंम्हसिनं धन्दा कायमते गुगु इले व च्वापुयागु विष लगे जूगु ख: उगु इलेती हे लाया वनि। 'थ्वकी उपाय मेगु मदु, थ्वं छ्वा छ्वा याना बोगु' धका धाल। थ्वँ न्याके छ्वया थ्वं छ्वा छ्वा याना बिसेंलि छुं भचा स्यागु शान्त जू थें जुल अयनं स्या:गु तोर दहे दनि। सारा चच्छि उजोगु छातं प्राणान्तक ज्वीक सास्ति नया। कन्हे खनु सुथे न्हायूकं छक: स्वयाबले मिखा निगलं ह्याउँ स्य च्वना हाकुगु चक्का थाहाँ थाहाँ व:थें च्वना च्वन। जिगु मने थ्व मिखां खनि धयागु

आशा हे मन्त। सह याना च्व च्वं व हे च्वापुयागु विष लगे जूगु इले बाह्लबजेती मजूतले स्वा:गु कम मजू, उलि पुसेंनिसें झनझन स्यागु स्वब्वे छ्व्वति जक बाकि जुल।

कन्हेखुनु भचा भचा ह्या जक ह्याउँ नि। स्या:गु मखुत गो गो जक धाया च्वन। उकीं च्वे नाप ला:म्ह भिंद्यो वेकइम्ह्सें 'अन वा, मवे मते' धया वंगुलिं समे मवंस्य लि फ:स्वया इमालुं निं वना, अनथ्यन।

वया च्योतसें च्वनेगु नयगु फुकं बन्दोबस्त याना बिल। अन च्वना मिखा बांलाक ज्यूगु मखुनि। तुयूगु थासे बांलाक स्वे मफुनि ह्याउँ गु नं भचा भचा बाकि दनि। व खना खचरा छम्ह्सें चिकंरंगगु चस्मा छगू बिल, व चस्मा तसें लि यक्वं हे सुविस्ता जुल। अन कन्हे खुनु भिंद्यो वेकइम्ह्सिनं भिंद्यो वयूकेत बांलाक आपा आपा दां वंगु क्वेचिं तिनिखायागु लनं फित। मिखा त्वा: दुगु लाकामं न्ह्यात। कारचिब भरेयाना त:गु खायागु पा दुगु मुकुटं पुल। कंय्यागु चक्का दुगु सिथे लुं सिया त:गु जन्त्र कखाल। तखत् दयका त:गुली फेत्तुत। जाकि छम्हू कया छु छु ब्वन्य मा:गु ब्वब्वं जाकि पुज्या ज्यां देवता चढे जुल। ख्वा:यागु रङ्ग मेगु हे जुल। योयोथ्य सना हल, अले सकसिनं देवता चढे जुल धका प्रार्थना यात। द्यो व:म्ह तिंतिं न्हुल। ज्वनां ज्वने हे मफयक सन। अथ्य संबले जि जा छुं भचा ग्याना हे वल। न्हापालाक व:म्ह द्यो हा:गु झंग:या आवाज थें च्वंक च्यांय् च्यांय् हाल, लिपा लिपा वम्ह द्यो खिचा हा:गु थें हाल। वयाके हे निम्ह द्यो व:गु

खना। देवं बके यात। ल्हासादेशे दच्छिया थुगु ज्वो उगुच्वी धका ज्योतिषतसें धाइ थें धया हल। छगू घंटा ति हिसाबं द्यो वेकल, अले द्यवं तोता वन। सुमुक न्ह्यो वेका छ्वत। अले घौछि ति जासेंलि न्ह्यलं चायकल। अले छुं मजू थें छुं म्वाम्ह थें जुल। उलि स्वया कन्हेखुनु समे वना।

समेले छगू छ्यें च्वना। अन मूलगु गुंबाय् दथ्वी तःधिकःम्ह शाक्यमुनि छम्ह दु। मेमेपिं देवताया मूर्ति अनेगु दु। पिने पिने छचालं पःखालं चाःह्वीका पःखाया म्वले छचालं चीभाः व पःखाया दुने छचालं पाछि पाक देवमन्दिर। समेदुति धका न्हयन्हु च्यान्हु तक जात्रा थें स्वेगु दु। भिंद्यो वेकइपिं हे स्वम्ह दु। स्वम्हसिनं देशया विषये ज्वीगु हाल फुक धया हइगु। ल्हासाया सर्कारं खातां क्वखायक्यत छम्ह क्वताः 'हाकिम' छ या हयमाः। हानं रेसमं कारचिप भरे याना तःगु पद्मसंभवयागु पौ भा छथू साप हे तःपागु नोन्याकु स्वीकु २५।३० हाकाः ज्वी। ब्यानं उकियात ल्वेक, भुलाययागु दु बसा। व पौभा ब्वयत थायनापं दयका तःगु दु। व थासे पौभा ब्वया सकसितं क्यनिगु। अन नं भिंद्यो वयका चुपि छपु कुत्या ति हाकःगु कया लः लः थ्याना यांकया मनूतयत कयका हल। छम्हेसित छ्यँले लाना छ्योँ प्वाःगना हि प्याहाँ वल। देवं कयका हःगु धका इमि मती छुं हे द्वेषभाव दुगु मखु, झन खुशी।

अन खुन्हु न्हयन्हु च्वना। फुक स्वे थाय् दक्व स्वया। अनं हानं पूर्व पाख्यर स्वया छन्हु न्हिंच्छि वनेमाः, अन वना, पाहाडे

गुंबा स्वंगू प्यंगु दु। छथाय् खामयाम्ह जटा लहिना न्हायपने शंखचा: सुया त:म्ह लामा नाप लात वयाथाय् वनाबले व धा:सा छाय् स्वेगुली साप हे जाहेर जुया खूब स:म्ह धका सकसिनं तारीफ याना तया त:म्ह जूया निंतिं वयात जिं 'जि चीने वना पञ्चशीर्ष पर्वत सीका वय फै लाकि मफइ धयागु छाय् क्यनेगु मने तया न्यनाबले व लामां बांलाक विचार याना स्वे धका मने तया स्वत। स्वको 'स्व' ह्याना स्वया वं धया हल—'छ' मती तया त:गु ज्या पुरे मज्वी हे मखु दच्छि मबिकं हे पूर्ण जुइ, थुकी शंका छुं हे दुगु मखु। थथ्य धया हस्यंलि थ्व मन अतिकं हे खुशी जुया गबले वने फइ धयागु जक मती बार बार वया वं च्वनिगु।

अनं ल्याहां वया समेले वया निन्हुति च्वना। अनं ह्यानं 'चितं' धयाथाय् वना। स्वन्हुति लें बित। अन थ्यंमा जनी जक थाइपिं। नेवात नाकं मदु, खचरात दु। अन 'गोंबुह्नि धया:गु पर्वत छगू चा: हुलेगु मेला दु। अबले सकलें वना चा:हू वनिगु जिपिं नं चा:हू वना, अंदाजो चा: हुलेगु स्वँक्वे ति दइ। अन वनेत वनिपिं मनूतय् अन नेगु त्वनेगु ज्वना वन भ्वे न्यायक: वनिगु।

अन चित्तने वनेत तब्यागु खुसि छगू छिना वने मा:। दोंगा थें ज्यागु स्यमि च्वना पार जुया वने मा:। अन प्यन्हु न्यान्हु च्वना चंपालि छुं दि धयागु मेलाय् वना। अन सारा ल्हासायापिं नेवात पस: त:वया नंबु न्या: वइगु म्यू वइपिं वया ब्यपार तसकं न्ययन्हु च्यान्हु तिया भित्रे सकसियां न्याइपिनि मिया वनिगु खनी। अन साप त:गोगु चैत्य छग: दु। अन नेवात सकलें जाना

पता: छपु छाय मा। सकल नेवात जाना मिले जुया भारीं भ्वे याय मा:। अन वनाबले जिमि दाजु नं ब्यपार या: व:गु नाप लात। अन हे निचा च्वना 'छुंदि' धयागु मेलाया पस: तया ब्यपार याना च्वंगु स्वया अनं 'मुंदुलि' गुम्बा सीका 'भ्कोखंबु' 'घायांजु'' सोक: वना। घायांजु धयाथाय् नीत्वाथ: स्वी त्वाथ: ति दुगु स्वाहाने गया वना लोहँयागु पर्वते प्वा: छप्वाले खिप: ज्वना व ह्वतं द्वाहाँ वना, व प्वालं क्वे हानं स्वाहाने छुना तयात:गु दु। खिउँस्य च्वं, मत च्याका वन्य मा:। अन दुने थाय् त:धं। अनं नं गया मेगु प्वालं द्वाहाँ वना, खिउँस्य च्वंगु क्वथा चा छकुतो पद्म-संभव छम्ह देने दु। अन स्वया प्याहाँ वया। नयगु नया हानं भ्कोखंबु धयाथाय् सोक: वना। कन्हे खुनु अन भ्कोखंबु धयाथाय् पर्वते दुने ल: छधा खुसि न्ह्याथें दुनें निसें वया च्वंगुदु, व ल: लिस्य द्वाहाँ वनेगु दुने मत ज्वना वने मा:। अन दुने नं पुखू, ग्यो अने अनेगु स्वेगु दु। २।३ गू घंटा द्वाहाँ वना स्वया।

व जक वंसा न्यान्हु खुन्हु वकं वने ज्यू धाल। अन दुने धौ पुखु दु। अन च्वना नयबले श्वाद नं धौ थें च्वं। मेमेगु नं अने अनेगु स्वेगु दु धाल। जिपिं व हे २।३ गू घण्टा जक वना स्वया ल्याहाँतुं वया। अन हे गामे चच्छि च्वना कन्हे खुनु ल्याहाँ वया।

खुन्हु दुबले ल्हासा थ्यन। स्वन्हु प्यन्हु जक चा:हू वना वे धयापिं लच्छि व न्हयन्हु बीगुलिं मचाया मांबौपिनि ला निराश जुया च्वं च्वने धुंकल। छाय् छी क्यने थाय् दक्व क्यना तच्चोगु

हे हाहाकार जुया च्वन। थुमित खुं हे अवश्य स्यात ज्वी, नत्र जकं धायरबा छको जक वना वे धापिं आ:तलें थन धयागु पत्ता मदइ ला ? पक्का खुँतयगु ल्हाती हे लात जुइ धयाग मने तया च्वं च्वन।

क्यों वं वं थाय् छुं ज्वी मखु, ल्याहाँ वइतिनि, धका धया हइगु 'उलि हे जक अमि मन तया च्वना' धका तच्चकं हे लयताल वना वना थाय्यागु हाल फुकं व मचां कन। लिपा धन्य, छिपिं भाग्य ब: ला:पिं हे ख: धका सापं खुसि जुया च्वं च्वन। उलि चना वे धुंसेलि हानं ल्हासाय् मुरु गुम्बाय् श्रावण लच्छिया बाखं कंकुगु धर्म देशना न्यना। सारा धयागु गुम्बाय् च्वंम्ह लामां कंगु।

ल्हासा देशे धर्म कनिगु नियम रीति थिति अपालं बाँला:, व मुरु गुम्बाय् मनूत द्वलंदो न्ह्योंगु व्याख्यान याय्गु थाय् हे दयका तया त:गु दु। व्याख्यान याइम्ह दथ्वी निकुत्या स्वकु जायक च्वनेगु धर्मासन दयका त:गु दु।

वया वरी परी न्ह्योने ल्यूने व्याख्यान न्यों वइपिनि छम्ह छम्ह जक फेत्वी छिंगु लासाचा छपा: छपा: थ: थमं हे ज्वना वया व्याख्यान याइगु प्यन्हु न्यान्हु न्ह्यवं हे न्हा:रा ला:पिनि न्ह्योने लासा लाया थाय नाला तया थकइगु लिपा ला:पिनि गनगन थाय खालि जुल, अन अन लाइगु। व लासा लायत अन च्वंम्ह 'कुनि-प्व:' धयाम्ह द्योपाला:यात बड़ा खुसामद या:सा जक न्ह्योने फयां फच्छि न्हपा लाक हे न्ह्योने च्वंपिं मनूत वया च्वना च्वने मा:। लिपा लायव ल्यूने च्वंपिं सकलें मनूत चीका चीका वया च्वने

मालिगु जुया फयां फच्छि न्हापां वइगु व्याख्यान याइवले तमाम मनूत निःशब्द सुं हे तिरिक हालिगु मखु, मुसु तयूत हे तचोगु भय व्याख्यान न्यनिपिंके थपायूचोतं श्रद्धा दुकि छु धायू, न्हापां धर्म कथिकं व्याख्यान न्यनेगुली आदर तया न्यनेगु नियम रूल तःसकं बांलाक कना हइगु। व हे नियमे व हे रूले छम्ह धका हे नं फिरिक सनिगु मखु। थुजोगु छातं हे न्हि न्हि इले इले वया धर्मदेशना न्यनिगु।

छन्हु फोरंखाया च्वे गुफा छगुलो च्वना च्वंम्ह भचा उँइ थें स्वभाव जुया च्वंम्ह, सः स्यू गुली छुं स्वया तयू धुं कुम्ह मन भचा स्योंम्ह अनि छम्ह सिनं लामां कना हःगु व्याख्याने वया मने वःगु जवाफ बिया च्वं च्वन। मेपिसं गलि ख्वात्तु ख्वाना सुमुक च्वं धका धाल नं सुमुक च्वंगु हे मखु, अथ्यं हे हाला हाला हे च्वन। लिपा धयां धयां मजिल, साप विघ्न ज्योगु भें हे न्हिन्हि हे वया हाः वइगु जुय्यंलि लिपा व अनियात लुखां हे दु मकाल। दु मकाःसां हे पिने च्वना हाला च्वनिगु। जिगु मने खन "ल्हासा देशे उजागु छातं धर्म व्याख्यान याइगु हे छातं आदर तया विश्वास तया श्रद्धा भक्ति तया च्वंगुलिं हे खनी धर्म स्थिर जुया च्वंगु। देशे उजोपिं पण्डिततय्सं बराबर धर्म घोषणा याइगुलिं हे मनूतयू आचरण भिना भक्ति भाव स्थिर जुया वया च्वंगु खनी। हानं कनिम्ह, कंकइम्ह निम्ह सिया तःचोगु हे जगते हित ज्वीगु, हित ज्वीकेगु पूर्ण निश्चय तया कनिगु ककइगु खनी। विना धर्म धयागु मकंकं मन्यंकं थ्वीगु मखु। उकीं धर्म प्रचार यायूगुया मूल

व्याख्यान हे यायगु याकेगु धका भीसं सीके माःगु खः। धर्म धयागु कनिम्हसिनं धर्म हे च्वना कंसा जक बां नं लाइगु सारत्वनं फिजे ज्वीगु धर्म कथिकपिसं शीले मच्वंस्य धर्मयात गौरव मतस्य लालाथ्य सना करपित जक कना थःगु आचरण बांमलाकुसा धर्म उदय ज्वीगु मखु खनी" थ्व खँयागु बारे बर्मा लंका ल्हासा वना स्वःसा जक हे पूर्ण पूर्ण विश्वास दया वइ। जि नं अन अन वना स्वसेंलि पूर्ण पूर्ण विश्वास जुल।

लच्छि पूरा धर्म व्याख्यान न्यना। व्याख्यान सिधइ खुनु अनयागु नियम सकसिनं छत्र छगू, जप माला छमाः, स्वां, स्वांमाः आदि थःके श्रद्धा दु दुगु धर्म कथिकयात धर्म न्यनागुया फल प्राप्त यायत चढ याइगु उकी दान बीत तच्वोगु हे श्रद्धा दु सुं छम्ह-सिनं हे उको दान मब्यू धयागु दुगु मखु। हानं व दान ब्यूगु व लामां भ'गं थच्छि हे जक काइगु खनी। व माल ताल सकतां ल्हासाय् दक्व गुंबाय् इना वनिगु खनी। छाय धाःसा व धर्म-कथिक भिक्षु जूसा निंतिं वयात माःगु मखु। उकिं सकसितं इना वनिगु याना तःगु खनो। कन्हय् खुनु हानं छो पूजा याइगु, उकी नं सकल व्याख्यान न्यों वक्वस्या यथा श्रद्धा चप्पा, छ्यो मेवा-मेष्टाङ्ग छु छु दु फल फूल नं तय हइगु, व फुक्क छो पूजा याना सक-सितं इना बिया हइगु। व पूजा याइबले सकलें वया पूजाय् च्वना प्रसाद काइगु थुलि मयाःतल्य फल पूर्ण लाःगु मखू धयागु विश्वास खनी। थ्व ल्हासाय् सापं हे बांलाःगु नियम रूल खः।

उलि सिधयका हानं जि च्वनागु फोरंखाय् तुं ल्याहां वना।

ल्छिति दुबले राहुलजीया ज्या सिधल थें शाक्यां धयाथाय् वना ब न्हापा स्वया बिज्याःगु सफूया फोटो कया नेपाःपाखें ल्याहाँ बनेगु मती तया बिज्यात।

छन्हु जि ल्हासा वना बले राहुलजी नाप लाःवना। वस्पोलं "थन आः जिगु ज्या सिधल विनयपिटक नं उखनु हे सिधल। नेपाः पाखें ल्याहाँ वनेगु जुल" धका धया बिज्यात।

उगु बखते जिं राहुलजीयात 'जि जा नेपाः ल्याहाँ वने मखु धका धयाबले 'अले गन वनेगु अले' धका न्यना बिज्यात। जिजा महाचीन पञ्चशीर्ष पर्वते मंजुश्री गुरु स्वः वनेगु' धका धयाबले जिगु ख्वाः स्वया धया बिज्यात—गथ्य वनेगु ? महाचीने वनेत सुनां खर्चबो ? सुनां ब्वना यंकइ ? छं वनेत दां गो ?

अले जिं धया कि दां खर्चया बारे पात्र दु। मदतया बारे पैदलं हे वने, गन गन सुसु धोदुल व व नाप वने। हानं वसपोलं "छं अन पञ्चशीर्ष पर्वते मञ्जु श्री गुरु नाप लाइ ला अले" धका धया बिज्यात। जिं उगु बखते न्हापा न्हापा अनयागु बयान न्यना तयागुलिं जिं स्वेबले म्वाःम्ह फीगु शरीर थें हे मानव शरीर दुम्ह बालाक प्रश्न उत्तर याय दुम्ह नेपाले बिज्यात धाःम्ह मञ्जुश्री नाप लाइ धका तप्यंक जवाफ बियाबले 'गुजाम्ह मनू थ्व' धयागु मने तया न्हिलाः 'नाप लाइसा छं स्वया। अथ्य जूसा छ नेपाः वयगु मखुत का मखुला ?' धका धाल।

जि जा महाचीने हे वनेगु, ल्याहाँ वे फत धाःसा ल्याहाँ वे, मफु सा अन हे जुल धयागु मने तया 'जि जा वेगु मखु' धका

हे पूरा जवाफ बियाबले जि मवइगु निश्चय जुया 'अथ्य जूसा जि वने' धका धया बिज्यात। 'ज्यू' धका धया जि ल्हासां फोरंखा तुं वना। लिपा राहुलजीं ल्हासे रत्नदास साहुया काय् महिलायात धया बिज्यात "धर्मलोकं ला तःचोगु हे यात्रा यायगु मने तल, वने फुसा ला असल हे जुल। संसारे कलंकं रहितःगु ज्या स्वंगू दु। (१) छगू साप ज्वीक हे शास्त्र ग्रन्थ पढ़े याना सकल सयूका सीका थ्व चित्तयात शान्त ज्वीकेगु (२) निगू थ्व जीवं भेते जुक्क संसारे भ्रमण याना सुख दुखयात अनुभव दयूका थ्व चित्तयात शान्त याना च्वनेगु। (३) स्वंगू छगू हे आसने च्वना जप ध्यान तप चर्या याना जीवन बिते याना वने गु। थ्व हे स्वंगू महानगु कार्य खः। फया वन धाःसा याय माःगु खः" धका धया बिज्यात धका जितः महिलां कंन।

अले जितः भन हे वनेगुली उत्साह बढे जुया वँ हे वँने धयागु निश्चय एकाग्र जुया वल। अले राहुलजी खुन्हु न्हयन्हु त्वालं भिखाछ्यँ पाखें शाक्या जुना नेपाः बिज्यात, जि ल्हासे हे लात।

अले जिगु मने नःसां त्वंसां द्योंसां चीन वनेगु हे जक तन मन जुया उपाय माला माला जुया च्वं च्वना। ल्हासं ताचिंदोले च्या ब्यपार याःवनिपिं खांमया महाजनपिं पन्दा छ्वँ, ग्यापुंछ्वँ, छेनिछ्वँ धाःपिं थाय् इमि अन वनिपिं नाप "जि छम्ह नं ताचिन्दो तक छ्‌या ब्यु जि 'रिपु च्वेडा ज्यागा' वनेगु इच्छा, छिकिपिसं थुलि जितः ताचिंदो तक छ्‌या बिल धाःसा अनं उख्यर रेल दु धाल" धका साहुपिंत धयाबले ज्यू वनिबले नापं छ्‌वया बी धका धाल।

लिपा इमि छ्वय त्योबले धा:वनां ब्वना यंकइपिं नोकरतय् सुयां इच्छा मदु। थ्व सल गइम्ह मखु, न्यासि वने धाइम्ह, नय् गु नं बह्नी नइम्ह मखु। थ्व गुबले वय फइ धका छम्हसिनं हे पत्या: मया: यक्व हे धा:सां सुयां हे ब्वना यंकेगुली मन मदु। पिला न्याला वने मा:गु उजागु मुस्कीलगु लें गबले वने फइ ? धका माने यानां याय् फुगु मखु। निम्ह स्वम्हसिनं उजागु हे छीतं धाल। मालीकपिं धा:सा छ्वया बीगुली बडो खुशी। यंकइपिं च्योतसें धा:सा सु छम्ह सिनं हे मन खोले ज्वीक धा:पिं मदु। उकिं यंकइ-पिनि हे खुशी मजूसा गथ्य वने फइ धयागु मने वल। सु छम्ह-सिनं नं ब्वना यंकइगु आश मदूसेंलि फोरंखायाम्ह लामायात बाखं कंकेत खामयापिसं निमंत्रण याना त:गु दु। व लामा खाम बिज्याइ धा:गु न्यना खाम तक हे जूसां वने मालि धयागु मने वया व फोरंखा लामाया थाय् वना 'छ:पिं गनतक बिज्यायगु ख: जि छम्ह नं अन तक नापं वे जि रिपु च्वेङा नेकोर छको वने धयागु मती। अनं ह्मानं मेपिं सु नाप लिना वने, जि छम्ह नं ब्वना यंका बिज्या-हुँ' धका धयाबले लामा तसकं खुशी जुल, वनेगू पक्का जुल। लिपा ह्मानं लामा खाम थ्यंक वनेगु मखुत धाल। कोंगो तक जक वनेगु धाल। अन तक जूसां ला व नापं वसां छु मवंसां छु धयागु मने तया च्वनाबले नेपाले पाक्वे च्वंम्ह महारत्न धयाम्ह बडेजुया काय खचरा छिरिं तासि धयाम्हस्यां जिं चीन वनिपिं माला जूगु सिया वया इष्ट ध्येपुने चीनं वया च्वंम्ह धार्ज्य चोपाघेसि लामा धयाम्हस्याके न्यना स्वत थें बा गथ्य थें मस्यु जित: स:ता छ:पिन्त

ब्वना यंके फुम्ह लामा छम्ह दु, जि छको वयाके न्यंना स्वे धका धाल। लिपा जित: हे ब्वना हकि धका धाल धका धया जित: वया कला: पासा बिया लामायाथाय् छ्वत। निम्ह नापं लामाया थाय् वना। जित: लामायाथाय् तोता व मिसा ल्याहाँ वन। जिके व लामां बांलाक खँ न्यन। छं अन वना छु यायगु ले धका न्यं-बले जि 'जिगु मने अन पञ्चशीर्ष पर्वते मञ्जुश्री दु धा:गु बयान जिमि नेपाले अपालं अनयागु इतिहास न्यना तयागु दुगुलिं जि अन छको दर्शन या: वने फत धा:सा जन्म जुयागुया सार ज्वी धयागु इच्छा जुया च्वंगु तादत न्हापा जि थन ल्हासे व्यपार याना च्वं च्वनाबलेसं निसें अन वना वया धा:पिं मनूत खँसेंनिसें जि छको अन वने फयमा धयागु मने लुया वया च्वंगुजुया आ: जि प्रव्रजित जुया आ:हे वने मफुसा गबले वने फइ उकीं जि थुगु बखते हे अन छको वने धयागु तचोगु इच्छा जुया च्वंगु ख: सुना नं हे अन वनेगुली जित: सहायतया ब्यूपिं मदु। गुलि ताचि-दोले च्या खेप वनिपिं खांब्रातयूत खुसामद याय् धुन, सुयागु द्वारं नं ताचिंदो तक हे ब्वना यंकइपिं सुं दुगु मखु' धका इत्यादि सकल खँ ल्हानाबले व लामाया मने गथ्य जुया वल थें मस्यु व लामां जित: थथ्य धका का धा:गु—छन्त जि अन थ्यंका बीगु पक्का, तर छयाकचा जक वने फइ मखु जि नं छधू अकिवं वने मानिगु ज्या दु। थन थ्व जिगु ज्या छगू दु धर्याकेगु। हानं दोछि म्ह तथा-गत ध्येपुने तयगु ज्या छगू नं दु। थुलि सिधयव जिनापं छंत चीने जक छं गन गन धाल अन अन छंत धा धाथाय् सुविस्ता साथं जि छु वया बी छं छुंहे धंदा कायमते।

तर व लामां जितः भरोसा ब्यू गु तचोकं हे धाथें हे दुने नुगः द्यवं निसें हे भरोसा बिया धा:गु खः अथ्यं म्हुतुं जक धा:गु मखु, छाय् धा:सा खँ ल्हा:गु छ्रौंतं हे सीदु। उथुनु नाकं आपा खँ ल्हाय मला: भचा जक खँ ल्हाना वया। आ: छ बराबर जि थाय् वयगु तोत्य मेत, वया वया हे च्वना च्वं, धका धया हल।

लिपा प्यन्हुई न्यान्हुई छको छको वना 'चीन वनिपिं सुं दुला छको विचार याना स्वया बिज्याहुँ' धका धयाबले 'हथाय् चाय मते चीन धयाथाय् हिन्दुस्थान थें जक मखु साप आपा भीर मामुली मखु। हथाय् चाय मते, दच्छिति आस्य, थ्व जिगु ज्या छगू स्धियव जि नापं ब्वना यंके' धका धाइगु। अथ्य धायव जिगु मने वइकि 'छ:पिनि यक ज्या दु। आकिवं नं छु ज्यां पनि छु ज्यां पनि छ:पिं बुढा ज्वी धुंकुम्ह दच्छि मछि लं च्वना च्वने बले छु ज्वी छुज्वी'' अले जिं "जि जा आ: हे वने द:सा ज्यू'' धका धयाबले स्वया च्वनागु दु हथाय् चायमते धका धाल। तर जिगु मने धा:सा वने वनेगु हे जक मती लुया च्वन। मेगु छुं हे मने दुगु मखु। व लामाया धा:सा न्ह्यावले वंसां ज्या यक्व दु वया गुंबाय् धर्मयाकेगुली जोर जाम यायगु तंता जक, छुं धाय् थाय् दुगु मखु। वया मिखा हे कँने ला:गु मखु उकिं लत्या निलाति सह याना च्वना। लिपा वया गुंबायागु ज्या थ्यंबले जितः नं ध्येपुने स:तल। छगूकोथा बिया तल। नयगु त्वनेगु फुकं बखते बखते तयक्य हइगु। वयागु पूजा जोछि न्हयन्हु च्यान्हु अन हे च्वना। पूजा या:गु फुकं स्वया, दाव ब्यूगु सकल

भाग जित: नं बिल। व पूजा जोछि अन गुंबाय् चोक्व मनूतय्‌त व लामां हे नकइगु त्वंकइगु। मनूत सकलें जंमा न्यादो खुदो दत नं याइ मखु थें च्वं! उलिसित नका त्वंका भारी पूजा याकल। हानं ल्हासे तया शास्त्र पढ़े याकेत लामाया 'घेतूत' शिष्य पिं चीनं ह:पिं चिनियात प्यम्ह भिक्षु छ्‌ना त:पिं दु। इमित सकतां जोरदाम याना नयगु त्वनेगु तीगु च्वनेगु कोथा लासा फांगा भाडा बर्तन छ्‌ तक माल व तक प्यम्हसित जोरा ज्वीक दयका बिल। उलि स्वया छन्हु जि ल्हासा वया। ल्हासे भचा च्वना। मने धा:सा गथ्य याना याकनं वने धयागु जक वया च्वनिगु। उकिं हानं वना जि 'जि जा याकनं वने दु सा ज्यू' धका धयाबले 'छ साप हे हथाय् चाल वनिपिं माला स्वया नं आ: थत्थें वनिपिं सुं मदु छं धा:सा न्ह्यो हे व:गु मखु, छ याक:चा भाषा नं स:गु मखु, गथ्य याय्' धका धाल। अले जि धया मेगु जित: मा:गु मखुत छ:पिसं छु तक उपकार यायफु याना बिज्याहुँ, जि जा आ: हे गुलि फत उलि याकनं वने द:सा ज्यू का' अले जि हथाय् चा:गु खना वया छु याय् छु याय् थें जुल। लिपा वया घेतू शिष्यपिं 'छ्योजय्' याना त:म्ह चिनियायात स:ता 'का थ्वयात चिट्ठि भचा च्वया ब्यु, हंकने, स्यांहेले, पेकिने, नांकिने, रिपुच्वेङाय् फलाना फलाना पिंत धका धाल। ज्यू धका धया भों कलम मसि कया कोथाय् वना चिनिया आखलं चिट्ठि च्याप्यौ च्वया ज्वना वल। सकल ब्यहोरा ब्वना क्यन। चिट्ठिया खँ जिल धका धाल। पत्ता थ्यकाना सकल च्वया बिल। हानं कन्हेखुनु म्हासुगु

जीन १ छगज न्याके छ्वया म्ह्चा छपाः सुया व म्ह्चाया द्योने चिनिया आखलं जायक च्वत। उकियागु ब्यहोरा चिनिया भाषां हे च्वना क्यन। जिल धका धाल। लिपा सुं मनूत मदु बले व चिट्ठि नं बिल, व म्ह्चा नं बिल। व म्ह्चा बिया धया बिज्यात- "छन्त थ्व चिट्ठी बियापिं मनूत दया नाप लाःसा ला छन्त धंदा हे दुगु मखु, फुक माःगु ग्वाहालि इमिसं हे याना बी। छुं जुया इपिं सुं गनं वना नाप मलाः सा थ्व म्ह्चा क्वखाया छगू दुवाते सुमुक माला चाःहीका दना च्वना च्वँ, छन्त छम्ह मखु छम्ह मदत बीपिं दाता अवश्य प्याहाँ वइ, मवइ हे मखु।

थुलि धया चिट्ठि नं म्ह्चा नं बिल, दां नं ३० स्वीतका बिल। "छु याय् छ जि नाप जक वने धयां माने मजू, तर थपाय् च्वतं वनेगुली छंके छुं हे भय भचा हे मदुगु खना जिगु मने नं छन्त छुं हे ज्वी मखु धयागु विश्वास जुल। संसारे मन हे तःधं। का आः छ हुँ छन्त छुं हे ज्वी मखु' धका वं याय फुगु उपाय याना आशीर्वाद नं बिया हल, अले जि अन ध्येपुनं ल्याहाँ वया ल्हासा वया, छिरिंतासि खचराया थाय् वया। वयात 'थमंला जितः धात्थेंम्ह लामा छम्ह चूलाका बिल आः धाःसा जि पंचशीर्ष पर्वत थ्यनिगु जुल, लामां थ्वपौ चिट्ठी बिल, थ्व म्ह्चा छपाः नं बिल' धका व फुकं क्यना बले व छिरिंतासि नं खुशी जुल, आः गुबले बिज्यायगु धका धाल। आः याकनं हे वने धका धया। बिज्यायूत जितः नाप मलासें बिज्यायमते धका धाल। ज्यू धका धया जि च्वं च्वना थाय् फोरंखा दीपे हे वना। अन निन्हु स्वन्हु च्वना

अनयागु फुक ज्वना अनं बिदा जुया ल्हासा वया। ल्हासे नांकानु कोथी जिमि काय्चा। तुल्सीरत्नया थाय् च्वना ल्हासे म्हसिको सिथाय् वना बिदाबादि जुया सकसिनं लँयात खर्च धका थ:थ:गु गच्छे व इच्छा अनुसारं दां बिल, लिपा छिरिंतासियाथाय् वना।

'जि कंस पूर्णिमा खुनु ल्हासां प्यांहां वनेगु' धका धया। अले वं नं दां भचा बिल। निस: त्याति कंपनी दत। खर्च नं गा: थें जुल। चैत्र पूर्णिमा खुनु ल्हासां प्यांहां वनेगु जुया चप्पा च्या घ्यो आदि मनू छम्हसित कुब्वीका ल्हासां प्यांहां वया।

---

(१५) फारी पाख्यर

धुंकार धयाथाय् बासं च्वना। अनं न्हापां दना निम्ह न्यासि वर्वं भयाँ धयाथाय् थ्यंबले धोमोले च्वंम्ह महाजन 'वांछु' धयाम्ह व वया कला: च्योत सकलें, सल १० म्हिम्हति दु लँ च्वना च्या त्वना च्वं च्वन। जिपिं निम्ह लें सरासर वया च्वनाबले इमिसं खन। गन बिज्यायगु धका न्यन। जिपिं कालिम्पोङ्ग वनेगु धका धया। सल मदुला धका न्यन। 'मदु, जिपिं हे निम्ह जक' धका धया। अले इमिसं 'निम्ह जक गथ्य वनेगु ? लें मग्या:ला ?'' धका न्यन। "छुयाय् छुयाय्" धका धया। अले कला:म्हसिनं "लें साप ग्यानापु जिपिं नाप नु, जिमि सल नं दु, नापं वल धा:सा असल का। नयगु त्वनेगु नं सुविस्ता। आम लासा फांगा नं सलयात तय् दइ, न्ह्या:सा गय् नं ज्यू, नापं वंसा मजीला'' धका न्यन। "ज्यू सल जा गय

मखु, लासा फाँगा व नयूगु उलि हे जक सलयात तयू मालि" धका धया। ज्यू ज्यू थन हे बिज्याहुँ नापं वन्य धका धाल। अले अन हे कु दिका अन हे च्या त्वना चप्पा नया। नयू धुंका इमि सलकसे याना जिमिगु लासा फांगा नं फुक सलयात तल, 'सल गयसा छम्ह सलका' धका धाल। सल गय मखु धका धया। अनं दना वया छुसू धयाथाय् बासं च्वना अनं निसें नाप नापं वयाबले घोमो व्यपारीतयूम्ह सल जुया घाँयूयागु ल्याः स्वइपिं जुया इमि न्हापा च्वं वनिगु 'नयूचां' धयागु बासं च्वनेगु थासे थ्यंकः वनेमाःगु जुया बासे थ्यंकेत न्हिछि या २५।३० गू माइल वनेमाः। छु याय् नापं वयू धुन, फुसानं मफुसानं इपिं च्वनि थाय् ला थ्यंके हे माल। मथ्यंकुसें हे मगाःगु जुल। तर अथ्य हे वे माःसां वया हे च्वना। छन्हु जक तस्सकं तापाः खुनु इपिं च्वं वंथाय् थ्यंके हे मफुत।

नगाचि धयागु थासं दना वनाखुनु न्हिह्नु पेतुं पाख्य ल्हल्हू नं न्यागू माइल ति द्वाहाँ वना। अन छथाय् बासं च्वना उखुनु जंमा स्वीनिगू ति माइल वल ज्री, तस्सकं न्यल। कन्हय् खुनु हानं न्हिह्नु पेतुं ने च्वंवने माःगु जुल। मेथाय् गनं बास मदुगु जुल। उखुनु नं उलि हे वने माःबले बासं दना वनागु न्हापां नं मखुत, भचा छुं लिनं बात। उखुनु जि न्यासि वयं लिपा नं लात। लिपा लाःगुलि मने आंत नं मन्त। तुति नं तस्सकं स्यात। सुं हे जू मदुगु लेँ सारा न्हि च्छि याकचा वयं पांच बजेती ज्री धुंकल तुतिया शक्ति मदय् धुंकल। हानं वने मानिगु थुलि उलि

धयागु छुं स्यूगु मखु। लेँ गनं च्वनेगु थाय् नं दुगु मखु। फय् कीगु स्थान छगू जक दुसा अन हे बासं च्वनेमाली धयागु विचार नं वल।

लेँ ववं दैव संयोगं क्वे छिति वने धुंबले कलकत्ताय् व्यपार याना वःपिं छखलः लेँ पाल ग्वया सलत ख्यले जया बासं च्वं च्वंपिं नाप लात। जि खूखू काकां वया च्वनागु इमिसं खंका लिबाःगु खना मेथाय् च्वं वनेगु थाय् गनं मदुगु सिया इमि 'थेबा' च्यो छम्ह छ्वया हल। गन वन्यगु धका न्यना वा धका छ्वया हःगु थें। व मनू वया जिके न्यन। अले जि व जितः ब्वना हःम्ह 'वांछु' धोमोयागु नां कया इपिं नाप वयाम्ह, न्हापा लाक वन, जि तुति स्याःगुलि भचा लिपा लात। आः इपिं च्वं वंथाय् आः वनां थ्यंके फइ मखुत धका धाल। फुथाय् तक वनेका धयां व मनुखं भचा आस्य धया वना वया महाजनयात जिगु हाल फुकं न्यंकल थें हानं ब्वां ब्वां वया सःतःवल। व नाप वना। अन पाले द्वाहाँ वना। व महाजनं धाल कि वांछुपिं च्वं वंथाय् थ्यनि मखुत, थौं थन हे बिज्याहुँ। कन्हे न्हापां वंसा इपिं नाप लाइ। नाप हे मलाःसां बासं च्वनेगु स्थान ला दइ। थौं वंसा लेँ गन च्वने? चान्हे लेँ लात धायव फसं तचोकं चिकुइ। थन हे च्वंसा मज्यूला धाल। त्या नं त्यानुल, लि नं बात। उकिं ज्यूका धका धया। फांगा नं पुरा ज्वीक बिल। नयूगु नं हया बिल जिं बहनी मनया धका धया। च्या प्यकयो न्याकयो त्वना, अन हे द्यना। जिगु यात्रायागु खँ न्यन। व नं पञ्चशीर्ष

पर्वत वना वय् नंम्ह जुगा च्वन। वं नं अनयागु हाल न्यंकल। कन्हय् खुनु न्हापानं खिउँलं दना च्या दायका बांलाक नका त्वंका बडो खुशी जुया भचा तापाक तक तयक्य नं हल।

अनं सरासर ववं न्हापा वना च्वंपिनि जि चच्छि छुख्यर ला:गुलिं तच्चोगु धंदा कया जिम्ह त्यपूया ल्वाना च्वन। जिं ब्वना हयाम्ह नोकर छुम्हसिया ल्याहाँ वया जित: मा: वया च्वन। जि यानंनिसें वयात खँसेंलि व हानं ब्वाँ ल्याहाँ वना जि वया च्वन धका खबर ब्यू वन। जि बल्लं अन थ्यन। इमि मन याउँस्य च्वन। अन हानं नकल, नय धुंका हानं अनं वना पाहाड छगू गया क्वाहाँ वना भचा वन्यवं बासे थ्यन। उखुनु भचा न्हापां हे बासं च्वना। अले अनं फारी मथ्यंतल्य हानं थुख्यर बासं उख्यर बासे हे जक वाय दु। तत: धंगु मैदान, कालापतान, लुंगुरु हुथान, धुइना नापं फांट् स्वंगू मैदान पुला फारी थ्यनिगु। अनं वयाबले ला व लँ त:कोमछि ज्वी धुंगु जूया निति मनयात अपायूचो पीर मजू। न्हिरुपेतुं नं गुबलें वे मनंनिगु, लँयागु छुं अन्त नं मस्यूगु, नाकं चलति नं मदुगु जुया व हे निन्हु लेँ तस्सक सास्ति नल। तर सुं पासा पिं मदुगुलिं जि हे याकचा जक वयागुलिं न्ह्यागु हे जूसां फारी थ्यंका।

फारी थ्यनेव जि छुम्ह छुसिस्या साहुया कोठी च्वंवना। व जित: ह:म्ह धोमोया ला थ:गु हे छ्यँ दु। अन वनेत जित: धया थकल कि "छ:पिं जिगु धोमोयागु छ्यें बिज्याना निन्हु प्यन्हु मच्वंस्यं कालिम्पङ्ग बिज्यायमते, गबले बिज्यायगु जित: धया

बिज्याहुँ"। अले जि 'आस्य आः लँयागु वेदना नि प्यन्हु न्यान्हु च्वना शान्त नि याय। लिपा गथ्य ज्वी मस्यु, आमकन धोमोले वयबले जा छिगु छ्रयेँ हे वे" धका धया। "अथ्य जूसा मबिज्याय मते, जि नं पञ्चशीर्ष पर्वते पूजा थाय् गु छ्रं भचा बिया छ्रवे" धका धया वन।

---

(१६) दुयूया वर्षावास

जि अन फारी न्हयन्हू च्यान्हु च्वनाबले दुप्पा देश छको सीकः वने धयागु मती वया च्वंगु नं लुमना वल। बर्षावास नं थ्यंकः वयिगु जुल। उकीं अन 'दुयूले' च्वना बर्षा वास कटे याना जक चीन वने धयागु मने वया फारी बाःछि ति च्वना दुप्पा देशे वना। फारीं स्त्रीन्यागू स्वीखुगू माइल क्वाहाँ जक वनेमाः। अले क्वे थ्यंका खुसि छगू दु। व खुसि लिस्य न्हिछि व बान्हि ति वना। पारुभ्जों धया थाय् भोतान सरकारी मनूत यक्व दु। अन पंबु धयाम्ह छम्ह हाकिम थेंजाम्ह अफिसर न्हापा फारी च्वनाबले म्ह स्यूम्ह नाप लात। वं थन छाय् बिज्यानागु धकान्यन्। जि थन जंगले गनं गुफाय् सुबिस्तागु थासे स्वला पिला ति भावना याय धका वयागु धका नंकाबले व तसकं खुसि जुया ज्यू ज्यू थन उजागु 'छ्रयामकं' धयागु ध्यान च्वनेगु स्थान दय्का तया तःगु यक्व दु। छः पिनि यत्थाय् च्वं बिज्याहुँ जि माःगु नयगु त्वनेगु पुरे याना तय धका धाल। वया थाय् प्यन्हुति च्वना। वं सल छम्हसित नयगु त्वनेगु लत्या निलाति यात गाक जाकि बजि च्या

चप्पा छ्यो सकतां तया कुबीका बिल। व पारु भ्पों नं स्वक्वे प्यक्वे च्वे जंगले छुचूयाशो धयागु गुंबायागु वरिपरि याकःचा याकःचा च्वना ध्यान भावना यायत लाइक लाइकगु छ्यँचा चिचीखा याना दयका तया तःगु यक्व हे दु। अन दुप्पातयू मां अबु बुढा बुढी ज्वीव इमित नयगु त्वनेगु बिया अथ्य हे धर्म याका इमित छुं हे छ्यँयागु तंता लंता मब्यूस्य धर्म जक याका तया तइगु दस्तुर खनी। अथ्य धर्मयाकेत छ्वया हइगु दस्तुर जुया। ध्यबा दुदुपिनि मांबौ पिन्त अथ्य याका तया तःगु। अथ्य तया तयू फुपित थःगु समाजे इज्जत दुम्ह धर्मे गौरव तःम्ह धका धाइगु जुया च्वन। उकिं अथ्य तयू ह्या सित धायव व छ्यें छ्वा तोता बीगु। मेपिं सुं चूवं वइपिं वनिपिं दुसा च्वंवनि, अथ्य च्वं वं मदुगुलिं खाली जुया च्वंगु छ्यँचा यक्व हे दु।

अन गुम्बायू थ्यन, जितः तःवःम्ह कन्हे खुनु सल ज्वना ल्याहाँ वन। जितः गुंबायू च्वंम्ह द्योपालाः नं लिपा कन्हे खुनु च्वनेगु थायू छगू सफा सुघर याना बिल। लःसिँ धंदा मदयक फुक्कं प्याहाँ वे म्वाक ह्या बिल। लः नं दुने हे सिँयागु धोँ छुना ह्या बिल। सिँ नं यक्व पाला ह्या पुरे याना बिल।

अन अथ्य तयातयू हःपिं बुढ़ा बुढीपिं सकसिनं म्हतिं म्हतिं चप्पा च्या द्यो धौ दु दुम्हसिया दुदुगु ज्वना बिचाः याः वयू माःगु दस्तुर दु। उकीं सकल वया दु दुगु ज्वना स्वः वल। सकलें बडो खुशी जुया च्वन। अन अमिसं ब्यू गुलिं हे लच्छि नयां मफु। सकसिनं नेपायाम्ह 'घेलु' धका विचार याना बराबर

स्वया च्वं च्वनिगु। पिलाति च्वनाया छुं हे तकलिफ धयागु मद-यूक सकसिनं दु मदु विचाः याना मदु मदुगु ह्या बिया पुरे याना बिया च्वन। तस्सकं हे व बुढा बुढीतय् माया वना जितः थः थः मचात थें हे स्नेह पूर्वकं हेर विचार याना तया तल। पिला वंगुला छुं हे मखु थें जुया वन। अन लिपा बर्षावास फुसेंलि व हे पंबु धयाम्हसित खबर छ्वया। जि फारी वनेगु जुल थनयागु समान चाकिगु कायूक्य हिँ धका धया छ्वया लासा फोंगा व वं बिया ह्ःगु थल बल फुक कुब्वीका 'पतु' भ्रोमे हे काहाँ वया।

कतिपुन्हीं धुंका प्यन्हु दुबले व हे पंबुया छ्येँ खुन्हु न्हयन्हु च्वना। आ गन बिज्यायूगु धका न्यन। जि जा थनं कालिम्पोंग वना अनं चोने पञ्चशीष पर्वत वनेगु धका न्यंका। ल्हासं 'ध्वज्यें चोपा' छेसिं बिया ह्ःगु पत्र फुकं क्यना। व दुप्पा साप खुशी जुल वयागु श्रद्धा अनुसारं अनं बिदा कया फारी वया। वं हे मनू निम्ह भरिया बिया तयूक्य हल। अनं वःपिं मनूतसें मेगु भों छगू लेँ दु, अन तक तया थकल।

अन भ्रोमे च्वंम्ह मालीकं हानं थन प्यन्हुति च्वं, फारी छ्वया ह्यपिं मनूत मदुनि धका धया अन न्यान्हुति च्वने माल। लिपा मनू निम्ह बिया फारी तयूक्य हल। फारी थ्यना न्यान्हुति च्वना अनं धोमोले 'छुं ब्रि' धयाथाय् 'वांछु' धयाम्ह ल्हासं जितः च्वना ह्ःम्ह धोमोया छ्येँ वना। अन प्यन्हुति च्वना वं नं रिपु च्वेङाय् जाम्बेयाँयात छायत खाता दां वया श्रद्धा दुथ्य बिल। अनं कालि-म्पङ्ग वया।

(१७) कालिम्पङ्ग-कलकत्ता

कालिम्पङ्गे थ्यंबले भाजुरत्न साहुयाथाय् च्वना। कालिम्पङ्गे च्वंपिं चिनियातय् थाय् वना चोन वनिपिं सुं दुला धका न्यो जुया सकसिनं आःला मदुनि, दत धाःसा खबर बी धका धया हल। दैवसंयोगं गुन्हु भिन्हु ति दुबले 'ख्पु' मंगोलियन्त १३।१४ म्ह ति सें भाय नं सःपिं चिनिया भाय् नं सःपिं ल्हासे ब्यपार याना वःपिं पेकिं थ्यंक वनिपिं छथो थ्यंकः वःगु खबर छम्हसिनं कंवल। व खबर सीका इपिं च्वना च्वंगु थासे वना न्यना स्वयाबले जिपिं वनेगु खः धका धाल। अले जि छम्ह नं रिपु च्वेङाय् सीकः वने धयागु विचार याना च्वं च्वना। थःपिं नाप जि पेकिं तक वने दुसा उत्तम ज्वी धका धयाबले जि जा ज्यू खर्च धाःसा जिमिसं तय् फुगु मखु। वे धाःसा नापं ला ब्वना यंके धका धाल। खर्चया विषये जिके हे दु, थःपिंत छुं हे दुःख बी मखु धका धयाबले अथ्य जूसा ला ज्यू वनेगु पक्का या थनिं प्यन्हु त्वालं वने धका धाल।

जिगु मने थुजागु छांतं संयोग तच्चोगु हे हर्ष आनन्द थें जुल। अनं ल्याहां वया माःमाःगु छु छु मालि धका न्यना। अन तस्सकं चिकु आमजाःगु पोसाकं फिना वन धाःसा छ थहरे ज्वी मखु। गरमगु पोसाक लासा फांगा गाक्क च्वना वने मालि धकाधाल। जिके लासाया नामं क्षंबा छपाः व चीवर छजो जक जुया मेगु बुँ दुगु पुति सांगा छपु न्यायगु मती तया पूर्ण वीरयात न्याना

ब्यु धका धाय मात्रं हे जिके हे छपु हाकुगु बुँ दुगु सांगा न्याना तया तयागु दु, व हे बिया छ्वे धका धाल। मेगु प्वाः मदुनिगु बोधिची भचा नं (सत्यामाःति) न्याना म्हिचा छपाते तया हया बिल। सांगायागु दाँ नं काय मखु धका मकाः। थुलि हे जक कालिम्पंगे कया व स्वपुत नापं १९९२ साले मार्ग सुदी २ स कलकत्ता वया।

चोने उख्य थुख्य

(१) सिंघापुर हंकं

कलकत्ताय् नयबुसमधें धयाम्ह सिथाय च्वना कन्हयखुनु पासपोर्ट कायथाय् वना न्हापां तसबीर स्वपा खिचे याका अन डाक्टरं जाँच याका खुतका कंपनी बिया। डाक्टरयागु पासपोर्ट कया चीनया पंबु (कंसल जनरल) याथाय् वना पासपोर्ट कया। अंग्रेजं साइन याका हय मा:गु, व ज्या फुक नयबुद्वारां सिधसेंलि हंकं तकयागु टिकट कया। भाडा ४४ पी प्यतका कंपनी, नयगु खर्च बाहेक। नयत अथ्य हे ७३ न्हय स्वतका कंपनी ति लगे जुल। अले नयबुयात ५ न्यातका कंपनी बिया। कलकत्ताय् नेपालीतसें सुना नं हे मखंक मसीक कलकत्ताय् प्यन्हु च्वना न्याय मा:गु दक्व मालताल न्याना न्यान्हु दुखुनु जहाजे च्वना यंकल।

जहाजे च्वनेत तयार जुल, सकसितं अंग्रेज छम्हस्यां म्ह पतिकं खँ न्यना शरीरे जाँच याना स्वत। शंका दु दुपिंत मछो। जितः जा अथ्य जाँच याना स्व:बले नेपाली धका स्यूसा छ्वइगु हे मखु— अले जि महा धन्दा जुल। दैव संयोगं जिथाय् जाँच थ्यंबले जिं छुं हे धाय् म्वाक लामा याना नां च्वत, म्हे स्वत। फुकं भिन, छुं हे खँ मन्यों व हे लामाया भोले हे गिन्ति जुया वन। सु छम्हसिनं नं म्ह मस्यूगुलिं नेपाली तसें नं छुं खबर मस्यूगुलिं छुं हे विघ्न

बाधा मदयूक तक्षोगु हे भाग्यं जहाजे च्वंवने दत। जि जा जहाज मन्ह्या: तल्य महा धन्दा! छुं ज्वी ला धयागु मने वया च्वं च्वन। चच्छि जहाजे च्वना कन्हे खुनु सुथे जहाज चलेजुल अले तिनि जिगु मन थातं लात।

न्हापा जि रंगुन वनाबले जहाजे च्वने नंगु जुया अथ्य हे मखा: धयागु विचार। कलकत्तां प्याहाँ वना चिकिचा ब्यागु समुद्र रामेश्वर पुला छन्हु वने धुंबले पहाड धयागु नं छुं मन्त। खालि ल:याल:। न्हापां बुलुगु ल: फ्वीव म्हासु म्हासु धा:गु ल:, अनं उख्यर हाकुगु ल:। अनं उख्यर निर्मलगु ल:। प्यन्हु दु खुनु पिनाङ्ग धयागु थासे थ्यन। अन छन्हु मुकाम जुल। अनयापिं मनूतय्‌गु भाषा अलग हे। मनूत हाकुस्य च्वं। मद्राजी तयगु छांत नं व: मुसुमाँ तय्‌गु छांत नं व:। अन ग्वेयागु व्यपार अपालं दु धाल। जहाजे तया त:गु माल अन लिकाय् माक लिकया हानं अनं यंके मा:गु माल फुकं भरे यात। कन्हे खुनु अनं जहाज चले जुल।

अनं वना सिंघापुर मथ्यंतल्य हे याने याने पहाडयागु आकार छुं छुं गनं गनं खनेदु अनं वया प्यन्हु न्यान्हु दुखुनु सिंघापुर थ्यन। अन जहाज रोके जुल। छन्हु त्यातिया हिसाबं अन नं अनयागु माल लिकाल। अनं नं यंके मा:गु माल भरे यात।

उलिया भित्रे सिंघापुर शहरे छको चा:हुला। तस्सकं हे बजार-यागु भीर। साइनबोर्ड कापते च्वया पता: ब्वेके थें ब्वेका तया त:गु नं दु, ताना त:गु नं दु। देशे बजारे खेबले देश चिकि धंथें च्वं,

मनूत गुलि जक आपा: ! अन महाजनपिं तत:सकं त:मिपिं चिनि-यात हे धका धाल। बजारे पुलिस, सारजंन् फुक सीक, पञ्जा-बित। अन सकभनं बजार स्व: वने फुगु ला मखु, गुलिं गुलिं जक स्वया वया।

लिपा जहाजे खोज तलास जाँच, या: वल। फुक मनूत जहाजे छल्य पाल्य छूवत। छम्ह छम्ह याना खोपे याय् मा:पिंत खोपे याकल। माल ताल सकतां खोले याना स्वत। स्वेथाय् दक्व ध्याकुं कुलां समेतं सकभनं स्वयालि इपिं ल्याहाँ वन।

जहाजया ज: ख: नां चा छग: हे मन्त, अले सिति बिया जहाज चले यात। अनं वना छन्हु, दुबले लखे दथ्वी गरम जुया वल, कि चैत वैशाखं बनारसे गथ्य गरम ज्वीगु ख: व थें हे तस्सकं गरम जुल। हानं तुयूपिं बोहपाय् धिक:पिं भंग:त जहाजे तोपू वइगु। तले च्वंपिनि ला छं हे तय मज्यू तांनोगु नं अपाय् च्वतं। निन्हुति ला उजागु हे छाँतं तांनोल। लिपा जूबले अपायच्वतं तांनोगु मखुत।

समुद्रे ब्वया वनिपिं न्यात अपालं हे दु। जहाज वं लिस्य बथान बथान ब्वया वनिगु। ल:यागु रङ्ग गनं हेंगले मंगले चिंगु, गनं म्हासुगु, गनं हाकुगु, गनं भुयूगु गनं निर्मल।

सिंघापुरं ल्याहाँ वसेंनिसें बिचे बिचे जहाजे गनं वइगु गनं वइगु लखे दथ्वी हे जहाजे जांच वया फुकफुकं हे जाँचे याना वनिगु। हानं उरने जहाजे च्वना नं जहाज यात चा:हुला स्वया स्वया वनिगु। गुगुं लखे हे च्वना च्वनिगु। जहाज चा:हुला स्वया

चना नं लखे हे जूवनिगु। जहाज वेव ब्वया वया स्वया वनिगु। लखे थासे थासे मत नं तया तःगु। चान्हे वनेबले जक मत याने याने खनेदु। व हे मतयागु आधारे जहाज चांन्हि वना च्वनिगु। लिपा जूबले गनं गनं फय् वया जहाज तस्सकं हे फाता फाता पुलि थें हे च्वंक सन। लिपा मनूतसें तचोकं हे शास्ति नल। ल्हय मालि गुलिं नय हे मज्यू। इकुगुलिं धःस्वाना हे च्वना च्वंने मफुपिं यक्व दु। जहाजे हे नक्य हइगु, थर्ड क्लासयात जा क्यँ तर्कारी नय् फक्व फक्व लिसा तया तया बीगु। न्हिच्छिया स्वकः नय्गु दु। सुथे क्वाति थं फुक ल्वाक छ्याना त्वंके हइगु। बाह्रबजेतो जानके हइगु। बह्नी ७।। बजे न्हिने थें जा हे नके हइगु। इंटर क्लासयात अलग्ग। सेकेण्ड क्लासयात अलग्ग हे थेकदारत दु धाल।

समुद्रे बराबर तूफान वः, छको स्वन्हु वन्य धुंबले लें जहाज या न्ह्योने पाखें तूफान वःबले लःया किसि द्वंबः ततःगोक पर्वत थें वइगु जहाजे लाइबले जहाज छगुलिं हे तोपू वइगु। जिला छको 'का आः प्राण वन का' धका हंसं हे थाय् तोतल 'तर पलख लिपा हे लः छुं मदया वन, दुने नं छफुति नं द्वाहां मवः।

मनूतसें इकुगुलिं छुं छुं हे नय् फुगु मखु। अथ्य नय मफुगुलिं थेकदारतय् साप फाइदा जू। अन जहाजे मनूत तले कुने सकभनं यायबले नीन्यासः स्वदोति दइला धया थें च्वं। पेसंजर-च्वना वःपिसं ला स्वब्वे छब्व सिनं नइथें मच्वं। फुक गो जक तुला ल्ह जक ल्हया च्वनिपिं। ल्हासाया पंदाछांया काय् छम्ह नं जि नाप च्वं

वल। व इन्टरे च्वना वःम्ह जुया वयात कोथा छगू हे अलग दु। छुधाय् व विचराया व कोथाय् च्वने फुगु नं मखु, उकियागु दर्जा-माफिक नके हइगु नय नं फुगु मखु। जि थाय् वया भो जक सुना च्वनिगु। लिपा जूबले ला उसाँय् हे मदु थें नं जुल। न्हाय्पने नं धो धो धायूक कइ वल। दुने च्वं हे मवं जि थाय् हे च्वनिगु। वया जहाज भाडा, नय् गु समेतं याना निसः त्या पुला वःगु। आखीरे च्वने माःबले पासा मदुगुलि थर्ड क्लासे हे लात।

भगवानया अनुग्रहं जितः ला छफुति हे इकु मजू। नयूमफु धयागु नं मदु। आनन्द पूर्वकं हे सिंघापुरं १२ भिंनिन्हु दुखुनु हंकंगे द्वाहाँ वना। छचाख्यलं भीगु नेपागाः थें समुद्रया बिचे पर्वतं चाःहुला च्वंगु। वया दुने नं समुद्र, अन दुने सियागु ततःगोगु, चिचिचा गोगु दयका तया तःगु नांचायागु भीर। जहाजयागु भीर मामुलि मखु।

पर्वतया दुने द्वाहाँ वनाबले हाहा हूहू जक। छु कथं जक हूल! जिपिं च्वना वनागु जहाज अन दुने थ्यना छुं भचा जक वन, लिपा नांचाय् च्वना मनूत वलः धाय धुन कि जहाजया वरिपरि न्ह्योने जक बाहेक, स्वखेरं हूल हे ज्वीक च्वना ल्यू ल्यू वया च्वन। जहाज बुलुहुँ न्ह्याका यंका च्वन। दथ्वी थ्यंबले न्ह्याक्य हे मजीक छचालं हे नांचां भुंवल। अले जा जहाज दिकल। सारा मनूत जहाजे गया वेत क्वे हथाय् चाया च्वन। जहाजे जंजीर गिरे मयानि मनूतथाहाँ वे हथाय् चाया च्वंगु खनाबले जि ग्याना हे वल।

तर व जि नाप वःपिं स्वपुत अपालं हे लैं ज्वी धुंकुपिं जुया

इमिसं फुक स्यू। व फुक हूल जम्मां हे कुल्हित माल ताल मनूत ल्ह्यया यंकइपिं खनो। व स्वपुतय् भारि हे २० कुति दइ। लासा, नयगु सामान सकतां छ्याय् लाक दों चिना तल। लिपा जंजीर गिरे याना जहाजे स्वपु प्यपु स्वाहाने छुना बिल। अले मनूत थः थःगु ल्हाते थःथः पिनि गु होटेलया मार्का च्वया तःगु टिकट ज्वना ज्वना मनूत थाहाँ वया व टिकट सकसितं क्यों वल। सकसिनं थः थःगु माल दों दों चिना उकी द्योने फेत्तुना च्वना च्वंपिन्त व टिकट ज्वना वःपिसं अने अनेगु खँ ल्हाना टिकट ज्वं कइगु। टिकट ज्वने धुंकेव वयात तोता मेम्हसिथाय् वनिगु। वयात नं ज्वंका थकइगु। टिकट ज्वना च्वने धुनेव छम्हेसिनं हे स्वः वइगु मखुत। व टिकटे होटेलयागु नां नम्बर फुक च्वया तःगु दु। उलि टिकट सकसियां कया तय् धुंकेव उगु हूल फुना वन।

कुल्होतय् थःगु टिकट बिया बियापिंत छिमिगु माल गो धका न्यनिगु। अले भ्धोसं थ्व थ्व धका फुकं कयना बी धुनेव इमि मनूत हया जिम्मा बी। अले भ्धी छखे लिक्क तया व माल फुकं छगू हे हिना बिना मज्वीक जहाजं नांचाय् तया फुक माल लिकायके धुंसेंलि इपिं माल दुगुली च्वना वनि। भ्धीत अलगगु हे नांचाय् धाःसां उकी हे धाःसां तया सुबिस्तासाथं थःगु होटेलया कने यंका दिका भ्धीत न्हापालाक थकया होटले यंकई। लिपा इमिसं सकल माल होटेलया गोड़ामे यंका फुक सचे याना तया तइगु छुं छगू नं नोक्सानी ज्वी धयागु भय दुगु मखु धाल। टिकट भ्धोसं हे कया तयगु। गथ्य माल ताल बिया अथ्य हे सकतां बुभे

याना काय धनेव हे जक व टिकट लित बीगु दस्तुर खनी। अले व होटेल वालां छिपिं छु दर्जाय च्वनेगु धका न्यनिगु। अन यागु साइनबोर्ड, नियम रूल कयनि। फोसं धाःगुली तय् यंकइ। छुं हे हाला हिला च्वने माःगु दुगु मखु। छ्यँयागु तझा ११।१२ फिइतँ फिनितँ तक नं दुगु। व जिपिं च्वनागु घुंहलिस्य च्येना धयागु छ्येँ। दकसिबय् च्वे च्वं वंसा सकसिबे सं भाडा दं। क्वे जू लिसे भाडा थिके। न्हि छतकानिसें प्यतका न्यातका तक नं वंगु दु। नयत थःयोगु हे न्याना नय् गु।

होटेलवालां ब्यपारे वःपिं बा गनं वनेत वःपिं यम्ह हे वःसानं थःगु होटेले वइपिन्त छु तक ज्यायागु आवश्यक दु, व तकं सुविस्ता साथ ज्या याना बीगु। म्हा धयागु छु पदार्थ नं मदु। ज्यूगु फुगु तक खुशी साथं याना बोगु। माल ताल न्याय माःसां चिट्ठी तार छ्वय माःसां, पार्सल भारी तारी छ्वय माःसां, माल चलान याय माःसां, छुं दां दिया आवश्यक जुया न्हापा लिपा यायगुली नं फुकं हे खुशी साथं ज्या याना बीगु।

सडकया नां छइतो धयागु होटेलया नम्बर १२४, जि अन होटले थ्यसेंलि जि ल्हासां धोज्यं चोपा घेसिं बिया हःगु चिट्ठी कया होटेलवाला यात क्यना। क्यना थ्व मनू गन दु धका धायवं वं किताबे स्वया फलाना थासे दु धका सीका जि व सँय् भाय् सःम्ह स्वपु छम्ह होटलया मनू छम्ह ब्वना व चिट्ठि काइम्ह सिथाय् वना हंकंगे बजार पवते छचालं तकि तकि स्वतकि, गनं गनं प्यतकिं बजार जुया च्वंगु दु, व मनू दकसिबे च्वेयागु तकिने च्वना च्वंह्म

जुया च्वे थ्यंक वना स्व:वने माल। वनाबले बजार गथ्य ख: अथ्य फुकं खन। अन व मनूयागु छ्यँ माला। थन मखुत, थनं क्वेयागु बजारे च्वं वन धका धाल। हानं क्वेयागु तल्लाय् वना स्वया बल्ल लुल। नम्बर ११, पस:यानां 'क्वां फ्वो ही ज्वान छैला है' धयागु। अनयागु दस्तुर लुखा तिना तइगु, पिने तेलिफोन बिया छ्वयगु तया त:गु दु। न्हापां पिने च्वना खबर बियालि खापा खंका द्वाहाँ वने मा:गु। खापा खनेत नं ह्लतं निं स्वया मा:गु खँ न्यना मा:म्ह जूसा जक खापा खनिगु। आपा अनयागु दस्तुर हेथथ्य जुया च्वन। तत:धंपिनि थुजागु दस्तुर थें च्वं जि वनाथाय् निं थथ्य जुल।

न्हापां वहे चिट्ठी निं कया मालीकम्हसित क्यना तिनि जित: खापा खन, लिपा द्वाहाँ वना। छगू थासे मेचे फेत्तुना च्वना। लिपा ताउ जायका नाप ला: वल। जि खनेव वन्दना यात। व मनू तस्सकं हे श्रद्धावानम्ह ख:। कविराज वैद्य जुया च्वंम्ह। चिट्ठी प्वला स्वत। तुरन्त न्हापा लाक हे निं होटले थ: हे वया नके ब्वना यंकल। नगू गु न्ह्योने तयूह:बले जि जा विकाल भोजन मयाना धका धया। अथ्य जूसा छु ज्यू अले धका न्यन। च्या तय हल जि नाप ब्वना हयाम्ह स्वपुया योयोगु वय्रा प्वा: जायक नल। नय् धुंका मोटर छ्गः कया फोटो खिचे याइपिं थाय् प्यम्ह मोटरे च्वना वना। भराय् धंगु आफीसे वना। फोटोयागु सामान तया त:गु दु। अन भचा च्वना लिपा। खिचे याय् थाय् ब्वना यंकल। दुने सारा अंगले च्वे नं क्वे नं बिजुलि मत तया त:गु दु।

गन गन माल अन अन मत च्याका जिपिं प्यम्हं दथ्वी तया फोटो छपाः काल। उलि धुंका मोटरे च्वना होटले जिपिं च्वना थाय् तुं तय् हल।

बजार तल्ला तल्ला जूगुलिं मोटर कोत हय्त आपालं हे वना तिनि कोत हय्‌गु। अन क्वेयागु तल्लाय् त्रांम् नं दु। च्वे जक मदु। सडके जंमां पीच लाया तया तःगु। गनं गनं बिचे बिचे पैदल वनिपिन्त ल्वहँयागु त्वाथः थासे थासे दय्‌का तःगु दु। व कविराज जिपिं च्वनाथाय् नापं वया सकसितं चिनिया भाषां स्वपुतय्‌के ल्हासायागु बयान न्यन। तस्सकं खुशी जुल। कंस ति वनेगु ज्वी धका धाल। अथ्य जूसा जि कन्हे वे धका धया वन। उखुनु अथें बजार भति भति चाःहुला स्वया।

बहनी जूबले तमाम थासे बिजुलि च्याका हःबले गुंयागु दथ्वी समुद्रे नांचा व जहाज तमाम खनेदु। तल्ला तल्ला मत मत जुया सापहे स्वेत लाइक हे जुया च्वन।

बहनी सिया ९।१० बजेती पर्वतया च्वकाँ छुचा खेलं पाछि पाक आकाशे लाइट क्यना हःगु व मतयागु त्याः च्वे आकाशे छचाख्यलं थाहाँ वना च्वका जोरे जुया च्वंगु सुपाँप् समानं लाइटयागु तेज खया च्याना च्वन हानं लाइटयागु त्याः धो धो वना च्वंगु व हंकं छगुलिं दोकं तोपुया तया तःगु थें च्वना च्वन। हानं हवाइ जहाज प्यंगः न्यागः ब्वयका हल। व मतयागु धोले लाइबले हवाइजहाजयागु नम्बर समेतं कों खने दु। हानं स्याइगु, हानं च्याकइगु मतया लाइटयागु त्याः नेपालेयागु धरःग्वारा पाय्‌त्याः जुल नं मया थें च्वं।

कन्हे खुनु सुथे व कबिराज वया २० नीटका कम्पनी खाता छ्पु बिया 'ल्याहाँ बिज्यायबले जिथाय् मबिज्याय् मते' धका धया वन। सुथे नय् नो धुंका हानं बजारे चाःहू वना। उनीयागु पोसाक गंजी मोजा त्वा त्वाले रकम रकमगु मालताल दु। बजारे चाःहु लिपिं आपा मिसात। तमाम चिनियानीतय् अंग्रेजनीतय् गु फेसनं सँ चाना ककुककुजक वेक तयातःगु ख्वाले नाना रङ्ग पाना कोटं फिना च्वनिपिं। न्हापा तसबीरे च्वया तःपिं चिनियानीत स्वया च्वनागुलि आःयापिं चिनियानीत स्वे हे मत्योपिं थें हे नःसकं हे जिगु मने ला बांमलाना वँन।

व मिसातयके आःयागु छ्वांत खंबले न्हापायागु लक्षणया प्रमाण धयागु ला छुं हे खने दुगु मखु धयागु मने वन। लिपा बजारे वने हे मासिति मवल। मेमेपिं हे जक चाःहू वनिगु। व जिपिं च्वनागु दकसिबे च्वेयागु तैं च्वनागु जुया छको क्वे क्वेयागु तैं स्वे धका स्वःवनाबले बिचेयागु तैं चिकाजी साहुया कलाः निनिला धयाम्ह मिसा खन। वं 'अहो' धका आश्चर्य चाया जिगु पुलांगु नां कया सःतल, वयागु क्वथाय् वना। गन बिज्यायगु धका न्यन। जि जा रिपुच्वेडाय् छको सीकः वनेत वया। थः थन गथ्य, गनं वया ? धका न्यना बले खः ल्हासां वयागु, निदँति दत। ल्हासे छ्गू मुद्दा जुया नांकिने कुस्योला धयाम्ह, आःयाम्ह भाःत व जि वया च्वनागु, कालिम्पङ्गे क्वेँ चिं मिया ल्याहाँ वयागु। आः नांकिने बनेगु धका धाल। संजोगं नाप लात धका साप ल्यूताल। कन्हे खुनु जि च्वनाथाय् स्वःवल। स्वया वना जि छेंबा लासा

छपाः जक लाया च्वना च्वनागु खना वया मने छु जुल थें मस्यु महासुचि लासा छपाः, दां न्यातका ज्वना ब्यू वल। लें बांलाक स्वया बिज्याहुँ धका बिडा जुया वन। म्ह स्यूपिं अथ्य नाप लाइ-बले अथ्य स्नेह प्रीति जू खनी।

कन्हे खुनु स्यांहे वनेत जहाज बन्दोबस्त जुल। जहाजे माल ताल, भारी, सकल तय यंकल। लिपा जिपिं वनेत होटल वालाया दस्तुर काय माक्व कया रसोद स्मेतं बिल। प्यन्हु च्वनाया छेँ बाः ४ प्यतका कम्पनी नय्गु न्हि १।। स्वम्होति माः, कुल्लियात बकसीस याना जि जक १३ कम्पनी ति लगे जुल। अले जहाजे तय् यंकल।

---

(२) स्यांहे

जहाजे च्वं वना। भीर च्वनां च्वने थाय् हे दुगु मखु। छु याय्, ज्यू ज्यू थाय् च्वना। थर्ड क्लासया टीकट कया मनू म्हं ६ खुतका काल। वनेमाः ६ खुन्हु लें धाल। टिकट भाडा दं, धयागु मने वल, लिपा ज्वीगु परिणाम छुं मस्यू। हङ्कङ् नं जहाज छुटे जुया वना ६।१० घण्टा ति वने धुंबले समुद्रेतापु छगू खने दया वल। अन जहाज यंका दित। अन तापुयापिं मनूत वया च्वं वइपिं व वनिपिं दुगुलिं तसकं हे भीर। जिपिं च्वनाथाय् पिने फय् नं वः गुलिं तस्सकं हे चिकुया वल। लिपा जुजुं थाय् थासे पैसेञ्जर कया वनिगु। समुद्रे उजागु तापु बराबर वइगु। वइपिं वनिपिं अपालं भीर। हानं माल तनिगु मिखा फुति याय् हे लाइ

मखुनि खुया यंके धुंकङगु। उजागु छ्वांतं गुलि सिया गुलि माल तन। सचे यानां सचेयाय् फुगु मखु, जीवं ज्यू हे मजू। गुलि गुलि वन उलि उलि हे फय् तस्सकं वइगु, चिकुगुनं बढे जुजुं वल। जि ला निन्हु वने धुंबले अनं स्वाना च्वने फइ मखुत धया थें च्वना वल। अले जि छम्हसिके 'थन दां भचा अप्पो बो मा:सां गनं फय् मव:थाय् च्वनेगु दइ ला' धका न्यनां वंजिगु भाषा मस्यू गुलिं जि नाप वयापिं स्वपु छम्हसित न्यंके बिया। वं थ्वया साप चिकुसहयाय् मफया फय् मव:गु थाय् दु ला, किराई अप्पो बी धाल' धका न्यना बिल। इंटरयागु टिकट का:सा जक कोथा दइ धाल। ज्यू गुलि मा: धका न्यनाबले २० नीतका मा: धाल। नीतका हे बी जित: व टिकट कया ब्यु धका धया छ्वया। भात्थें कया बिल। इंटरयागु टिकट कया कोथाय् च्वं वनाबले न्हापा कलकत्तां जहाजे च्वना वयाबले नाप लाम्ह पंदा छ्वांया काप् दुथाय् तय् यंकल। अले तिनि जिगु ज्यान बचे ज्वीगु जुल धयागु मने वन।

कोथाय् च्वना ह्वतं बराबर पिने न्हाय् कं भयालं स्वयाबले छथाय् छथाय् दिकइथाय् लेँ लाक नांगागु तलबार ज्वना पिस्टोल ज्वना पा: च्वना च्वनिगु जुया च्वन। खुँ त नं उतिकं, बदमास त नं उतिकं, उकीं, अन भचा महाकष्ट खनी। मनूतय्गु भीर च्वनां च्वने थाय् मदय्क थाहाँ वइपिं दु जि जा व नीखुतका दां पुलागु ला पिने च्वंपिनिगु कष्ट खंबले छुं हे वास्ता मदया वन। हानं पिने च्वंसा नय् त्वनेगु सुविस्ता दय्नं फु, मदय्नं फु। इंटरे च्वनागुलिं नय् त्वनेगु नं सुविस्ता, भय धयागु नं छुं

मदु। चिकुग् नं मखु, उकोसनं पासा छम्ह नं नापं दुगुलिं लँयात सुबिस्ता हे जुल, तर पासा मदुतले छन्हुत्या ति दुःख सिल। हंकं नं स्यां हे तकया बिचे समुद्रे तापु प्याहाँ वया च्वंगु आपालं दु। जहाज दिकइग् तापु ला ततः धंगु जक। जहाज मदि कइग् चिची धंगु तापुला यक्व हे दु। तःगो चीगो याना सियाग् नांचा दु। थुखे तापुइ व नाँचाय् च्वना च्वना ज्वीगु खनो। उकीं अन नांचा धयागु यक्व हे दु।

लेँ लेँ व नांचाय् च्वना कुली ज्या याना ज्वीपिनि व हे नांचाय् हे नइगु व नाँचाप् हे द्यनिगु। उको हे ब्याहा याइगु। उकी हे पयन्हं बिया छ्वइगु। इमि जमिने छुं हे याःवने म्वाक व हे नांचाय् हे सकल व्यवहार चले जुया च्वं च्वनिगु खनो। संसारे गुजा गुजागु छाँतं जीविका जुया च्वनिगु थाय् दु। नय्या लागी पुने माःया लागो मनूतसें गुजा गुजागु कष्ट पीर सह्याना च्वना च्वंगु खनी धयागु मने वल।

नेपाल, हिन्दुस्थान, ल्हासा, बर्मा, लंका स्वेबले जा अन चीने मनूतयगु दुख, मनूतय्गु भीर व मनूतय्गु कष्ट तःच्वः थें च्वं। अन स्वया ववं स्यांहे मथ्यंतले जा मने अने अनेगु विचार लुया लुया वया च्वनिगु। खुन्हु दुखुनु सुथ न्हापां स्यांहे थ्यन। स्यांहे ले जहाजं उत्रे जुया। समुद्रया सिथय् दय्का तःगु जेती यानं निसें खंबले हे गपायूसकं बांलाः। ताःहाकःगुली स्वेबले पत्ता दुगु मखु। लिपा जेती सःतिना वःलिस्य अनयागु दृश्य फुकं खने दया वल। अन ज्या चले जूगु, समान तया तःगु खनि बले नकतिनि

खनिपिसं ला सरफाइ थें च्वं। जहाज कंपनीतय् थ:थ:गु जेती दुगुलि थ:थ: गुजेती जहाज दिकल, अन जहाजं उत्रे जुया।

जहाज उत्रे जूपिं मनूत यंकइपिं रिक्सा मोटरया हूल दंगा धयागु छुं हे मदु। च्वं च्वनेगु होटलयागु बन्दोबस्त थ:गु जहाज कंम्पनीया हे दु। उकीं सुबिस्ता साथ यंका होटले छगू कोथा बन्दोबस्त याना बिल अन वना च्वं वना।

थर्ड क्लासयापिं च्वनेगु व इंटरयापिं च्वनेगु कोथा फरक। जि व पंद्रा छांया काय् निम्हसित अलगगु कोथा बिल, साप चिकु। नयगु त्वनेगु अन थ्यंक हकि धा:सा अन थ्यंक ह्या बीगु। अन हे वना न: वने न्ह्या:सा अन हे वना न: वनेगु होटले दुने सडक थें हे सापं ता:हाक:। ज: ख: निख्यरं कोथाया लाइन, बिजुली लासा, फांगा, ल:, तत्ति आदि कोथायागु समान फुकं पुरे जुया च्वंगु दु। टेलीफोन, लेटर बक्स फुक इंटरे, च्वनिपिनि दु खनी। किराई न्हि नितका २ च्वनेत जक। न्हिच्छि स्वेसी याना बहनी जूबले पंद्रा छांया काय् नं "नुँ बाजार छको स्व:वने न्हिनेसिनं बहनी साप बांला: न्ह्या:ला" धका न्यन। जि जा म्हा: छु स्वे धका धया जि याकचा कोथाय् च्वं च्वना। लिपा बहनी जूबले बांबां-ला:पिं मिसात इधू थिधू जू वल। कोथा पतिकं दुसो वल। जिला सुं स्व: व:पिं ज्वी धका नं नि मवास्य सुमुक च्वं च्वना। लिपा जू लिस्य नँ तुइपिं नं वल। जि ला भाषा छुं मस्यूगुलिं सुमुक हे च्वना च्वना बराबर वयावं च्वना च्वन। लिपा-जि खापा खिपा तिना चुकू तया च्वना च्वना। खापाय् नं धुं धुं याना: स:तइगु, सु धका

खापा चायका स्वःसा उजाःपिं हे मिसात जुया च्वनिगु। लिपा ला थ्व थाय् भिंगु मखु धयाथें मने लुया यक्व हे खापा धिधि याःसा नं नं मवास्य च्वना च्वना। बहनी बाह्र बजे एकबजे ती जूबले पंदा छांया काय स्वया ल्याहाँ वल। वया चिकुया मकले मि ख्वाना ल्हाः पना च्वन। हानं उजापिं हे मिसात मध्ये छम्ह मिसा वया न्यासि चाया न्याकुं काकां, खँ ल्हात। व पंदाछाँया कायं छ्रु छ्रु धाल जिं मस्यू व मिसा नाप ताउतिं खँ ल्हाना च्वन। जि धाःसा ध्याकुने वना ल्हासा लाया थतुं कोतुं फांगाँ फाया द्यना च्वना। इपिं निम्ह ताउतिं खँ ल्हाना हे च्वन। लिपा व मिसायात बह्र पित छ्र्या खापाय् चुकू तया द्यन।

कन्हेखुन्हु सुथे लिबाक दन। जि जा अन च्वने हे मासि मवल। व पंदाछांया काय् सुथे ६ बजे दना कालखं मोल्हुया सँ छ्र्यना वसतं पुना नयधुंका हानं स्वःवने वा धका धाल। नु धका व नापं वना। न्हिच्छि बजारे चाःहू बना। हानं जिपिं नापं मेम्ह चिनिया भाषा सःम्ह सँय छम्ह नं स्वः वल।

बजारे स्वः वनां बजार बांलागु सफागु खं बले जा कलकत्ता धयागु ला मामुलि हे जुया वन। अनयागु रवाफ काइदा व सडक गज्यागु! त्रेम न्ह्याका तःगुया शब्द धयागु छुं हे दुगु मखु। कलकत्तायागु त्रेमया शब्द गुलि दु। अन जा छुं नं शब्द मदु। लीक नं मदु। बहसे तार दिका चले याना तःगु पीच लाया तःगु सडके धू धयागु छफुति हे दुगु मखु। मोटर चले जुया च्वन कि गुजागु छाँतं, रिक्सा नं उजागु हे छाँतं। बाइसकल नं उजागु हे

छ्वांतं चले जुया च्वन। दुवाः दुवाः पतिकं पुलिस च्वना मोटर बाइसकल रिक्सा, त्रेमयात छुं हे रोके मज्वीक गोलमाल नोक्सानी छुं हे मज्वीक बांलाक छख्य बंद् याना छख्य खोले याना थ्‌जागु छातं सुविस्ता याना २४ घंटा तक लँ खोले यायगु बन्द् यायगु पुलिसया बन्दोबस्त। लँ भीर स्वेबले गुलि हूल दंगा ज्वी थें च्वं। छं हे हूल दंगा धयागु खने दुगु मखु। द ला दु ज्वी अयनं तस्सकं हे कम्ति। अनयागु छ्वांत कांत खंबले तस्सकं हे पुरा बन्दोबस्त दुगु धया थें मने च्वन!

थनं बनाबले जा स्यांहे ले बजार खनागु छन्हु निन्हु हे जक खः। स्यां हे ले निन्हु च्वना पेपिंयागु टिकट कया। अनं निस्यं पेकिं थ्यंकयात धायां धयागु कंपनो म्हतिं २५ तका लगे जुल लिपा रेले वना च्वं वना।

---

(३) पेकीं

अनयागु रेल हिन्दुस्थानया बडालेनसिनं हे तःधं, रेले दुने निम्ह जक न्ह्यंगु सीत। भयाः छपाते मनू प्यम्ह जक च्वने छिंगु। जवं खवं भयाले मनू प्यम्ह प्यम्ह च्वनेगु, वया बिचे कुत्याति ब्यागु लँ। रेलया छ्यलंनिसें ल्यूने न्हिप्यं थ्यंक फष्ट-क्लासं थर्ड-क्लास थ्यंक दुनें दुनें हे वने ज्यूगु। हानं अनयागु दस्तुर पेकीं थ्यंक च्यातं धयागु भति भति च्या दुग क्वालःयागु आवश्यक दुपिन्त स्यांहे लं पेकि तकयात न्हि स्वको तय हैगु। त्वनेगु ख्वाःसिलेगु याना

म्हतिं ४ प्यतका काइगु। नयू गु जा थः योगु मी हइगु न्याना नयगु। रेले दुने हे बजार। योगु न्याना नयगु दु। दना समेतं वने म्वाःगु अन हें मी हइगु। दथुयागु लं हानं तुपः चुपि ज्वना रमन ह्यू वइपिं नं बराबर वया हे च्वनिगु। रेले पिने चिकुगु हानं रेल छगुलिं न्हायूकं भचाः फुक तुइस्य च्वं खापा हे खने मजोक च्वापु गाइगु। खापा ला खाने हे ज्यूगु मखु। रेले दुने क्वाना वइगु निखेसनं तुति लाइथाय् नँयागु त्याः छत्याः छत्याः ध्याकुने तया तःगु दु। दूने ला चिकु धयागु छपुति हे मदु। रेले स्वाना तयाः तःगु ताँ थें च्वंगू छत्वाचा दु। उकी न्हायूकं भयाः मदु, उलिं जक चिकुइगु लँ दु। अन नं ताथयागु भया कापतं तोपुया तया तःगु दु।

स्यांहे नं वना पेन्हु दुखुनु पेकिं थ्यन। पेकिने चाःहीका तया तःगु पक्खाया क्वं क्वं रेल यंका ष्टेसने रेल दिकल। अनं उत्रे जुयाबले ल्हासे कोथी दुम्ह पेकिं याम्ह चिनिया छम्ह स्याँहेलंनिसें नाप नापं च्वना वयागुलिं म्ह स्यूगु जुया वं धाल कि—जिमिथाय् निं नु नय् नी धुंका छन्त छं च्वं वने थाय् जि तय् यंके धका धाल उगु बखते कालिम्पङ्गं नाप वयापिं स्वपुत नं छख्यर लात। ष्टेसने दुने तरसकं हूल जुया इपिं छख्य लाःगुलिं वयाथाय् मवंस्य नं मज्यू गु जुया 'ज्यूका नु' धका व चिनिया नापं रिक्साय् च्वना वना। भाडा नं वं हे बिल। वयाथाय् थ्यंका काहाँ वया।

क्वालखं स्वासिकल। अले होटले व्वना यंकल। टेबिल छगुली प्यम्हं च्वना। थतः योयोगु धया कया नयगु। जितः

चिनियां ला बाहेक याना मेगु थ्वयात धा:धागु तया ब्यु धका धा:गुलिं अन दु दुगु तय् हल। यो योगु कया नया। अनं नय धुंका छ्येँ ल्याहाँ वया। स्वंगू प्यंगू घंटा च्वना। लिपा जित: 'हुंकांकं' धयागु गुम्बाय् यांलामा धयाम्ह सें व चिनिया भाषाया दोभाषी जुया च्वंम्ह सिथाय् ल्हासं धोज्यं चोपा घेसिं बिया ह:गु चिट्ठी बिया व हे लामा याथाय् तय् हल।

उगु बखते पेकिने च्वापु गाना तस्सकं हे फय् वया च्वंबले लात निगू रिक्साय् च्वना निम्ह वया। अनं क्वेछिति वेमा: अन ला बजारे नाकं हूल मदु थें च्वं। ख्यांहे स्वेबले सडक तस्सकं तब्या ज। 'हुंकांकु' धयागु गुम्बाय् थ्यनेव रिक्सो क्वाहां वया: द्वाहाँ वना।

यां लामां प्याहाँ वनेत कोथां प्याहाँ व:गु लुखाय्सं नाप लात ल्हासं बिया ह:गु चिट्ठी बिया। ब्वना स्वत। अले तस्सकं खुशी जुया काचा काचां जित: तय्त दुत ब्वना यंका थ: च्वनागु थासे नि ब्वना यंका जित: तय् ह:म्ह चिनिया लिस्य मा:गु खँ ल्हाना वयात लित छ्व धुंका जित: च्या त्वंका वया नोकरयात कोथा छकू सुकुचे बिया लासा लायके बिल। लिपा थन च्वनेगु धका जित: क्यने ब्वना यंकल। जित: अन तया थ: मा:गु ज्याय् प्याहाँ वन।

जि वयगु भचा लिबाइ तिनि। थ:त मा:मा:गु थ्व मनूयात धा, थ्व सँय् भाषा नं स: धका न्ह्योने तया सँय् भाषं जिगु न्ह्योने सो छ्वं जि मव:तल्ययात थ्वं छ्रु छ्रु धाल व व पुरे याना ब्यु धका धया थ: प्याहाँ वन।

निह्न्छि याकचा कोथाय् दुने च्वना। मकले हिंग्वा मि ख्वाना

बिल। मि कुना सुमुक च्वना च्वना। लिपा बहनीस्या १० बजेती ल्याहाँ वयाकथं जिथाय् द्वाहाँ वया मि कुकुं निम्हसिया ल्हासायागु खँ जुल। जिं स्यगु तक कना। बाचा जासेंलि व द्यों वन। जि नं द्यों वना।

कन्हेखुनु सुथे च्या मह्नि क्वालः ञ्वना च्योम्ह वल, खवाः सिलाः जलपान याना। लिपा भोजन यायत ताइम न्यन, बान्हीं न्ह्यो थःपिनि लाःबले ज्यू धका धया। थिक एगार बजे भोजन याके हल। लिपा वयाँ लामां ल्हासं ध्वर्जे चोपा घेसिं च्वया हःगु चिठ्ठी ब्वना जितः धाल 'छन्त रिपु च्वेडाय् जाम्बेयां दर्शन याः वनेत वःम्ह थ्वयात अन छ्वया बीगुली माःमाःगु छु तक माल व तकं बन्दोबस्त याना सुविस्ता साथं छ्वया बीगु ज्या याना ब्यु धका च्वया हःगु। मेगु हाल खबर ल्हासायागु बयान व ध्येपुने धर्म यानागु बयान च्वया हःगु छंके नं न्यो, छन्त नं ध्येपुने हे पूजा सिमधः तल्य नापं तया हयागु दुधका च्वया हल' धका न्यंकल। लिपा, रिपुच्वेडा वनिपिं सुं दुला स्वेका धका धाल। जितः अन वनेत 'आमलि पोसाकं, आमलि लासा फांगां गाःगु मखु अन तससकं चिकु' धका धाल। लिपा 'दागम छपु कपाय् खवातुक तया सुयाबीं मेमेगु छु छु माल माःमाःगु जिं स्वया दयका बी' धका धाल। कालिम्पङ्गं हयागु बोधिची जपमाला प्वाः खने मानिगु थुलि दु धका क्यना तुरंत हे प्वाः खनिम्ह सःतक्य छ्वया प्वाः खंके बिया छ्वत। दागम स्वीत कपाय् काप न्याना हल दागम नं स्वीके बिल। हानं लासा स्वथना यंकेगु म्हिचा छपाः नं न्याना

बिल। थ:गु लासा छ:पा नं लुमुस्य च्वनिगु सँ दुगु पत्ती बिल। उलि जोरे याना अन पञ्चशीर्ष पर्वत वनिपिं सुं दैला धका अन वइपिं सकसितं न्यंका न्यंका छ्वयाना नं च्वन। थ:मं नं मा: वना च्वन। खुन्हुति दुखुनु खामे धाक्या: गुंबा स्यंगुली ल्ह्वनेत चोने मदत कायत व:म्ह व गुंबाया क्षांजय् छम्ह मेपिं सँयुत स्वम्ह चिनिया छम्ह पासा ब्वना अन 'नेकोर' वनिपिं दु धयागु हाल छ्गू ज्वना मनू छम्ह वल। व खबर सी साथ अन वना इपिं नाप ला: वन। वनिपिं ख: कन्हे हे वनेगु धाल। जित: स्वीका तया त:गु दागं नं सिमध:नि। बोधिची नं प्वा: खने सिमधानिगुलिं इपिं छन्हु निन्हुति धिला यायगु खँ ल्हातं छफुति हे माने मजू। गुलि खँ ल्हात नं माने मजुया जिथाय् वया धा:वल। गथ्य याय् घेलुं, रिपुच्वेङा वनिपिं ला दु, कन्हे हे वनेगु धाल, भीगु ज्या धा:सा सिमध:नि'। 'अथ्य जूसा हानं छको जि नं वना धा:वे इपिं गन दु' धका धयाबले मनू छम्ह बिया जित: इपिं दु थाय् क्यने ब्वना यंकल। वना इंमत जिं बाँलाक धयाबले व वनिम्ह चिनिया नं जिं कलकत्ताय् बांलाक म्हस्यूम्ह जुया च्वन। बल्ल बल्लं निन्हु अरे याना कंस बहनी सिया ताइमे वनेगु याना वया।

यांलामा व स्वीका तया त:गु दागम व बोधिनो नं चांचां याना सिधय्का हल। निन्हुया भित्रे जित: मा: मा:गु सामान फुक्कं ज्वरे याना बिल। जित: इमिसं ब्वना मयंकुसा अन थ्यंक हे मनू छम्ह छ्वया बीगु समेतं व यांलामां मने तया त:गु ख:, व खँ लिपा

बहनी ८ बजेती सकलं ष्टेसने थ्यँसेंलि सिल। सकलें टिकेट कया रेले च्वना लाडा धायां धयागु कम्पनी ६ खुतका काल।

---

(४) रिपुच्वेडा

कन्हे खुनु द्यो तुयू ज्वी थ्य च्वंबले 'तिन्त्यु' धयागु स्टेसने थ्यन। अन क्वाहाँ वया।

अनं 'खायमा' भल्या, सलयागु बन्दोवस्त याना वने माःगु। अन पञ्च शीर्ष पर्वते यंकइपिं मनूत यक्व वया च्वना च्वनिगु। किराई भाडा बन्दोबस्त याय तस्सकं मुस्कील। न्हापा लाका सुयागु ल्हातय् लात वं यंका तस्सकं सास्ति याना तयातय् यो। जिमित वयागु छ्यूयें यंका मनू म्हं पीतका ४० माः धाल। वने माः खुन्हु न्हयनु। थुजागु छ्रांतं भाः याइगु। साप हे मुस्कीलं २४ नीप्यतकां 'ग्याहुचा' धयागु सल निम्हसिनं क्वब्वीगु मेना थें च्वंगुली च्वना वनेगु, म्हतिं छगू छगू बन्दोबस्त याना। नयूगु त्वनेगु थःथःगु याना। अन तिंन्त्युं धया थासं बसेंनिसें निन्हु प्यन्हु दुखुनं निसें लें साप चिकु। चिचीजाःगु पर्वत यक्व गया वने माः। लें थासे थासे बास च्वनेगु गां नं यक्व दु अन हे तिनि पुलांपिं चिनिया तयगु छ्रांत बांलाक खन्य दया बल। तुति चिचीपा याना तःपिं सपः हिना, सथ थुना पिचुक सम्हाः याना तःपिं चिनियानीत। न्हूगु चालयापिं छम्ह नं दुगु मखु। फुक हे पुलांगु छ्रांतयापिं। नयूगु त्वनेगु थिकयूगु नं मखु दंगु नं मखु। स्टेसनं छुटे जुया लें

जक न्हयन्हु बित। स्टेसने मुकाम जूगु स्वन्हु नापं याना झिन्हु दुखुनु पाँचबजेती अन पञ्चशीर्ष पर्वते थ्यन।

अन स्वपु छुम्हसिनं न्हापा ल्हासायाम्ह पतला लामाजु चीन विज्याःबले चढे याना तःगु गुम्बाय् यंकि धका धया अन यंकल। अन थ्यनेव क्वाहाँ वया। ल्हासां बिया हःगु चिट्ठी ज्वना अन च्वंम्ह लामायात ब्यू वना। वं चिट्ठी प्वला स्वया तस्सकं खुशी जुल। अले जि नाप वंपिं सकलें जितः अनतया मेगु गुम्बाय् च्वं वन। उखुनु व हे लामायाथाय् अथ्यं हे च्वना। तस्सकं चिकु।

जिगु पोसाक खंबले व लामाया तस्सकं करुणा वना स्त्रैं धयागु गा छपु कया न्येक्च हल। कन्हयूखुनु सुथे च्याव महि तया नक्य हल। नय् धुंका वया कोथाय् ब्वना यंका ल्हासायागु हाल फुक्कं न्यन। स्यूगु खंगु तक फुकं कना। लिपा आः छ थन गुलि च्वनेगु धका न्यन। आः जि भचा निं च्वना स्वे गथ्य ज्वी लिपा धाय् धका धया। ज्यू थः गथ्य इच्छा जुल अथ्य हे या धका धाल।

प्यन्हु दुवले जिगु मने छको निं सक भनं चाः हुला स्वे धयागु मने वल। चिकुगुलिं प्यन्हु वंगु ला छुं हे मखु थें च्वन माघ महिनाय् लात। न्हि नं चो हाकःगु। प्यन्हु दुखुनु सकभनं देक्ये छको वने धका पासा छम्ह कया देक्य वना।

न्हापां अनया मूलगु श्री महामञ्जुश्री विज्याका तःगु गुम्बाय् निं वना अन, थ्यसेंलि गुम्बाय सकभनं स्वया। अबले जिगु मने ला अन म्वाम्ह हे मञ्जुश्री दै धैग। मञ्जुश्री गरु गो धका न्यना।

च का धका क्योंगु पलेस्वांयागु ह: प्यह:। व नं निकु हाक:गु पलेस्वां ह:या विचे विचे प्यकुने प्यम्ह बुद्ध—१ अक्षोभ्य, २ रत्न-संभव, ३ अमिताभ, ४ अमोघ सिद्धि, दथ्वी पलेस्वांया मूले ५ वैलोचन तया त:गु क्यन। व हे का 'जाम्बेयां' मञ्जुश्री धका धाल। मखु, म्वाम्ह म्ही थें हे उखें थुखें ज्वी फुम्ह दु धा:गु धका जिगु मने गथ्य खना च्वंगु ख: अथ्य हे धयां व मनुखं—गज्याम्ह घेलुं ल्या: थ्व धका मने वल थें छुं छुं मधास्य स्व जक स्वया च्वन। जिगु मने नेपाले इतिहास न्यना तया तइगु व बाखं न्यना तयागु फुकं मखुगु थें हे जुया वल। लिपा जिं गथ्य ल्या: थ्व धका धयागु विचार याना। आ: थन थ्व धा: धा:गु खें हे निं ख: ख: धया लिपा बांलाक न्यने मालि धका देथाय् पूजा याय मा:गु छाय मा:गु मत च्याके मा:गु खातां क्वखाय्के मा:गु सकतां पूजा याना सकभनं चा:हुला सकल देथाय् वना अनं ल्याहां वया। थ: च्वनागु गुम्बाय् हे वया च्वना।

जिगु मने नेपा: विज्याना काली दँह छेदन या:गु व धर्मश्री मित्रयात ज्ञानश्री मित्र धा:गु हानं घोर मुख उयूगु देश धा:गु शिलानदी दु धा:गु न्यना तयागु खँ फुक लुमनां वल। अनयागु छ्वांत धा:सा न्यना तया थें छुं हे मिले जूगु मखु व हे खं मनं मनं अपालं गथ्य ल्या: थ्व धका विचार जुल। निन्हु स्वन्हु तक ला जिके थथ्य अथ्य छुं हे धाय मफया च्वन। लिपा जिके मने व हे पञ्चबुद्धयागु ज्ञाने विचार लगे जुया वल कि मञ्जुश्री व हे ख: धका क्योंगुली पञ्चबुद्धया ज्ञान धारण जूम्ह गुम्ह ख: पञ्च महा-

भूतं बने जूम्ह गुम्ह खः वयात हे मञ्जुश्री धाःगु ज्वी। थ्व ज्ञान मूर्ति जुल। व हे ज्ञानयात धारण याःम्ह सित मञ्जुश्री धाःगु खइ धयागु नं मने वल।

शिलानदी धाःगु नं शिला धयागु ल्वहँ खः नदी धयागु खुसि खः, व नं लेँ दुगु हे खः। घोर मुख तयगु देश धाःगु नं व स्वयम्भू ज्ञानयात प्राप्त याना काय् मफुपिनिगु ख्वाः घोर मुख धयागु ग्यानापुगु अने अनेगु ख्वाः जुया हे मखाः धाःगु ज्वी। ह्वानं थ्व ज्ञान मदुगुलि सल ज्वीपिं, किसि ज्वीपिं, भ्रंगः ज्वीपिं भालु धुँ खिचा आदि ज्वीपिंत हे घोर मुख धाःगु खइ धयागु विचार लगेजुल।

ह्वानं मञ्जुश्री धाःगु नं मञ्जुधयागु सापं बांलाःगु। श्री धयागु तःधंगु शोभा। थ्व हे पञ्चबुद्धयागु ज्ञान प्राप्त जुया च्वंगु मनयात हे मखाः 'मञ्जुश्री' धका धाःगु ज्वी धयागु नं मने वल।

प्यन्हु न्यान्हु दसेंलि आः समय व्यर्थं छ्वे मजिल धका मने वल। व अन च्वंम्ह लामायात "जितः गुप्तगु स्थान छगू ब्यू जि २१ न्हु तक भावना याय, जितः उलि तक यात नय्‌गु त्वनेगु ह्या बीम्ह छम्ह बन्दोबस्त याना ब्यु" धका व लामायात धयाबले अन छम्ह खांबा लामा थें ज्याम्ह च्वना च्वंगु थासे च्वे छगू गुप्तगु स्थान दु। व हे थासे क्यने ब्वना यंकल। थाय् अतिकं खासागु जुया जितः अन हे ज्यू धका धया कन्हे खुनु हे च्वंवनेगु बन्दोबस्त याना। छम्ह मनू लामाया हे नय्‌गु ज्वरे याइम्ह मार्फि सुवाःयात हे धया बिल। थ्वयात सुथे मकले मि, जलपान यायत च्या चप्पा

यंका ब्यु, बाहबजे न्ह्यो तरकारी तया मह्रि वा जा छु यो धाइ यंका ब्यु धका धया बिल। व मनुखं स्वीकार यात।

कन्हेखुनु जिगु लासा फांगा फुकं ल्ह्यया बिल। बह्नी व हे मन् छम्ह लिस्य जक नाप लायगु। मेपिं सु लिस्यं ख्वा: मस्वेगु याना फुक थिक जुसेंलि २१ नी छन्हु या अधिष्ठान याना अन च्वं वना। अन च्वना थ:गु मा:गु भावना यायगु याना। व मनुखं नीछन्हु तक जित: छुं हे तकलिफ मज्वीक सेवा तहल याना बिल छुं छता हे विघ्न मज्वीक नीछन्हु पुरे याना अनं प्याहाँ वया। लामाया थाय् वया जिगु उपरे तस्सकं निघा: याना बिज्यात धका वयागु मा:गु गुण लुमंका आ: जि पिला न्याला ति हानं छगू थासे च्वनेगु इच्छा दु धका धया बले ज्यू ज्यू थ: माक्व यक्व च्वनेगु च्वँ जिमिसं मा:गु सेवा तहल याय् गन च्वनेगु इच्छा दु, थाय् स्व धका धाल। अन लामा च्वना च्वंथाय् पिने कोथा स्वकू भ्मोलाक दु सि थे यागु कोथाय् च्वने धका धया। ज्यू का अन सफा सुघर याना ब्यु धका धाल। कन्हेखुनु अन सुघर सफा याना भोँ तिके मा:थाय् भोँ तिका फय् द्वाहाँ मवइगु याना फुक थिक याना बिल। उकी धा:सा खाता त:ले मि च्याका च्वे च्वनेगु दयूका त:गु दु। अन सकसियां हे अथ्य याना च्वनिगु चलन खनी। अथ्य मच्वंसा म्हे यक्व फांगा द:सानं म्ह मक्वाइगु जुया च्वन। चिकुगु तचोगुलिं जित: नं मि च्याके मा:लाकि छु धका न्यन। "जित: ला म्वा, अथ्य याना मच्वंतल्य न्ह्याथ्य जूसां सह याना च्वने फइ। लिपा अथ्य याना च्वनेगु बानि ज्वीव अथ्य मयास्यं हे मगाय् यो, जि

जा अथ्य याय् मखु" धका धयाबले लामां नं खला खः बानि धयागु ज्वीव मयास्यं हे मगाय् यो सह याय फुसा ज्यू धाल। सहयाय फक्व नि सहयाना च्वने धका धया 'ज्यू' धाल। "आः जिमिगु शरीर ला खराब ज्वी धुं कल अथ्य मि च्याका मद्यनेव ला न्ह्योनं वइगु मखु। म्ह नं साप स्याना वइगु। जि हे मजी धुंकल" धका धाल। फुक सुधर याय सिधयका अन च्वं वना। नयगु त्वनेगु न्हापा थें हे याना हया बिल। अन दुने वसेंनिसें न्हिच्छि चच्छिया नियम थथ्य—३ बजे दनेगु, पञ्चबुद्धयागु धारणी न्यापु पांच बजे तक ब्वनेगु, अले दना ख्वाः खी सिला जलपान यायगु। हानं व हे धारणी न्यापु दशबजेतो एघार बजेती तक ब्वनेगु। अनंलि भोजन यायगु। आधा घंटाति सुमुक च्वनेगु, वया लिपा गुरु मंडलयागु भावार्थ च्वयगु। अनंलि हानं ८।६ बजे तक व हे धारणी ब्वनेगु। वया लिपा आधा घंटा सुमुक च्वनेगु, वयां लिपा ध्यान यायगु। ६।१० बजे तक च्वना ध्यान सिधय्का हानं धारणी ब्वनेगु। उलि हमेसा सिधयका द्यनेगु, कन्हेखुनु व हे इले दनेगु। थुजागु रूपं न्हिथं नियम दयका याना च्वना।

उगु बखते जिके मेगु छुं छुं हे मने वःगु मखु। एकाग्र जुया च्वनिगु। दिन वंगु हेमचाः। चिकुगु फय् वइगु पिने वने हे ज्यूगु मखु। थ्व चित्तयात न्हिथं ज्या बिया तया तइगुलिं व हे 'ब्वनेगु, च्वेगु, ध्यानयायगु' स्वंगू बाहेक मेगु छुं हे मती वःगु नं मखु। अथ्य मं मदया वइ धयागु नं दुगु मखु। साप हे सुविस्ता ज्वीक व लामां जितः सकतां पुरे याना बिया तइ तल। अथ्य याना

च्वनागुया बिचे स्वपु देशयाम्ह अवतारी लामां छको स:ता वयागु कोथाय् ब्वना यंका नेवा: आखलं मन्त्र धारणी इत्यादि च्वया त:गु सफू क्यन। जिं भ्ूथूगु ब्वना क्यना मथूगु मथू धका धया। व 'तुपेकु' अवतारी लामाया तस्सकं धेबा दुपिं जजमान अपालं दु खनी। सेवा तहल याइपिं अपालं दु। व लामां जिगु हाल फुकं न्यन। ल्हासायागु हाल नं फुकं न्यन। स्यू स्यूगु फुकं कना। लिपा वे त्येका द्यो छदेँमा व दुरुथ्वीं स्वेका त:गु छदेँमा न्ह्योने तया बिल। जिं अथ्यं हे तोता वया लिपा जिथाय् थ्यंक तयक्य हल। अन द्यो धयागु सापं चीज। अन मदुगुलिं स्वकु देशंनिसें हय मा:गु खनो। उकिं तस्सकं चीज थें जुया च्वंगु।

अन पञ्चशीर्ष पर्वते न्याला च्वना उगु हे नियमं धारणी ब्वना न्याम्ह बुद्धयागु न्यागू लाख व मञ्जुश्रीयागु छगू लाख, अपरिमितायागु छगू लाख ब्वने नं सिधल अनुत्तर विजय गुरुमण्डल किताब छगू नं च्वे सिधल। तछला थ्वेव उलि सिधयका अनं दना व्याहाँ वया। कन्हेखुनु हे न्यागू पर्वत चा:हू वनेगु मने वल। लामायात धया—जिला न्यागू पर्वत चा:हू वनेगु इच्छा जुल, सुं छम्ह पा:सा वइपिं दइला ? लामां माला स्वेका धका धाल। भाग्यबश उखुनु हे अमदु देशयाम्ह सँय् छम्ह नं वने धका मती तया च्वंम्ह दु धयागु खबर वल। तुरंत वयात मायके छ्वत। व वयूका वयाके न्यना स्व:बले ख: जि नं पासा सुं मदया च्वन, जिके खर्च नं मदु धाल। अथ्य जूसा छंत नयगु त्वनेगु मा:गु बी ज्याला मा:सा ज्याला नंबी। छं थ्व गेंलुयागु लासा फांगा भचा कुबुया यंके

फुला, धका न्यंबले फु जिं मा:गु चाकरी याना यंके धका बडो खुशी जुल। अथ्य जूसा कन्हे हे वनेगु छ थन द्यों वासा धका धया-बले ज्यू धका मंजूर यात। अले वनेत मा:गु सामान ज्वरे याना थिक याना बिल। कन्हेखुनु न्हापां नयूनी याना निम्हं नाप वना व मनू खना जि बडो खुशी जुया। धाय् साथ मंजूर याना व:गुलिं सँय् लाकां छ्जु पेकिने च्वंम्ह् स्वपु छम्हसिनं लेँ न्ह्या धका बिया ह:गु जिं मन्ह्यास्य वयात बिया। व नं बडो खुशी जुल। निम्हं सरासर वना।

तुयूगु पर्वत धा:थाय् उखुनु लिबाक जक थ्यन। कन्हेखुनु सुथे अन हे गुंबायापिसं नकेगु फुकं ज्वरे यात। जिपिं निम्हं देक्य वना। अन मन्दिरे मूलम्ह् द्यो वैरोचन तथागत स्थापना याना तल। मेमेपिं देवतापिं नं यक्व दु। अन गुंबाय् सकभनं दर्शन याना। मत छ्यूकेगु जक चिकंयागु देवा अन हे थना तया त:गु दु। दां जक बीव गा: फुक दर्शन याना स्वया, वे त्येका अनयागु छाप तयका यंके मा: धका धाल। गुजागु छाप धका स्वया। चाक:लागु त:धंमु ह्याउँगु मसिं छाप तया बीगु। चीने सकभनं तीर्थतीर्थ वना वयागु चिं थथ्य छाप तयका यंक्यगु, दस्तुर दु धका धाल। अले जि ल्हासां धोज्र्यें चोपा धेसिं व हे म्हासुगु कापते चिनिया आख: च्वया बिया ह:गु म्हिचाया ल्यूने छाप तय् का हया। अनं ल्याहाँ वया नयगु थासे वना नय धुंका अनं प्याहाँ वया। पर्वतयागु च्वकां च्वकाँ वया सन्ध्या काईती वँचुगु पर्वत धा:थाय् थ्यन।

गुम्बाय् च्वंपिसं साप मानय् यात। मि छ्वेका मिकुंके बिल। च्या त्वंकल, सापं खुशी जुल। कन्हेखुनु न्हापां देक्य वना। अन गुम्बाय् मूलम्हद्यो अक्षोभ्य तथागत स्थापना याना तल। मेमेपिं देवतापिं नं अपालं दु। अनं ल्याह्लं वया। नय्मा:गु नया अनयागु छाप तय्के मा:गु तय्का अनं प्याह्लं वया।

पर्वतया च्वकां च्वकां हे लँ म्हासुगु पर्वत धा:थाय् न अथ्य हे लिबाक थ्यन। अन नं साप खुशी जुल। अन गुम्बाय् हे बासं च्वना। साप तापकं निसें व:म्ह धका तस्सकं बिचा:यात। कन्हेखुनु सुथे न्हापानं देक्य वना। रत्न संभव तथागत मूलम्ह द्यो याना स्थापना याना तल। अनं द्यो दर्शन याना छाप तयका नय्नी याना बिडा कया ल्याह्लं वया।

लँ व वं बच्छिति वे धुंबले अम्दु देशयाम्ह सँय् छम्ह म्हदु दाना याकचा वया च्वंगु खना वयाथाय् हे पलख फेत्तुना। वं दुष्कर कष्ट सिया वया च्वंगु खंबले जिगु मने 'धन्य धर्मया निंतिं मनुखं गुलि कष्ट सह यायफु' धयागु वन। उयागु काता कुतु धा:गु लँ चिकु अपाय्चो, फय् वइगु अपाय्चतं तच्चोगु। उजागु थासे हे उजागु छाँतं म्हदु दाना वया च्वंगु हानं वया तुती ल्हाका नं भ्वाथ:गु, लँ नं भ्वाथ:गु नाकं लुम्वी मखुगु, वयागु ल्हा: तत:ज्याना ह्याउँस्य च्वं, मिखा नं फसं कया ह्याउँस्य च्वं उकीसनं पिच: ग्वारा ग्वारा वया च्वंगु वयागु व खँ लुमनिबले आ: हे 'अहो' धयागु मने वइगु। उजा:गु कष्ट फया धर्म धका याना वया च्वंगु खंबले वयात व हे जिं च्वना ह्याम्हसित बी धुंगुलाकां

वं नं मन्ह्यास्य कुत्नुया हे वया च्वंगुलिं व लाकां कया वयात बिया मेगु छुबी धका नितका स्वतका दां नं बिया वयात तोता वया, व वं ह्याउँ गु पर्वत धाथाय् न्हापां हे थ्यन। अन देथाय् उखुनु हे देंक्य वना। अन गुम्बाय् मूलम्ह द्यो अमिताभ तथागत स्थापना याना तल। अन नं छाप तयका द्यो दर्शन याना प्याहाँ वया।

मेगु वाउँ गु पर्वत धा:थाय् वने फुसा थौं हे थ्यनि आपा वने म्वा धका धाल। अथ्य जूसा वने फुसा नु धका ब्वना हयाम्ह-सिके न्यनाबले 'नुसा नु' धका धाल। ३ बजेती जुल ज्वी अनं प्याहाँ वया।

ववं निभा: मवीथ्य च्वंबले वाउँ गु पर्वत धा:थाय् थ्यन। अन चच्छि द्यना कन्हेखुनु देथाय् वना। अन गुम्बाय् मूलम्ह अमोघ सिद्धि ताथगत स्थापना याना तल। द्योयात पूजा याय मा:गु याना। छाप नं तया बिल। अन नय्नो धुंका अनं क्वाहाँ जक वयगु थ्यंके फु नु धाल। धा:सा नं थौं छन्हु थन हे च्वने धका च्वना। अनयागु फर्स क:गुलि ल्हा: निपा व ख्वा: छ्पा: कापतं तो मपूगु जुया फय्यागु गुणं हाकुस्य मरस्यातयगु छेँ गू थें च्वना वन। फय धयां फय मखु ध्यथ्य हे च्वीक फय् वइगु। भाग्यवश वा मवःगुलि नाकं सास्ति मनल। अनया चिकुगु जेष्ट मासे हे अपाय् चो चिकु। माघ पौषं गथ्य च्वंक जक चिकुइगु थें। संसारे चिकु तांनोगुया मा:चा: मदु धा:गु धात्थें हे खः। अन नं मनूत जुया हे च्वना च्वन। हाकनं बनारसे मामुलि तांनोगु मखु अन नं मनूत म्वाना हे च्वना च्वन। धयागु मने वल। अन वाउँगु

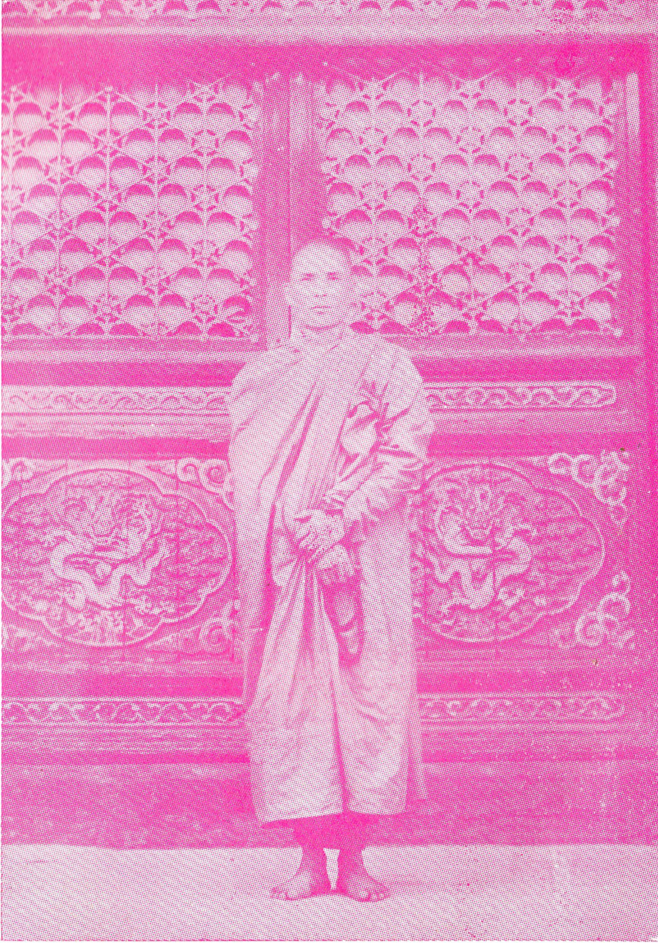
पर्वतं कन्हेखुनु वया थः न्हापा च्वनागु गुम्बाय् हे वया गुम्बां ३।४ बजेती प्याहाँ वना न्यान्हु दुखुनु थ्यन। व:सा प्यन्हु हे थ्यनिगु खः।

व पर्वत छचाः चाःहुलाया जंमा ८० चयगू माइल दु धाल। दनं दइ थें च्वं। जि व्वना यंकाम्ह मनू साप खुशी जुल। वयात लाकां न्यायत धका ज्याला बाबते दां भचा बिया छ्वया। गुम्बाय् थ्यना न्यान्हु खुन्हुति दुबले जि पेकि ने ल्याहाँ वे मासे वल। अनयागु ज्वा फुक सीके माःगु तक सीका पेकिने वनेत मनूपासा मु दुला छको सो धका लामायात धया।

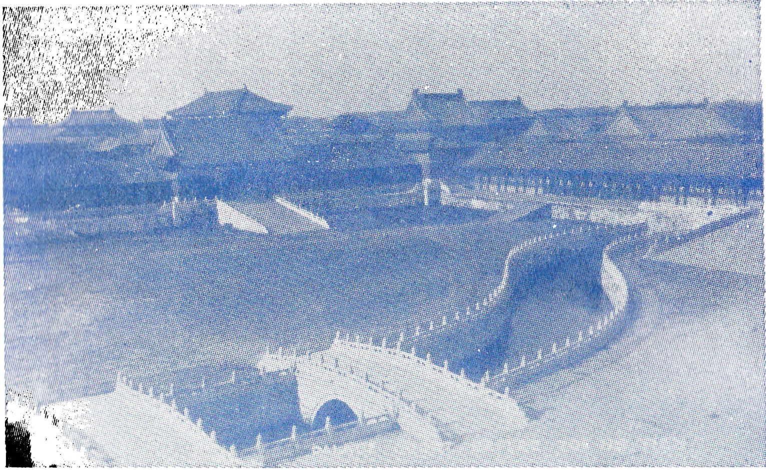
लामां छाय् हथाय् चाया धका धाल। पेकिने थुगुसीया वर्षा-वास च्वनेमाली। असार महिनायागु पूर्णिमानिसें बर्षावास च्वने माःगु जुल। जि याकनं वने दुसाज्यू धका धयाबले लामां पेकिने वनिपिं सुं मनू दुला धका स्वके छत।

कन्हेकंस वनिम्ह चिनिया छम्ह दु धाल। जि धाःसा चिनिया भाषा छुं मसः। गथ्ययाय धका धयाबले व वनिम्ह चिनिया साप निम्ह खः भाषा मसः सां धंदा मदु। वं माःगु तक बिचाः याना यंकइ धका धाल। अथ्य जूसा ज्यू कंस वने मालि धका धया छ्वया। पञ्चशीर्ष पर्वते मञ्जुश्रीयागु गुम्बाय् च्वन। फोटो छपाः कायगु मने वल। फोटो काइम्ह मनू सःतके छ्वत, नापं वना मञ्जु-श्रीयागु गुम्बाय् च्वना फोटो कया।

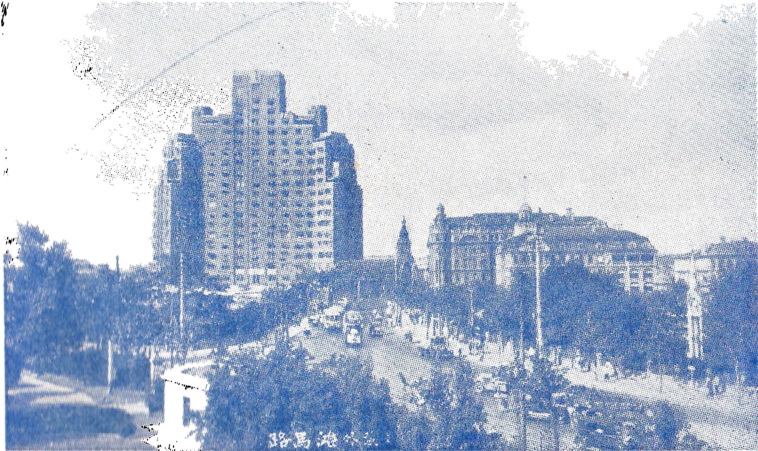
जिगु अनुहार म्ह व ल्हातुति जकं थिक ज्वीक वल, ख्वाः

पञ्चशीर्ष पर्वतया मञ्जुश्री विहारे भिक्षु धर्मालोक।

पेकिंया राज दरबार ।

स्यांहाई शहरया छगू दृश्य ।

छपाः बिलकुल हे मेगु रूप जुया वल, जि धका सुना नं हे धाय मफइगु जुया वल। गथ्य जूगू थें मस्यु।

अन पञ्चशीर्ष पर्वतयागु नक्सा छापे याना तया तःगु भचा नेपाः हयत न्यना, धायां छगूया स्वपाः बिल। कापते छापे याना तःगु सम्पूर्ण अनयागु नक्सा नां समेतं च्वया तःगु छकूया धायां ४ तका काल। अन पञ्चशीर्ष पर्वतं ल्याहाँ वे त्योबले जिगु मने वल कि—गनयाम्ह मनू सकल नाप मिले जुया सकलया स्नेहं गुजो गुजोगु ज्या खँ मिले जुया गन थ्यंक वल जि! थ्व फुक हे न्हापायागु संस्कार खइ। आःयागु एक चित्तगु कोसिस नं खय माः।" अले थःत थमंतुं पञ्चशीर्ष पर्वत थ्यंगु बारे गर्व थें जुल-मेपिं नेवात सुं हे वे धुंकल खइ मखु, छाय धाःसा बाखने कना-तःगु अनुसारं स्वेबले मनूत वे फइ थाय् मखु। शिलानदी धयागु लखं थीवं ल्वहँ जुया वनिगु धाःबले व खुसि पार याना थन सु जक वे फइ।

अनं कंसखुनु सुथे व वइम्ह चिनियां ग्याहुचा धयागु च्वना वयगु निगू व सल प्यम्ह गुम्बाय् छ्वया हल। लिपा व चिनिया वल। लामां जिगु बारे व चिनियायात माःगु फुकं धया बिल। थ्व भाषा मसः माःमाःगु फुक छं स्वया याना यंका पेकिने 'हुंकांकुंने' यांलामाया थाय् तया थका पत्र छपौ छ्वया हकि धका धाल चिनिगां ज्यू, जिं फुगु चाःगु याना यंके धका खुशी जुल। अन लामायाके व सकसिकें बिदा कया अन पञ्चशीर्ष पर्वते नय् धुंका ल्याहाँ वया। निम्हसिया ग्याहुचाय् च्वना व वं बिचे छको काहाँ

वया न्यासि वया। उगु बखते नाकं चिकुगु नं मखु त। तांनोगु नं मखु। याम बडो सुविस्तागु समय जुया च्वन न्हापा वया बले ला चिकुगुलिं गनं हे छुं स्वे फुगु मखु। व ग्याहुचाय् दुने च्वना। तोतो पुया जक वनागुलिं छुं मखं। लिपा ल्याहाँ वया बले न्यासि वयगु हे आपा यानागुलिं सकभनं गांगामे लैँ लैँ स्वया वय दत। फुकसिया मिसातय् न्हापा यागु पुलांगु हे दस्तुर, पोसाक नं सँ नं। तुति चिकिपा याना तयगु नं सकस्यां दस्तुर हे तिनि। छुचुं क्यलिगु, चिकं पिकाइगु, भारी कुब्वीकइगु, बुँज्या याकइगु सकतां ततः-धिकःपिं ग्यापोंगाचा धयापिं गधातसें हे याइगु। सल नं दु। बुँज्या याकइगु मे, सा नाकं दुगु मखु। मे ला चीने ग्योथें हे धका धाल। जिं खंगु हे मखु। सा धाःसा दु। खःमू कुब्वीपिं भ्री नेपाले थ हे खः। पर्वत पर्वते ल्वहँ जक। सिमा नाकं दुगु मखु। गनं गनं गाःचा गाःचाय् चा भति भति दुथाय् नं छुं न छुं छगू पिका हे तइगु, ब्वीँ स्वःसा सुपः छपू हे मदु। घाँय् स्वःसा घाँय् नं नाकं दुगु मखु।

मि च्याकेगु आपा सक सियां पट्टर कोइला। पट्टर कोइला धाःसा यक्व हे दुगु थाय् खः। सिँ दुइपिं साप कमति। सिँ भ्री थाय् स्वेबले थि नं थिके। वना वना थाय् अयलाः त्वनेगु दस्तुर, तर जिं थ्वंकाःपिं छम्ह नं मखं। आर्फि त्वनिपिंनं अपालं दु। छुं भचा म्ह भयातुइव वासः थें हे आर्फि त्वं ज्वीगु। हानं आर्फि थिके अपाय्चो, अयनं उक्री हे लगे जुया च्वनिगु। पंचशोर्ष पर्वतं जितः च्वना ह:म्ह चिनिया नं साप हे अःर्फि त्वने माःम्ह

खः। बासे थ्यनेवं हे आफिं त्वनेगु नि तन मन। तर लेँ लेँ सक-भनं वयात म्ह मस्यूपिं सुं हे मदु थें च्वं। वना वना थाय् वयात मान मिजास आपासिनं याः। छु खेँ नं तकलिफ मदु। सुबिस्ता-साथ वया। नयगु त्वनेगुली साप बांलाक विचार याना हल।

गां गामे रेशम की लहिना तइपिं दु। व की नं नइगु अलःमा थें जागु मा पिना तःगु आपाः खने दु। गनं गनं सल व गधातय् तस्सकं दुःख। गथ्य बैलया पाखें हिन्दुस्थाने ज्या काइगु खः अन अथ्य हे सल व गधाः तय्गु पाखें ज्या काइगु।

आपा नइगु फायागु ला खनी। फा नं ततःधिकःपिं। अन च्वंपिं फातय्गु न्हाय्पं भ्ी नेपायापिं फातय् गु थें मखु न्हाय्पं ततः पा। फा धयापिं मदुगु थाय् गनं हे मदु। व हे फायागु ला नया च्वंपिं जूया निंतिं चिनिया धयापिंके तं वइगु साप तःचो धाल।

लेँ मनूत वइबले छम्ह निम्ह जक वयगु दस्तुर। गां गामे जक लँ ताताहाकः थाय् पुचः पुचः मुना नं वः खनी। अथ्य स्वेबले लेँ ज्वी थाकु थें च्वं। तर जिं न्यना स्वयागु ला मखु जिगु मने वःगु जक। गांचा गांचा ला यक्व हे दु। लेँ वयागु बखते ला सुवि-स्तागु महिनाय् हे लात। वा नं मवः फय् नं मवः। सल बंजाःत सल बथाँ बथाँ ज्वना वःपिं बराबर नाप लाः। फै हइपिं साप ततः धिकः। सुलुफै धयापिं न्हिपं ततः ग्वारापिं यवव हे हः। अन पंच-शीर्ष पर्वतं वया न्हेन्हु दुखुनु व हे तित्युं धयागु ष्टेसने थ्यन। उखुनु अन हे गामे च्वना कन्हेखुनु सुथ न्हापां दना रेंले च्वना

पेकिं वया। न्हापा वनाबले चान्हे लात। रेले च्वना लँयागु छं नं मखं। लिपा वयाबले सुथे न्हिने लाःगुलिं लें सकभनं स्वया वे दत। ष्टेसने ष्टेसने गनं गनं सुबिस्ता। ष्टेसन बांबांलाःगु हे आपा। सुथे ६ बजेती च्वना वया न्हिने ३ बजेती पेकीं थ्यन। अनं उत्रे जुया रिक्साय् वया यांलामायाथाय् निम्हं वया। जितः च्वना हःम्ह चिनियां यांलामायात जिगु बारे छु छु धाल थें, मस्यु बांलाक बिचार याना मिजास याना जितः तया व चिनिया अनं ल्याहाँ व न।

---

(५) पेकींया वर्षावास

यांलामां अनयागु हाल फुकं न्यन। अन पञ्चशीर्ष पर्वते च्वंम्ह लामां बिया हःगु चिट्टी छपौ बिया, ब्वना स्वत। तस्सकं खुशी जुल। उखुनु अथें द्यना कन्हेखुनु यांलामां जितः च्वनेगु कोथा छकू बिल, अन च्वं धका धाल। ज्यू भका अन कोथाय् च्वं वना। नय्गु यांलामां हे नके हया च्वन निन्हु स्वन्हुति यांला-मायागु नया। लिपा थःगु हे खर्च याना नया।

बाःछिति अन च्वनाबले ल्हासां अन वकिल च्वनेत चाकर बाकर मिसात १०।१५ म्हति च्वना कोताःछम्ह बरेज्या याइम्ह-सिगु छ्यें पेसिक्षाउ धयाथाय् तय् यंकल। अन थाय् मद्या जितः वया पसःया च्वे कोथा छकू खालिगु दु। व हे खालि याना पोंका थिक याना बिल। अन हे बर्षावास यागु समय नं थ्यन, अन

च्वना फिन्हुति दुबले उचितगु थाय् खना अन हे बर्षावास अधिष्ठा न याना। अन च्वंम्ह चिनिया सापं भलादमीम्ह असलम्ह मनू खना थन ला बर्षावास तक छुं आपत्ति दइ मखु थयागु मने तया अधिष्ठान याना। नयगु त्वनेगुयात अन हे नापं होटेले बन्दोबस्त याना। न्हित्थं होटेल वालां हे का:नं वने म्वाक नयगु तयूक्य हइगु अन स्वला पिला च्वनाया छुं हे छुकोसं तकलीफ मदयूक बर्षावास कतय् याना। भाग्य वश अन नं छम्ह हिन्दुस्थाने कलकत्ताय् आपालं च्वना वे धुंकुम्ह हिन्दी भाषा बांलाक हे स:म्ह चिनिया छम्ह जि नाप च्वं वल। व छम्ह दुगुलिं पेकिने सकभनं चाःहू वने नं दत। मा:माागु खँ नं न्या नं सकतांपुरे जुल। हानं छम्ह अमदु देशयाम्ह साधु थें जाम्ह छम्ह नं च्वं वल। व नापं जापान वनेगु खँ जुल। व नं जापान वनेगु इच्छा याना च्वना च्वंम्ह खनी। पक्का थें हे जुया च्वने धुंकल।

अन बजारे हे च्वनागुलिं चीने सिथं हइगु व पर्वकालयागु जात्रा सकतां स्वया च्वने नं दत। तत: धंपिनि सिथं हइबले तत:- सकं उत्सव माने याय थें भोँयापिं मनू सलकिसि नाना रकमयागु दयका अने अनेगु बाजं थाना मेना थें च्वंगुली सोम्ह तया क्वेचिनं छायपा हइगु। न्ह्योने नं यक्व लस्कर दइ। ध्वाँय् जोनिपिं बाजं थाइपिं अपालं दु। सीम्हसिया ल्यूने थ: नाता कुतुम्बपिं, सीम्हसिया काय् म्ह्याय् स्या: स्या:पिं सकसियां तुयगु फेत्तां चिना भ्रोलाक च्वना वया च्वनिगु। लेँ लेँ जवं खवं निखेसनं वया इष्टमित्र नाता कुटुम्ब सकसियां टेबिल छगू छगू तया च्या दानी छगले च्या

तया नाना रकमगु महि फल फुल किस्लि तया व सिथं हःगुली व:पिं सीम्हसिया जहान परिवारपिन्त चिपं थीकः यंकेमा। नयू त्वने योसां मयो सां ल्हातिं थी निमाः। थी धुंकेव नःसा न हे नकल, त्वंसा त्वँ हे त्वंकल। छम्ह निम्हसिगु जूसा ला नय नं फइ त्वने नं फइ, व सिथं हइगु लें लें भोलंभो हे च्वना च्वनिगु। स्वीगु जक नि नयगु! व सीम्हसिया परिवारपिनि दकले लिपा व नकः वःपिनिगु नां च्वया तःचो चिकिचोगु स्वया च्वया यंकइगु भी नेपाले जूसा ब्याहा वइगु च्वे थें। लिपा व इपिं सकसितं भ्वे सःता नकेमानि धाल। सिथं हइगु छगू ला छगू तामासा थें हे। हानं न्ह्यन्हु दुरुगु अथ्य हे हानं छको सल किसि आदि नाना प्रकारया दयूका तःगु हया दोबाते मिं नका थकइगु। देश देशया दस्तुर चीने नं अनेगु दु खनी।

छन्हु छम्हसिनं त्तीभा छगुः क्यने ब्वना यंके नु धाल।' धुंहांसि धयाथाय् न्हापा ल्हासायाम्ह पेंजरमुचि लामा छम्हसिगु नामं दयका तःगु स्वे लाइकगु चैत्य छगः दु स्वःवने न्ह्याला धका नं धाल। न्ह्या धका धया। लिपा छन्हु स्वः वना। जि च्वना थासं क्वेत्याति वने माः। वँ वं लें बिचे तसकं दुर्गन्ध वल। थन छु धका न्यनाबले थन देशे दक्व खि मुना हया खि व चा ल्वाकःबकः याना साः दयका मिया छ्वइगु धका धाल। सुनां न्याना यंकइगु धका न्यनां आपा ला जापानं न्याना यंकइगु, थन च्वंपिसं नं न्याः धका धाल। व मीपिनि छगू जहाज भरे याना यंकइ बले यक्व यक्व हे दां दु धका धाल। उकिं हे खनी चःबि सडके हे पसः थें तया न्हायूकं

भयाः तया दयका तःगु। व खियागु कारखानां आमदनी अपालं दु धाल। उलि खँ ल्हाना व वँ धुंहांसि धया थाय् थ्यन।

अन धुंहांसी गुंबा छगू नं दु। बगीचाया दथ्वी सिंहमर्मर दुरुल्वहँयागु चैत्य छगः चाकलाःगु १४ फिप्यकुति जाः ज्वी, उकियात लाइक ज्वीक चैत्य गो। चैत्यया छ्चाःल्यलं गौतमबुद्धयागु जन्मंनिसें निर्वाण तकयागु लोला ल्वहँते अथ्यं किया जक तःगु मखु मनूतय्‌गु मूर्ति दय्‌का तिका तया तःगु थें हे च्वंक प्याहाँ प्याहां वेक सिँयागु दय्‌केगु थें हे दयका तःगु दु। व हे ल्वहँते छ्यँ सिमा, मनूत नापं हरेक दयका ल्ह्वया हे काय जीला धया थें च्वंक मूर्ति किया तःगु। बांलाःगुया बयान हे मदयक तचोगु हे मेहनतं दयका तया तःगु खः।

आः थौं कन्हे उकी गुम्हसियां ल्हाः तोधुला च्वन, गुम्हसियां छ्यों तोधुला च्वन। गुम्हसियां तुति तो धुला च्वन। क्वे क्वे लाःथाय् अपालं स्यना च्वंगु दु। उकी तुयूगु सिमंतिं सचे याना बांलाक दयका तया तल। न्हापा चीन बाच्छाया तस्सकं चहचकिबले थ्व चैत्य दयका तःगु आः थौं कन्हे निसः दँति नं मयात ज्वी धका धाल। आःतलें हे न्हूगु थें हे बांलानि धायमाः। अन भचा च्वना स्वे माक्व स्वया वया। व चैत्य खंबले चीने गपाय सकं ज्यासःपिं मनूत दु खनी धयागु मने लुया वल। हानं न्हापा न्हापा न्यना तयागु खँ नं लुमना वल—अनयापिं ज्या साप सःगु सरस्वती अन दुगुलिं धका धाइगु।

छन्हु बादशाहयागु दर्बार व रानीयागु दर्बार स्वःवने न्ह्याला

धका धाल। ज्यू नु स्वेमाः धका धया निम्हं रिक्सा छगू कया स्वः वना।

ध्वाकाया पिनेसं टिकट बीम्ह च्वना च्वन। टिकट कायत धायां छगू माः। हानं सकभनं क्यने ब्वना यंकइम्हसित छगू कंपनी बिया द्वाहाँ वना स्वया। बगीचाय् न्या लहिना तया तःगु पुखू दयका गमला गमलाय् नं रंगी चंगोया किसिम किसिमपिं न्या लहिना तया तःगु मेच कुर्सी थासे थासे दयूका तया तःगु आदि स्वस्वं वना बाच्छाया च्वानिगु गड्डो दुथाय थ्यन। पुलाँ पुलांगु जक अनेक वस्तु कोथाय् सचे याना तःगु यक्वं दु। व ब्वना ह्ःम्ह मनुखं 'भिंभिगु यक्व यक्व दां वंगु जक थन मतस्य नांकिने यंका तल थन ला थ्व यंके मफुगु ल्यंगु जक तया तःगु धका धाल। गड्डी दुगु कोथा स्वंगू दु पिनेयागुली भारदारत जक नाप लाइगु, दुनेयागुली गुप्त सल्हा याइगु, वयां दुने यागुली बाच्छा न्हितथं च्वनिगु धका धाल। अन गड्डोया ल्यूनेसं च्वो खःचा थें च्वंक दयका उकी च्याका ल्हाः दुम्ह निकुत्याति धिकःम्ह भिछगः छ्यों दुम्ह लोकेश्वर छम्ह स्थापना याना तःगु दु। गड्डोया जवं खवं कवचं फिका दयका तःपिं मनूत नँयागु तुपालि ज्वीका थना तया तःपिं, जवे छभ्मो खवे छभ्मो तया तःगु दु। गड्डोया क्वे तेरुया नेकुलिं दयका तःगु मेच व मेगु गंचा, खाता टेबल दु। भराय् पाःगुलुँ यागु गिल्तियाना तःगु तस्वीर च्यापाः भिपाः ति नं ब्वया तःगु दु। कारचिप भरे याना तःगु व च्वया तःगु नं भचा भचा दु। चिकुलां मिपन्यत नँयागु पाइप 'हीटर' थें ज्याःगु क्वाना वइगु

चिमनी नं दु। तर घाँयूघीँ वुया लथा लङ्क जुया स्यना सिना च्वंगु फुक खंबले जिगु मने न्हापा न्यना तयागु, चोन वना वःपिसं कनिगु खँ फुक लुमना वल।

सन्सारे ज्वरि मदया सूर्य नाप च्यान्हुइ छको लड़ाई ल्वाइगु छाउनी पलटन च्वना आकाशे थँस्वया सकसिनं तुपतं कयका आकाश छगुलि कं व्याप्त याना सूर्य मखनेव मखयूव 'हा हा' धका लायबुया वनिगु धका धाइगु हानं नेपाले छको लडाइ या वःबले अन बाच्छायागु दर्बारं फौज गुलि छ्वय धका धाःबले चाउँगु पं लँ लाया व पं ज्यला मफूतल्य सिपाहीत छ्वया ब्यु धका धया छ्वत धाःगु न्यना। व मनूत नेपा थ्यंक वयः त्रिशुली गन्धकी थ्यना नक्वाते खँ मिले याना नेपा मखंक हे लित छ्वतं धाःगु न्यना तया तयागु हरे थौं व बाच्छा गन वन, गथ्य जुल! हानं पःखालं चाःहुयका उलि उलि मछि फौज तया सन्सारे चिनिया बाच्छा धाइबले व खना मग्याःपिं सुं छम्हं मदया दकसिबे तःधंम्ह बाच्छा धायका च्वंगु गहिया गत्ति गथ्य जुया वंगु धका धयागु मने वल। थ्व परिवर्तने स्थिर जुया बचे ज्वी सुं हे फइगु मखु यत्थि जाम्ह यागु हे जूसां फुना हे वने मालिगु खनी धयागु नं मने लुया वल।

तास म्हित्यगुली सुरथ बाच्छा, चीर बाच्छा, पान बाच्छा ईंथ बाच्छा थ्व प्यम्ह बाच्छा मध्ये दकसिबे सुरथ बाच्छा यात तःधंम्ह धका धाइगु थ्व हे चोनयाम्ह बाच्छायात हे सुरथ बाच्छा धका धाइगु, थुजाम्ह बाच्छायागु गति हे थथ्य जुया वनिगु। हानं

संसारे थुगु नियम आदिंनिसें चले जुया वःगु धर्म हे खः थ्व धका स्यूगूलिं हे खनी गौतम बुद्धं जुल वा ततःधंपिं ऋषि मुनिपिसं सन्सारे त्याग हे तःधंगु धर्म खः व हे खः अविनाशीगु धर्म धका बाँलाक खंगुलिं स्यूगुलिं लोकया धर्मे मिखां मस्वःगु, लोकोत्तर पाख्य हे स्वया वंगु वनिगु खनी धयागु मने वल।

स्व स्वं स्वे हे माःसि मवल। त्यानं त्यानुल। मेलनु ल्याहाँ वने माल धका धया। आस्य हानं मेथाय् स्ववःने मानि, रानी-दर्वार छगू स्वेगु बाकि दनि धका धाःसा नं वनेगु मं हे मद्या अनं हे ल्हाहाँ वया। ४।५ बजेती जुल। लेँ लेँ ब्राच्छाइ बाजा थाका मिसा छम्ह छम्हस्यां खुब बांलाक मे हायका थासे थासे बजारे गल्लो अथ्य याना च्वंगु बराबर खना जि नाप वयाम्हसिके न्यनाबले वं 'ईसू' धर्म सतेतः याना च्वंगु धका धाल। मनूत आपा खात धायव फुकसितं ब्वना यंका लेकचर बिया अनेनेगु धर्मया खँ कना हइगु धका धाल, व स्वया छेँ ल्याहाँ वया।

चीन देशया परिस्थिति स्यना वना च्वंगु व अन धर्म या हानी जुया वना च्वंगु खंबले बौद्धधर्मया विरोधी सारा संसारे फैले जुया च्वंगु खनो धयागु सोदु। हानं बाच्छायागु गड्डी श्री लोकेश्वर खंगु व बौद्ध विहार बौद्ध मन्दिर गुंबा पुलां पुलांगु ऐति-हासिक स्थान खंबले न्हापा थन बौद्ध धर्म हे खः आः तचोगु हे धर्म हानि जुजुं वया च्वंगु खने दया वल।

व बाच्छायागु गड्डी खँसेंनिसें हानं मनूतयगु आचरण नं हिला वंगु खंबले मने अने अनेगु खं लुया वइगु। बाच्छा यागु गड्डी मखं

तले उजागु तर्कना जिके नाकं मदु। व गड्डी खँसेनिसें अपालं खँ मने लुया वया च्वनिगु।

अन चीने हानं छन्हु चा:हू वनाबले छथाय् यां छीन नम्बर ३ वांह्‌उसि' धयागु गुम्बाया न्ह्योने छापा खाना, पुलांगु देव देवता पिनिगु पार छापे यायगु स्थान छगू खना, अन स्व: वनाबले लोकेश्वर श्रीकरुणामययागु रकमरकमगु मूर्ति छापे याना तया त:गु खना रकमं छपा: छपा: जक काय धयागु मने तया ल्येका छपा: कयाबले त:पागु चिकिपागु याना दर छगू कम्पनीया स्वपा: दरंबी धाल। छुयाय् जिके उगु बखते दाँ मदु दांदक्व न्यातका खुतकाया मेगु फुकं का:सा न्येतका स्वीतकाया कया नं फ्वीमखु।

करुणामययागु मूर्तियागु हे रकम आपा: दु। अथ्य करुणामयया दोलंदो रकमया मूर्तिदुगुलिं धात्थें हे न्हापा करुणामयं हे राज्य याना च्वंगु ज्वी धयागु मने लुया वल। उजागु देशाया थौं गजागु जुया वल धया थें मने च्वन!

हिन्दुस्थाने बुद्धगयास च्वना च्वंम्ह 'फुचि लामा' धयाम्ह चिनियां बुद्धगयाय् धर्मशाला दयूक्यत चन्दा फ्वं व:म्ह सिनं जि पेकिने दु धयागु हाल सीका जित: माला ल्वीक: वल। जि नाप लायत्वं वयागु ज्याया खँ फुक कन। 'जित: थ: छम्ह पासा दुसा हिन्दुस्थान याम्ह जूया निंति चन्दा फ्वं वनेत यक्वं हे जिल।' धका धाल। छांत कांत स्वेबले नं याकनं ज्वी थें च्वना जापान वनेगु खँ छखे वन। व हे फुचिलामा नाप चा:हुला हिन्दुस्थान वंय मालि धयागु मने तया व नापं वना।

वं मेथाय् 'होस्यां' गुम्बाय् क्यने ब्वना यंकल। लिपा 'पेसिक्षाउ' धयाथासं तोता वनेत च्वना नयागु न खर्च बियाबले दां ध्यबा छ्गः नं मद्या यांलामायाके भितका दां काय माल। जिं लिपा बिया हय धया। फःसा ज्यू बिया हकि मफ्सात म्वाल, धका धाल। वनाप बिदा वाद्दी जुया अनं वना व हे चिनिया भिक्षु नाप होस्यांतयगु गुम्बाय् च्वं वना। व गुम्बा साप तःधं गु खः। न्हापा छको नं व गुम्बाय् ल्हासे च्वंम्ह धोर्ज्यं चोपा घेसिं बिया छ्वःगु चिट्ठि ज्वना वय धुन। तर व पत्र बमोजिं वं छुं हे मदत म ब्यु, जि अथ्यं हे ल्यहाँ वया।

लिपा फुचि लामा नाप वना बले नं व हे गुम्बाय् लात। निन्हु स्वन्हुति दुबले अन भोजन याकःवपिं गृहस्थ त छ्थो वल। जितः नं निमन्त्रणा यात। भोजन शालास ब्वना यंकल। अन व हे न्हापा चिट्ठी बियाम्ह मनू नं खन। वंम्हमस्यू पहःयात, जिं नं म्हमस्यू थें च्वंक छुं म धया।

अन चीने भिक्षुपिं नं गृहस्थपिं नं सकलें छ्चाः तुला व हे नयगु तया तःगु थले थः यक्व यक्व थःगु कयोले तया खौचु धयागु कथि निपु तुया जक नयगु। जिजा नाकं व कथिं तुया नय सःगु मखुनि। हानं गृहस्थपिं नाप भिक्षुपिसं छ्गू हे थले कया नयगु जुया च्वंबले जिगु मने नाकं लः लः मधाः थें च्वन। हानं नयगु न्ह्योने तया अने अनेगु खँ निं, ल्हाना च्वन। च्वँ च्वं एक बजे ती जुल। लिपा सकलें चाः ुला थः थःगु कयो खौचु ज्वना फेत्तुत। जि नं सःतल। जिं जा विकाल-भोजन मयाना, जिगु दस्तुर बान्हिं

न्ह्यो जक नयगु, फुचि लामां स्यू न्यना सो धका धयाबले न्यना स्वत: ख: इमिसं बान्हि लिपा सुनानं मन: धका धया बिल। अले छुं धाय मञ्चाल। फुकसिनं न्हाचःतुं धाय म्वाःला आः गथ्य याय धका साप अपशोच यात।

इमि नल, जि छुव्य च्वना च्वना। इमि नय सिधयका जिगु बारे छु छु खँ ल्हात मस्यु। लिपा व जिगु चिट्ठी काःम्हसिनं थ्व न्हापा छको नं थन वःगु दुथें च्वं धका धाल थें लिपा जिके न्यन। जिं ख: धोज्यं चोपा घेसि बिया हःगु चिट्ठी छपौ ज्वना वयागु ख: धका धयाबले वया मञ्चाला कोच्छुना च्वन। लिपा वे त्यैका २० तका दां बिल न्हापा जि थःत बांलाक म्ह मस्यू। तं चाया बिज्याय मते धका खूब मिजासं खँ ल्हात। जिं भोजन मयानागु बांबते धका २ तका दां बिल अनं दना थः च्वनागु कोथाय् वया।

व ध्यबा दसेंलि गौतमबुद्धयागु जन्मंनिसें निर्वाण तकयागु तसबीर दुगु किताब छगू न्यना ६ खुतका कंपनी काल। अन पेकिने च्यान्हु च्वना अनं थ्यांकिन् धया थाय् वन्यत वना।

---

(६) थ्यांकिं

पेकिनं ५ बजेतो रेले च्वना वना कन्हय खुनु सुथे ८ बजेती थ्यांकिं थ्यन। अन ष्टेसने कवाहाँ वया गुम्बा छगुली वन्यत रीक्सा निगू काय त्यनां व रीक्सा वालातस्यं हूल याना जिपिं निम्हस्यात सात्तु साला संगु खँ ल्हानां ब्यागु मखु। वं जिगली

च्वं धका साछिगु मेम्हस्यां वैत च्वहीक लाका जबर जस्ती याइगु व खना पुलिसं जिपिं विदेशी छं मस्यूपिं धयागु सीका म्वाल म्वाल धायक अमित कथिं दाया ख्याना छ्वत। लिपा निगू रीक्सा हे बन्दोबस्त याना बिल। उकी च्वना जिपिं छगू गुम्बाय् वना।

अन व फुचिं लामायात तस्सकं माने याना तल। अन न्हयन्हु च्वना फुचिं लामाया ३०० स्वसःति चन्दा जम्मा जुल। अनं नांकिने वन्य धका रेले च्वना।

---

(७) नां किं

नांकिने थ्यंबले अनयागु सहर पेकिंसिनं बांलाःगु खन मनूत नं यक्व भीरगु खना। अन नांकिने वःतः धंपिं फुक मिले जुया दयका तया तःगु लोला धयागु गुंबा छगुली च्वना यंकल। अन फुचिं लामा व जि निम्हसित कोथा छकू बिल। अन मेमेपिं नं सँयत लामात च्वं च्वंपिं स्वखलः दु। अन फुचिं लामां नी छन्हु तक सुं हे नाप नं मलास्य नयू गु नं मनस्य ख्यालि त्वनेगु छता जक याना च्वन। जि छम्हसिया अनुत्तरविजय गुरुमण्डल किताब दोहरे याना च्वया च्वना।

वया नीछन्हु सिधसेंलि प्याहाँ वल। लिपा चंदाया बाबते चाःहू जुल। न्हापा स्वया दोब्बर चन्दा नं प्राप्त जुल। अले ला लत्यातिया भित्रे अन च्वंपिं लामात नाप धर्म सम्बाद नं न्हित्थं जुगु। लामातय् जितः तःसकं प्रेम जुल। सःता सःता यंकइगु।

बराबर मोल्हुके नं ब्वना यंकइगु जुया च्वन। मोल्हुइगु छगू धाःसा चीन देशे तः धंगु हे चिकित्स वासः हे खः। मोल्हुइ धुनेव च्यान्हु भिन्हु म्ह हलुका जुया याउँस्य च्वनिगु। उकिं अन इष्ट मित्र मिले जूपिंत माने याना पाहाँ याइगु हे गनं द्वाहाँ वनेव न्हापां निं ध्यबा निगःया क्वालः न्याके छ्वया थल छगले रूमाल छकू तया क्वालखं लुना ल्हाः ख्वाः सिका यचुक हुइका सफा निं याके बो। अले तिनि लिपा माःमाःगु खँ ल्हाइगु। भो थाय् जूसा बभांनिं थना तोंक्य थें। हानं ततःसकं सन्मान याय माःपिं तातापाकं वःपिं इष्ट मित्र नाता कुटुम्बपिं वया च्वनिबले नं पाहाँ याइगु हे बराबर मोल्हुइगु पसले ब्वना यंका मोल्हुइक्य यंकइगु। मोल्हुइ थाय् दर्जा अनुसारं तया तःगु दु। प्यानांनिसें स्वतका प्यतका तक वंगु थाय् दयका तःगु दु। थः योगुली वना मो ल्हुइगु। छ धाः क्वाःगु लः छ धाः ख्वाउँगु लः प्याहाँ वइगु। गुलि गुलि क्वाके माः गुलि गुलि ख्वाउँके माः थःगु खुशी। दर्जा अनुसारं सामान, साभों, रूमाल, चिकं खुसबी तहल याइपिं, म्हथाकइपिं खिति त्वोका बीपिं सम्पूर्ण दु। हानं गरम गरमगु कापः तया तःगु खाता छगू छगू नं दु। क्वागु लखे दुना चःति वयक्य फक्व वेका अनं दनाकथं प्याः प्याः हे खाताय् गरम कापत थतुं क्वतुं फाया हानं अनं नं चति पिकाय् फक्व पिकया म्हे रूमालं हुया निको स्वको उजागु छौंतं मोल्हुया चःति पिकया वे धुनेव म्ह च्यान्हु भिन्हु तक हलुका जुया बडो आनन्द जुया च्वनिगु। उकिं सकसियां माने याइगु रूल हे थ्व।

जितः नं ग्यारुने च्वंम्ह अवतारी लामा थाःम्ह छम्हसिनं व फुचिलामां नं बराबर मोल्हुके च्वना यंकइगु। उगु बखते हंकंने नाप लाःम्ह निनीला धयाम्ह नं अन नांकिने हे दुगु जुया च्वन। वया भाःतम्ह सयूकुस्यो धयाम्ह नं बराबर वयावं च्वना च्वनिगु। व अनचीने माष्टर जुया चिनियातयत सँय् आखः स्यने गुली जागीर दुम्ह खः। हानं शास्त्रया वाद्‌विवाद नं अपालं याना च्वना च्वंम्ह खः—वं नं माःमाःगु हार गुहार याना ब्यू वइगु।

छन्हु भिखाछ्र्यँलामाया क्षांजय्‌पिंथाय् जिगु बारे इमि छु खँ जुल थें, छन्हु खबर वल—अन छन्हु बिज्याहुँ कन्हे मोटर छ्र्या कायके हय। कन्हेखुनु मोटर छ्र्या हल। मोटरे च्वना अन वना। अन थ्यसेंलि छगू आसन हे दयका जितः फेत्तकल। न्हापां ल्हाःनिं सिकल। अले च्या मधि न्ह्योने तय हल। सुथे नँनं ल्हासायागु हाल नि न्यने माक्व न्यन। जि स्यू गु खंगु तकं कना। तस्सकं खुसी जुल। जिगु गमनया हाल नं फुकं न्यन। जितः उपकार याना हःम्ह धोर्ज्यंचोपा घेसियागु हाल नं फुकं कना। रिपु च्वेडाय् पञ्च-शीर्ष पर्वतयागु हाल नं फुकं न्यन। खँ ल्हाल्हां एघार बजेती जुल। भोजनया परिवंद नं थिक याना तद्योतं भोजन याकल। फुकसिया नय धुंका हानं नेपालयागु खँ न्यन। नेपाले गुभालामातय् थुज्याम्ह द्यो माने याःला धका शक्ति दुम्ह महिषसम्बर द्यो व मञ्जुश्री खाःयागु थें जागु चाय् धाले याना तगु च्यागू भिगू मूर्ति न्ह्योने तया जिके न्यन। हानं नेपाले थुजापिं द्योयागु ज्ञान दुला धका न्यंबले जि धया—नेपाले दु ला दु, थन थें थुजापिं देवतापिं पिने

प्रकट याय ज्यू गु मखु, दुने हे जक। थ्व खँ न्यना "छः पिसं धाःगु खँ धात्थें हे पक्कागु खः, आः थन थुजागु हे गुह्ययापिं द्योत पिकया क्यना खूब सःपिं लामा धका धायकइगु। थःके गुण छुं हे स्थिरं मदुसां गुह्य गुह्ययापिं द्यो प्रकट याना बडो जांन्यापिं जुयाः च्वनिगु। आमकन नेपाले हे ज्ञान पक्का गुह्य बःलाः। प्रकट याय ज्यू गु प्रकट याना मज्यूगुयात गुप्त हे याना तल तिनि। थन लाः गुप्त धयागु छुं छुं हे मदया दुने छु ज्ञान नं दुगु मखु" धका नेपाः-यात बडो प्रशंसा यात। जि न्हिच्छि अन च्वना बहनी लिबाक ल्याहां वया। जिमित छको खबर बिया जक हुँ धका नं धया हल। व द्यो च्याम्ह भिम्ह व भिखाछ्येँ लामाया तसबीर छपाः खाता छपु दां नी न्यातका ति नं बिया हल। मोटरे तया जि च्वना थाय् तयक्य हल।

---

(८) स्यांहेले धोर्ज्यचोपा घेसोया म्हासुम्हिचा

उलि जुसेंलि अन लत्याति च्वना स्यांहे वयत रेले च्वना वया स्यांहेले व फुचि लामां छम्ह धनीया छ्येँ व्वना यंकल। अन कोथा छगुली खूब फर्मास याना छायपा तया तःगुली जि व फुचिलामा निम्ह तय् यंकल। नय् त्वनेगुली सुथे नं बांलाक जल-पान याके हल न्हिनेसिगु भोजन नं बांलाक जोरे याना नके हल। उजागु हे छौंतं अन च्वना च्वँतले न्हिथं श्रद्धापूर्वक नके त्वंके याना तल। फुचि लामाया चन्दा फ्वं जुया च्वन। छुं दां निदो

नीन्यासः ति नं उथे जुल। जितः ल्हासे च्वंम्ह घोर्ज्यं चोपा घेसिं बिया हःगु स्यांहेले च्वंपित बीगु चिट्ठी निपौ बीमानिगु जूयानिंतिं व मनूत फुचिलामा नाप वना माः वना। स्यांहे सहरया दथ्वी हे लाक छगू जहाज कम्पनीतयगु भद्राय् धंगु आफीस दु। अन हे दुने छम्ह जहाज कम्पनीयात व चिट्ठी च्वया हःगु जुया अन आफिसे वना व चिट्ठी थुवाःयात बिया। प्वला स्वत, भचा अथ्यं च्वना व चिट्ठी अन सकल मेपिन्त नं क्यन। उलि क्यने धुंका जितः थन त्रिज्यानागु गुलि दत धका धाल दच्छिति दत जि उथेँ सांने पञ्चशीर्ष पर्वते वना अन न्याला च्वना पेकिने न्यालाति च्वना थ्यांकि वया। अनं थन (स्यांहे) वया। थन थ्यंगु थनिं भिन्न्यान्हुति दत। आः थन चीने ततः धंगु तीर्थ सीका वने धयागु विचार जुया च्वन।" "उथेसां वनागुया निस्सा छु दु" धका न्यन। ल्हासां म्हासुगु कापःयागु म्हिचाय् च्वया हःगुया ल्यूने पञ्चशीर्ष पर्वतयागु न्यागू छाप तयका हयागु क्यना। व कापते च्वया हःगु सकतां ब्वना स्वत। सकसितं क्यन। अले मेमेपिं नं वया स्वत। छम्हसिनं तीजक भिरका वंगु नोथ् छपाः वहे म्हिचाय् तया बिल। उलि जक तया बीवं सकसिनं थःथःगु श्रद्धा अनुसारं उकी म्हिचाय् दां तया ब्यूबले सच्छि व चानचुन नी स्वीति दत। आः छ न्हापां गन वनेगु धका न्यन। जि च्युह्वास्वां वमिस्वां फुथोसां धयागु स्वंगुलिं सीकः वने धयागु मने दु। जि थनया भाषा छुं मसः तिब्बत भाषा छगू जक भति भति सः धका फुचिं लामां धायका। वं चिनिया भाषां अथ्य धासेंलि अन छुं ज्या मदुम्ह

अम्दु छम्ह तीर्थ नं सकभनं तःकःमछि वना वे धुंकुम्ह सँय् भाषा नं पुरा सःम्ह चिनिया भाषानं पुरा सम्ह छम्ह दु, वयात सः तके छु वया सकसिनं धाल। छुं थ्व लामायात गन गन धाल अन अन ब्वनायंकि नयगु त्वनेगु तिकट खर्च फुकं लामां हे याना बी छुं थ्वयात लेँ बांलाक हेर विचार याना छको तीर्थ चाः हुयका हय फुला ? व नं ज्या छुं मदया अथें उखें थुखें ज्या माला जूम्ह जुया छकोलं ज्यू जिं थ्व लामायात फुगु चाकरी याना धाः धाः थाय् यंका हया बी धका धाल। अथ्य जूसा ज्यू धका धया। उखेपाखे वनिगु जहाज, अन आफिसे च्वंपिं कम्पनीतयत धया पास छगू नं कया बिल। इमिगु जहाज दुथाय् तक भाडा पुले म्वाःगु याना व जितः प्राप्त जूगु दामे न्येतका ति बिल। मेगु दां जंमां थन हे आफिसे तयातय् ल्याहां वया काः वा, दां म्हे तया घाना ज्वी मज्यू। थन ज्यानयागु खतरा ज्वी यो। उकिं थुलि जक ज्वनाहुँ धका मेगु दां फुक अन जीम्मा बिल। व मनू ज्वना थः च्वनागु थासे वया लँयात माःमाःगु छता निता न्याना प्यन्हुति च्वना।

अनं वने धका व मनू नाप प्याहां वय धुन जहाजया ई बिना वने मफया हानं ४ न्हु अन च्वने माल, तर बिडा जुया वे धुंगु जूयानिति हानं अन ल्याहां वने मछाला च्वंबले व ब्वना यंकइ म्ह मनू अन स्यांहे देशया छकू छकू खँ स्यूम्ह जूगुलि परदेशीत द्यों वनेथाय् यंका बिल। अन खाता छगूया लासा फांगा भ्रूल सहित चच्छिया च्याना बाः बीमाः खनी। अन मेपिं गरीब कुल्लीत नं पिने द्यने मफु गुलिं अज्याथाय् हे द्यों वनिगु जुया च्वना

अमि म्हतिं च्यागः जक बीव गाः, कारण अमित थ्यनेत भीथाय् बखुंगः थं च्वंगु म्ह दुच्छि दुच्छि हाःकगु बाक्सत न्हयतँ च्यातँ ततँचिना तःगु दु, उकी हे लाया तःगु साधारण लासाय् द्यनिगु। जिपिं निम्ह अन च्याना च्याना पुला प्यन्हु च्वना।

अन च्वनाबले व अम्दु नाप स्यांहेले ततःधंगु होस्यां गुम्बा आदी बराबर चाःहू वना। अन गुंबाय् दान प्रदान नं यक्व हे ज्यू वइपिं दु। चिनिया भिक्षुत नं यक्व यक्व हे दु। छगू गुंबाय् न्ह्याबलें न्यासः भिक्षुपिं च्वना च्वनिगु। स्यांहेले दकसिबे तःधंगु गुंबा व हे धाल। अन निन्हुति वना अनयागु नियम दस्तुर फुकं स्वया। भिक्षुपिं वयावं च्वनिगु वनावं च्वनिगु। चीने भिक्षुपिं छ्थासं च्वनिगु मखु। अन गुम्बाय् निन्हु प्यन्हु च्वना चाःजक हिला जीवन बिते याइपिं नं आपाः खनी। उकीं गुम्बा गुम्बाय् सकभनं भिक्षु पिन्त गनं गुम्बाय् सच्छिम्हसित गनंगुम्बाय् निसः-म्हसित नकेगु थःगु गच्छे अनुसारं गुम्बा दयकइपिसं जगेरा तया दयका तया तःगु खनी। गनं हे व जगेरा तया तक्त्र भोजन याइपिं भिक्षुपिं दुगु मखु। सच्छि नकेगु तया तःथाय् पीम्ह न्येम्ह दइ। मेपिंला वयावं च्वनि, वना वं च्वनि। सकभनं गुम्बाय् थुजागु हे छ्थांतं जुया च्वनिगु। न्हिच्छिया स्वको देथाय् पूजा याय माः। सुथ न्हापां स्यूलं छको, एगार बजेती छको सन्ध्याकाइले छको। पूजा जुक्व पत्तिकं नकइगु दस्तूर। नकइगु गनं गनं जा क्यँ गनं गनं अचार नं दु। तरकारी नं दु। सकल गुम्बाय् हे थुजागु दस्तुर। उकीं भिक्षुपिनि नय् मखनि धयागु ला द हे मदु।

---

(६) चीनया महातीर्थ

चोने आपा:थासे चा:हुले नं धुन। स्यांहेले जहाजे च्वना व हे अमदु पासा ब्वना च्युह्वासां वना। स्यांहे नं वना प्यन्हु दु खुनु च्युह्वासं थ्यन। निन्हुति न्यासि वने मा:। निन्हु जहाजे च्वना वना अन थ्यन। व निन्हु न्यासि वनाबले छन्हु नांहे धया थाय् थ्यन अन छगू छ्यांसां गुम्बा दु। अन दर्शन याना। द्यो बुद्ध धर्म संघ, अनयागु छ्वींतं। गुम्बाय् आहिस्ता यक्व दुथें च्वं, भिक्षुपिं १०० ति दइ। अन चाचच्छि च्वना अनं नया च्यूहासां थ्यन।

अन थ्यंबले साप च्वापु गात। थ्यंखुनु निसें प्याहाँ वे मजीक च्यान्हु खुन्हुति अन हे च्वने माल। अन च्वँतले अन गुम्बाय् च्वंपिसं हे नका त्वंका तया तल।

अनं निन्हु न्यासि वना जहाजे च्वना चच्छि वने धुंबले सुथे छथाय् जहाज दिकल। अन कयो दयकइगु देश खनी जहाजे कयो, रिका:पी, च्यादानी गिलास आदि नाना रङ्गयागु बांबां ला:गु चीज ज्वना म्ह्यू व:पिं अपालं थाहाँ वल। मयो मयो धायक हे न्याकइगु। नेपाले हय धका ६।७ तका कंपनीया ति न्यानाबले कयो, त:पा: चिचिपा:गु रिकाबी, त:गोगु गिलास, च्यादान फुक मिले याना तोकरीं छथल खात। कलकत्ताय् न्याय मा:सा ५०।६० तकाया दतं याइ मखु।

अनं वना फुथोसांने कन्हेखुनु सुथे थ्यन। अनयागु स्थानया नां ध्यचां धका धाल। गुंबाय् स्थापना याना त:म्ह श्री करुणामय

चिनिया भाषां क्वयसांफुसा धका धाइगु। अन प्यन्हुति च्वना, अनं वमिसां धयाथाय् वने धका वया।

लें वयाबले छ्थाय् निन्हुति जहाज मवया च्वने माल। लिपा जहाज वल जहाजे च्वना वना। निन्हु दुखनु छ्थाय् उत्रे जुया मेगु हे जहाजे च्वं वने माः। अन जहाज बदले जुया वना कन्हेखुनु सुथे समुद्रया किनारां किनारां जहाज यंकल। अन व जिपिं च्वना वनागु जहाजया न्ह्योने व लिउने लडाईयागु तोप जरे याना तया तःगु जंगी जहाज तया हल। तोप नं बिचे बिचे तया आवाज़ बिया वै च्वन। अथ्य छ्याय् याना हःगु धका न्यना बले जापान वइ धका थन साप हल्ला नं जुया च्वंगु सकसियां थ्व हे भय कया छ्यें छ्यें फि लाया फियागु हे बोरा बोरा थना गढ दना तया तःगु दु। थौं वइला कन्हे वइला धयाथें हे खबर्दार याना च्वंगु खः। उकिं ग्या ग्यां थज्यागु खँ ल्हाना ववं स्वंगू प्यंगू घंटा वने धुंबले हंखु धयाथाय् थ्यन। अन उत्रे जुया रीक्सा छगू कया। व जितः ब्वना हःम्हसिगु देशे च्वंपिं अम्दुत निम्ह स्वम्हति नं वःपिं नाप लात इपिं नं जिपिं नापं तुं वल।

छगू तःधंगु गंबाय् ब्वना यंकल। अन सँयत तीर्थ सीकः वया च्वंपिं अपालं दु। अपिं सदानं वना च्वनिगु स्थान खनी अन हे ब्वना यंकल जिमित अन थ्यनेवं खँ न्यन। सकल खँ न्यने धुंका व मनूखं अन याम्ह मालीकयाथाय् वना कंवन। ताउ जायका नं छुं खबर मवः। मयल नु ल्याहाँ वना मेथाय् च्वंवने धका धया। आस्य आस्य धका धाल लिपा जिमित सःतल। द्वाहाँ

वना। मालीकम्हसिनं न्यन। जि सँय् भाषां धया। जि नाप वःपिसं चिनिया भाषां धाल। लिपा साप मिजास याना कोथा छकू पोंका बिल। जिपिं न्याम्हं व हे कोथाय् च्वना, नयगु त्वने गु फुकं अन गुम्बां हे बिल।

वना वनाथाय् देश सापं तःधं बांलाः व गुम्बा तस्सकं हे ध्यबा दुगु खः दर्जा नं साप दुगु छांत। अन वना प्यन्हु दुबले छगू मङ्गल कार्य दँय दसं याय माःगु दु खनी, साप तच्चोगु। व मेलाय् सकल मर महाजनपिनि व दर्जावाल अफसरपिनि सकसियाँ प्याखँ जुल बा बाजं जुल अने अनेगु तामासा दय्का सकसियां छगू छगू हय्माः खनी। जिपिं च्वनागु गुम्बां नं छगू यंके माःगु दु थें व हे मेलाय् जिमित नं तया यंकल। सारा लसकर पैदल वने माः। छगू मैदान भ्गे नेपाले छाउनी निगू ति पाय् धंगु थासे सकल व मेलाय् वय माःपिनि प्याखं बा तामासा गथ्य नेपाले यद्याया प्याखं ल्याः काइगु खः अथ्य हे छम्ह छम्ह सिगु नां हाजोर काल। अफीसरपिं दथ्वी खः दय्का फौज फौजं घिरे याका सकसिया हःगु जांच याना च्वना च्वन। जिमित नं अन क्यने व्वना यंकल। बहनी जुल लिनं बात। त्यानं त्यानुल। अले जि छम्हसित पासा छम्ह बिया रीक्सा छगू कया गुंबाय् लित छ्वया हल। मेपिं फुकं हे ज्या सिमधया च्वना च्वने माल। जि गुंबाय् वया द्यना च्वना। उखुनु चान्हे चच्छि मेलाय् सापं मनूत जंमा जुया च्वनिगु। कन्हे खुनु नय् धुंका बजारे छको स्वे धका प्याहाँ वया। 'हंखु' धयागु शहरे थ्यन। व शहर मामुलिगु मखु। व

शहर सापं तःधंगु बिचे लँयागु नहर छगू दु। वारी व पारी निगू देश दु। अन हंखु धयाथाय् ततःधंगु कालेज, लाइब्रेरी नं दु। अन सो वनाबले उलि मछि किताब दुगुली हिन्दी किताब छगू नं मखं, उकिं जि ज्वना वनागु मज्झिमनिकाय छगू जिगु नामं अन लाइब्रेरी तया थका। अन मैदान नं यक्व दु। पुखू इत्यादि नं दयका तया तःगु दु। हानं बोर्डिङ्ग स्कूल, तःधिकपिं याना विद्यार्थीत अन हे नइपिं द्यनिपिं न्यासः खुसः ति दु। स्कूल नं मामुलिगु मखु। अन आफीसे स्वः वनाबले अनया मुख्यम्हसिनं थथ्य नं धया हःगु दु "नेपायापिं विद्यार्थीत सुं थन वया आखः ब्वं वइपिं दःसा खबर बियाहकि। बिना दामं ब्वंका बी, नय् त्वनेगु फुकं थन हे बन्दोबस्त ज्वी वइपिं दुसा खबर बिया हकि" धका जितः अन यागु पत्ता—"हुंपे उथां……"।

धका च्वया बिया हया तःगु दु। अन हंखुले ७८ न्हु च्वना। सकभनं ब्वना यंका क्यन। लिपा "जि बँमिसांया सिथ्वांय् धयाथाय् तीर्थ सीके धका वयागु" धका धयां "थौं कन्हे लः सुखा जुया नांचा चले मजू न्यासि वंसा साप तापाः वने नं फइमखु लखं जूसा जक अःपु" धका धाल। उकीं व बँमिसांने छथाय् वना वे मफुत। हंखुनं हे ल्याहाँ वया।

(१०) ल्याहाँ

जहाजे च्वना नांकिने वया। व हे न्हापां च्वनागु लोला गुम्बाय्

हे वना। अन न्हापायापिं लामात फुक्कं दनि, फुचि लामा नं अन हे च्वना च्वन।

जि थ्यने वं अन फुचि लामाया हानं मेथाय् चंदाया लागी चाःह्यू वना स्वथाय् प्यथाय् वनाबले दां निदोंति उथे जुल। लिपा व फुचि लामां जितः भुलायखि थें च्वंगु तसरया संत्रासि रङ्गगु कापः छथान न्याना चीवर स्वपु सुया दान बिल।

व फुचिलामां फितुं धयागु न्हापा मोति वा गाःगु अर्हत पिनिगु धातु धका सिसी तया नेपाले न्याना हया तःगु दुखनी व स्वंगः प्यंगः तया भोंते पुरिया चिना सकसितं बीगु व चीने तःचोगु हे चीज जुया च्वन। लिपा छन्हु, जिके नं न्हापायागु स्वयम्भुइ हे वा गाःगु सकलिगु हे नीःगति बत्ता छगले तया ज्वना वनागु दु। व फुचि लामायागु मोति वया न्ह्योने खास नकलि खने दत। न्हापाजि मक्यना। लिपा जि क्यनाबले अन नांकिने च्वंम्ह अफिसर छम्हसिनं खन। वयाके गथ्य धका न्यन जि मस्यू धाल लिपा वं फुचिलामायात "जिके च्वंगु फितुं निगः वा स्वंगः कयाब्यु" धाल थें, फुचिलामां जितः 'पंबु छम्हसिनं आम फितुं निगः कयाब्यु धका धाल निगः स्वंगः ब्यु' धका धागुलिं स्वंगःति लिकया बिया छ्वया। व खंबले तःसकं खुशी जुया बया बाबते ४० पीतका कंपनी बिल थें जि मस्यू। व फुचि लामां व दां मध्ये २० नीतका जक जितः बिल। नीतका दां वं हे जि मसीक काल। तर 'छन्त थुलि दां बिया हल' धका नीतका दां बी धुंकल, लिपा वया मने गथ्य जुल थें मस्यु चच्छि यनं मधं। कन्हेखुनु जलपान याना

च्वनाबले आकाश्याकां 'भन्ते, थ्व नीतकादां छःपिसं कया हानं जितःब्यु' धका दां बिल। हानं जि वयात बिया। व अथ्य यानागु छाय् धका न्यनां अथ्यं का धका जक धाल। लिपा कुत्त कुला न्यनाबले दान बिया हःगु दां थः थकालिम्ह जूयानिंति न्हापां थःत नि बोमाः। अलेतिनि जिं काय दइ धका धाल। व हे खँ छकुति याना लिपा व दां ला जितः बिया हःगु वं लोभ याना काःगु व वया अदिन्ना दाने लाइ धका जितः बियालि हानं लित काःगु खनी धका सिल। व हे खँ सिसेंलि जिगु मने वयात बिया तयागु दां फुकं काय माःसे वल।

छन्हु जि 'थःत बिया तयागु दां फुकं हकि' धका धाय मात्रं तःसकं तं चाया तमं ना छंगु दां धका वांछ्वया बिल। वया मती तंम्वेकल धायव व दां काय छालि मखु धका धाःगु खनी, जि दां बो माथ कया पोचिना सो थना। लिपा ला नाना रङ्गगु खँ ल्हाना हल। अले जितः ख्यायत छ जि नाप च्वने मते हुँ धका छत्थुं हे जंगे जुल।

दां धयागुली साप लालाचिचि ज्वीयो खनी। स्वदो प्यदो चन्दा कया तय् धुंकुम्हसिनं उलिदामे लोभ तया आखीरे नांकिने च्वंतले हे बाया च्वने•माल। व फुचि लामां जितः पितिना हःबले अन च्वक्व लामादु व खना तःसकं तं चाल। वयात अन तचोकं वदनाम जुल। लिपा हानं थाःछिति दुबले मिजास याःवल। हिन्दुस्थाने वने नु धका धाल। जि व नाप वनेगु छुफुति हे मं मंत। छ हे जक हुँ, जि वे मखुनि धका धया छ्वया चित्त धयागु गुजागु

थें वनाप मवनाबले लैं गथ्य याना वने धयागु जिके छुं छुं हे विचार मंत व सरासर वन ।

लिपा अन च्वंपिं लामातसें जितः माःमाःगु मदत बिया तल । छम्ह ग्यारुंयाम्ह लामां जिमिगु ग्यारुं देशे नु छंत छुं हे तक लिफ मज्वीक सेवा याना तय् धका धाल । लच्छिति दुबले भाग्य वश पञ्चशीर्ष पर्वते च्वंम्ह लामायात ल्हासां बदला वया लामा ल्हासे वनेत नांकिने वल । व खबर जिं सिया व लामायात नाप लाः वना । अहो थः थन हे तिनि खनीका धका लयताल । खः जि च्युह्नासा फुथोसां सीका वमिसां सीक, वने धका हंखुं तक वना । लः मदुगुलिं वया थन च्वं च्वना । ल्हासा वनेत पासा मदया च्वन धका धयाबले ज्यू ज्यू नु नापं धका धाल । उलि धायवं ल्याहां वेगु मने वल । अले जि लोला गुम्बाय् ल्याहां वया ।

सकसित नं जि नेपाः वनेगु जुल धका धया । जिके धाःसा ८० चयतका कंपनी जक दु । अन नयूगु व भाडा सकतां यायबले सत्याति दां मदयूकं मगाःगु जुल । जि वनिगु धका सकसिनं सिसेंलि छुं भचा भचा दां नं प्राप्त जुल । व ग्यारुंयाम्ह अवतारी लामा धाःम्हसिनं जितः धाल—"छंत नेपाले यंकेत थनयागु छु चोज माः ।" जितः मेगु ला छुंम्वाः आखः छापे यायगु बाक्स छगः जक दुसा ज्यू धयाबले ज्यू जिं कया बीका धका धाल । गबले वनेगु धका न्यन । कंस बा प्यन्हु त्वालं ज्वी धका धया ।

कन्हेखुनु व हे लामा व जि वना तः:धंगु हाउसे वना छापे यायगु बाक्स व मसि पेंगः बत्ता, आखः च्वयगु सामान, भों

सकतां उकियात मा:गु कया बिल। दां जि बी धका धयां जित: बोके मब्यू। थमंतु बिल। जंमा कम्पनी ४५ पोन्यातका ति तुत। अनं वयागु गुम्बाय् थ्यंबले मेगु खर्च नं मा:गु दु सा धा धका धाल। जि मछलापुस्य च्वना मेगुदां जिके हे दु धका धया, जि मकया।

जहाजे लें न्याना हयागु कयो, रिकापी, च्यादान फुक ज्वना वेत तस्सकं भ्रंजत चाया अन हे गुम्बाय् तया बिया। हानं वं गुम्बाय् च्वंम्ह ध्वीँला—लेखपढ याना च्वनिम्हसिनं म्वाम्वा धायक २० नीतका कम्पनी बिल अनं बिदा कया व हे ल्हासा वनिम्ह लाभा च्वंथाय् वया। अन निन्हु ति च्वनाबले ल्हासाया वकील जुया च्वंम्ह कोता: धयाम्ह अफिसर छम्हसिनं—जि नेपा: वनिम्ह धका व लामां वयात धाल थें—वं नं जित: छको वा धया हल धका रिपु च्वेङाय् व:म्ह लामां धाल। जि जा अन वने मस: धका धयाबले पासा छम्ह बिल नापं वना। अन थ्यंबले जिगु हाल फुकं न्यन। बरो खुशी जुल। छंत लँयात खर्च धका २५ नो न्यारका कम्पनी बिल।

अनं ल्याहाँ वयाबले दां निना स्वयां भाडायात व पासपोर्ट कायत गात, नयगु खर्चयात जक मगाना च्वन, तर मगा:गु स्यांहे थ्यनिबले मा:थें ज्वी धयागु मने वन।

कन्हेखुनु नांकिनं स्यांहेले वनाबले सर्कारी मनूत नाप वयागु जुया रेले महसूल म्वाल। स्यांहेले न्हापा सिसितया थकागु आफीसे वनाबले अनयागु दां नं बिल। हानं अन चिनियानी छम्ह साप

त:धंम्ह अंग्रेजं तया त:म्ह दु, अंग्रेज सिना व हे याकचा मचा खाचा सं मदुम्ह छैँ व पस:या बा: जक कया हे आपा धनी जुया च्वंम्हसिनं गथ्य गथ्य सीका वयाथाय् ब्वना यंकल। वं धाल कि "जि सी त्यल, जि हे छम्ह सिवाय मदु, हिन्दुस्थाने बुद्धयागु तीर्थ थ्यंगुलीसं छगू छगू धर्मशाला दय्के धयागु विचार जुया च्वन। लुम्बिनी छगू नेपाल राज्ये दुने धाल। अन विदेशी मनूतय्सं दय्के बीमखु धका धा:गु हाल न्यना। व ज्या छगू थ:गु द्वारा दय्के ज्यूसा जिगु इच्छा पूर्ण ज्वीगु जुल" अले हिन्दी भाषा स:म्ह हया जि धया—"अन वना बुझेसुझे याना जक थ:पिंत पकागु जवाफ बी साप त:धंगु मने तया दिल।" वं "थुलि जिगु उपरे ज्या याना ब्यु, दांयात जि मा:गु कलकत्तायागु बैंके कायगु याना बी गुलि फत उलि याकनं याना सिना वने दुसा ज्यू" धका धाल। "जि कलकत्ता थ्यनेव बुझे याना मा:गु चिट्ठी बिया हय्" धका धया। "ज्यु" धका बडो खुशी जुल। लँयात खर्च धका १० भितका कंपनी बिल। मोटरे तया जित: तय्क्य हल।

अन स्यांहेले न्यान्हु खुन्हु च्वना। जहाज भाडा व पासपोर्ट कायत जहाजे नँ खर्च, डाक्टर खर्च फुक फाकं याना जंमा १८० सच्छि व चयतका ति मा:गु जुल। ब्पाकं पूर्ण जुल। अन सकल ज्या सिधय्का जहाजे च्वना। सकलें सँयूत व अम्दुत याना थुद्दयर वयापिं जंमा २० नीम्ह मनूत साथे दु। स्यांहे नं प्याहाँ वया।

स्वन्हु दुखुनु समुद्रे जहाजया जव पाखें तस्सकं तुफान वया जहाज फाता फाता संगुलिं भोपुइ थें च्वन। दुने च्वंपिं मनूत जहाज

गथ्य गथ्य सन अथ्य अथ्य छुख्य छुख्य पँ चिउँ वनिगु, माल तालया ला खँ हे दुगु मखु तज्याइगु वाइगु छु नं ल्योंगु मखु। गुलिस्यां पो वः, गुलिस्यां घाः जू। सकलें ग्याना हाहाकार जुल। सकलें क्वेयागु तेँ च्वंवन, च्वंसां दुःख व हे। लिपा २ घंटा ति जाःबले तुफान कम जुल। मनूत थः थः थासे च्वन, तर माल तालया थ्यकाना दुगु मखुनि। अनं निन्हुति वय धुंका तिनि थः थःगु माल सकसियां थःथःके लात। अथ्य जूसानं मेथाय् गनं यंके-थाय् मदुगुलिं माल छुं मतं।

अनं ६ खुन्हु दुखुनु हंकं थ्यन। हंकने छन्हु जक मुकाम जुल। कन्हेखुनु सुथे हंकनं प्याहाँ वया जहाजे च्वना। न्हुयन्हु दुखुनु सिंघापूर थ्यन अन छन्हु मुकाम जुल। अनं वया खुन्हु दुखुनु पिनाङ्ग थ्यन, अन नं छन्हु च्वना अनं वया प्यन्हु दुखुनु सुथे गंगा-सागरे थ्यन। अनं वया न्हिने सिया २।३ बजे कलकत्ता थ्यन। हंकनं प्याहाँ वसेंनिसें कलकत्ता मथ्यंतले जहाजे अपालं हे थासे थासे जाँच याः वइपिं यक्व हे दु। छखें स्त्रे बले जहाजे जाँच याः वइगु खनिबले तचोगु हे अपत्यारपिं मनूत जक च्वना वःगु थें च्वं। पुत्तुमतु प्वीका स्वेथाय् दक्व हे स्वया वनिगु।

कलकत्ताय् रामजीदास जेतिया लेन (बडा बजार) तक जेर्ती मोटर च्वना वया। अन थ्यंबले खर्च मगाना १० कम्पनी त्याना वयागु दाजुं थ्यने साथ पुला बिल। कलकत्ताय् छगू सप्ताह ति च्वना, स्यांहेले, च्वंम्ह धर्मशाला दयूके धाःम्ह उपासिकायात

सुंदिला धयाम्ह चिनिया छम्हसिनं, च्वका चिट्ठी छपू छ्या। जवाफ वे मलावं हे चोनयागु लँ बन्द जुल। लच्छिति दु बले स्यांहले जापानं हमला यात धयागु हल्ला वल। अले चिट्ठो छुं मवः।

लिपाया खँ

(१) नेपाः

कलकत्ताय् न्ह्यन्हु च्वना नेपाः वया किंडोल विहार थ्यन वैशाखपुन्ही न्ह्योनेसं थ्यंकः वल। चीनं हयागु न्हूगु तसबिरत फुक्क ब्वया अन विहारे भगवानया जन्मोत्सव माने याना। सारा नेपालया आपालं बौद्धपिं वया स्वःवल। अबलेसंनिसें बुद्धजयन्ती गनं गनं त्वाः त्वाले याना हल। यले नं हानं बुद्धजयन्तीया महत्व बढे जुया वल। न्हापा छको नं यलया धर्मादित्य धर्माचार्य धयाम्हं थ्व जयन्ती वैशाखपुन्ही खुनु न्यायका थकुगु ख्वः। तर हानं लिपा भचा फ्यासुया वन। आः थौं कन्हे येँ यले साल साले सकभनं बुद्ध जयन्ती माने यायगु जुया वया च्वन।

किंडोल विहारे भिक्षुपिं छम्ह निम्ह व अनागारिका पिं नं छम्ह निम्ह यायां दया वया च्वन। छको जि निला स्वलाति एकान्ते च्वंवनेगु इच्छा जुया सक्वे बज्रयोगिनीया च्वे मणिचूड दहने च्वं वना। अन महाबौद्धया जुमां साहुया काय पूर्णमान धयाम्ह जि अन धका सीका अन जिथाय् वया ४।५ न्हुति च्वं वल। अन व नाप छुं ज्ञान गुणया खँ नं जुल। दुःख सुखया खँ नं जुल। चीन वनाबलेसिगु नं खँ जुल। लिपा वया बौपिसं साप ज्वीक माः वल। अन नं माः वइगु जुया अनं सक्वे वंबले नाप लात ला मस्यु,

लिपा थःगु छँ वँन धाल। जि नं मणिचूड दहँने थः माक्व च्वना किंडोल विहारे हे वया च्वना। छन्हु व हे पूर्णमानं घ्यो छगू थेकि ज्वना वल। छुं निगू प्यंगू खँ ल्हाना वँन। हानं लिपा बाःछिति दुवले वया—"भन्ते जि छगू धाय् छःपिसं याना ब्यूसा ज्यू" धका धाल। "छु यायगु" धका जि धया बले "मेगुमखु जिमि मां मदुबले वया दां भचा दुगु छं धर्म याना ब्यु धका धया थकुगु दु, छु धर्म याःसा ज्यू" धका न्यन। जिं छिकिपिनि छु मने दु धका धयाबले मस्यू छुयाय् छ्याय्' धका धाल। लिपा वं ताउगु जायका 'मञ्जुश्रीयाथाय् न्ह्योने धलवतयागु चैत्य छगः दय्का तया ब्यूसा मज्यूला?' धका धाल। व खेँ जि "आम चैत्य दयका तल धाःसा याकनं हे खुँ तयूत बी थें ज्वो। खुं खुया यंकइबले गथेयाय् हाकनं दय्का च्वने फैला? उकि आम ज्या ला मज्यू थें च्वं। थौं कन्हे लोहँयागु चैत्य हे स्यंका स्यंका गुलि यंका च्वन। भोसं खँ हे खं। आम धलवतयागु चैत्य गुबले जक खुँतसें बाकि तइ" धका धयाबले खला खः भन्ते, अथ्य जूसा छ्याय् धका न्यन। जि नं थगुया उगुया धका छुं धाय न मफु। अथें खँ जुया च्वन। लिपा ल्याहाँ वन। हानं लच्छिति दुबले ३०० सः साहि दां हे ज्वना वल। का भन्ते, थ्व दांया छःपिसं स्वया माःगु धर्म याना ब्यु धकादां हे तोता थकल। जिगु मने छु याना बी आः थ्वयात धका विचार याना स्वस्वं लिपा जिगु मने वल कि आःथन किंडोल विहारे भिक्षुपिं व अनागारिकापिं मिसा मिजं निखलकं नापं च्वनेगु सापं बांमलाः उकीं थ्व दांया

थ्व हे अनागारिकापिन्त स्थान छगू दयूका बी द:सा ब्यूम्हसित नं त:धंगु पुण्य लाइ, थत नं छुं सुबिस्ता ज्वो ।

थ्व हे मने तथा लिपा व पूर्णमानयात स:ता जिं "थ:गु थ्व धर्म यायगु दांया अनागारिकापिं च्वनेगु स्थान छगू दयूका ब्यूसा त:धंगु हे पुण्य लाई ! थ्व कीर्ति सुना नं खुया यंके फइ नं मखु, थ्व हे धर्म या:सा मजी ला ? थुकी भचा भचा दां मेगु थप तयू मालि । जिं स्वेबलेला थ्व हे मिसापिंत च्वनेगु स्थान दयूका बीगु उत्तम थें च्वं" धका धयाबले "ज्यू छ:पिसं स्वया गथ्य याना बिज्याय् माल अथ्य याना बिज्याहुँ" धका धया "छुं मेगु दां माला वंसा विचार याना स्वे" धका धया वन । अले जि उगुबारे विचार याना 'किंडोल विहारया के जोगवीरसिं साहुया मां च्वना च्वंगु बगीचा छगू पखालं चा:हुयका तया त:गु दु, व हे थाय् छकू कया बी द:सा असल ज्वो धयागु खना उकिया बारे न्यना स्वसेंलि व जग्गा ला मे मेपिनिगु हे जुया च्वंगुलिं तनंत ज्या याना च्वने थाकुइगु जूयानिंतिं व ज्या मज्वीगु थहरे जुया वन । अले जिं व पूर्ण मानयात व ज्या मज्वीगु जुसेंलि स:ता छिगु थ्व दां स्वस: लितयंकि धका न्ह्योने तया बिया । वेक: नं 'थ्व हय् धुंगु दां जिं गथ्य लित यंक्य छ:पिसं स्वया योगु याना बिज्याहुँ' धका दां लित मयंकु । अले व दांया छु याय् छु याय् जुया च्वन । लिपा जिगु मने पञ्चशीर्ष पर्वते न्याला च्वनाबले अनुत्तर विजय गुरु-मण्डल धयागु सफू छगू नेपा: भाषां भावार्थ याना च्वया हयागु दु । थ्व दांया थ्व हे सफू छापे याना बीमाल ला, धयागु मने वया

पूर्णमानयाके न्यना। वयकःनं "ज्यू छःपिसं स्वया योगु याना बिज्याहुँ" धका धया म्हाल। उलि धाःगु खँ न्यना जिं व हे ज्याय् कोशिस याना सारनाथ बनारसे वना, छापे यायगु बारे स्वः वना।

---

(२) सफूया ज्याय्

बनारसया आपालं छापाखानां नेवाः भाषा अमिसं मस्यूगु जूगुलिं सुनानं हे छापे यायगु खँ मल्हाः। बल्ल तःधंगु छापा खाना इंडियन प्रेसे वनाबले ज्यू जिमिसं छापे याना बी धका धाल। अन हे वन्दोवस्त याना प्रेसे बिया थका। नेपाः भाषा बिलकुल हे गुबलें छापे मयाःनिगु जुया भाषा मस्यूगुलिं अपालं अपालं हे दों कइगु, आखःयागु मात्रा नं थुखे उखे तयमाः धयागु नं छुं मस्यू। भाषा मस्यूगुलिं पुरा ज्वीक जाँच यायगुली नं जिं नं गुबलें छापाखानायागु ज्या स्यूगु नं मखु। गुबलें छापे याके नंगु नं मखु, आखः दोंगु सचे यायगुया चिन्ह तयगु नं छुं मस्यूहानं थमंतुं च्वयागु सफूजुया स्वया यंकेबले यक्व दोहरे याना स्वया थकुसां दोना च्वंगु प्याहाँ हे वया च्वनिगु। मेपिं सं छम्हसिनं हे आखः छगले हं मदत बीपिं मदया सःसानं मसःसानं साप् कोशिस याना। कम्पोज याइपिं तस्सकं दिकदार ज्वीगु। तर जिं इमित साप ज्वोक हंका "आ भचा जक थःपिंत शास्ति ज्वी लिपा नेपाः भापायागु ख्वीलथल धायव थपिंत अपालं ज्या दै, थ्व ज्या छगू

थःपिनिगु द्वारं तयार ज्वीबले नेपाः भाषायागु ज्या फुकं थ्व हे प्रेसे सिवाय् मेथाय् गनं हे वनि मखु" धका प्रेसया मैनेजरयात बालाक बुझे ज्वीक खँ कना कम्पोजयाइपिन्त नं छतका नितका दां बकसिस बिया दिकः मचायक याका। उगु बखते, जिके नं छुं आलस्य धयागु मदु। जि सारनाथे च्वना च्वना, तर सारनाथं वनारस तःधू वने माःसां न्यासि हे वना नं बह्ल बह्ल प्रुफ स्वे सिधयका बिया। लिपा छापे यायगु ज्वोका जिके लेखोट याका छापे याय जिल धयागु भोँ च्वका सहिछाप याका काल। थथे छाय् यानागु धका धयां "नेपाः भाषा धयागु जिभिसं छुं मस्यू। गुवलें छापे यानागु मदुनि, छुं जुया जिमित अयूप वल धाःसा थ्व सहि छाप क्यने माः धका धाल। जिगु मने नं भतिचाछं संखा जुल छापे याय लाइ छुं ज्वी ला धयागु, तर जू जूगु ज्वी छापे हे याय धयागु मने वया धाः धाः थाय् सहि दस्तखत याना बिया। अले तिनि प्रेसवालां छापे यायगु मिसिने लः ल्हाना बिल।

उगु बखते अन छापाखानां न्हूगु ज्या जूयानिंतिं जिके लेखापढी याका काःगु खनी। अन छापे याय सिधय्का व किताब १००० दोछि ज्वना कुशी नगरे वया। किताव फुक अन दराजे तया। निसः स्वसः ज्वना नेपाले वया। चिसापानी गरी खोले याना। नेपाः भाषायागु धर्म सम्बन्धी सफू किताब धका तोता हल। कन्हे खुनु किंडोल विहारे थ्यन। किताब खना फुकं खुशी जुल। वं छगू वं छगू काल। च्यान्हु भिन्हु दुवले किताव यको चुल। व किताब न्यंक नं प्रचार जुल। लिपा छगू हे मदयक फुसेंलि

मथःपिं साप हाः वइगु। लिपा नायत्वाया किसानि छम्हसिनं "भन्ते, व किताब ला जिमित मद्यूकं हे मज्यू" धका साप हाःगुलिं अथ्य जूसा छिपिं वना का:हुँ जिं लँ खर्च बिया छ्वे धका धयाबले ज्यू भन्ते, जिपिं वना कया हय, धका हारां धयाम्ह (थौं कन्हे महापन्थ भिक्षु) व मेम्ह छम्ह पासा ब्वना कुशीनगरे वना म्हे तया निम्हसिनं कया हल। गड़ी थ्यंबले किताब आपाः खना हाकोमं खोले मयास्यं पूर्जि च्वया भन्सारे छ्वया हल। भंसा: यंका खोले याना हया।

अले व किताब बच्छिति ल्याखं चुसेंलि दच्छिति दुबले दां नं भचा खात, उकिं जि न्हापा श्रामणेर जुया कुशीनगरे खुलाति गुरु चन्द्रमणि नाप च्वनाबले बुद्धचर्या स्वया 'बुद्धगुण' धयागु सफू छगू च्वया तयागु दु। ज्ञान माला धयागु नां तया स्तोत्र व मेया चिकिचा धंगु सफू छगू नं मुना तयागु दु। ईश्वर म्ह सीकि धयागु, प्रज्ञादर्शन धयागु, सतिपट्ठान धयागु नं च्वया तयागु दु। हानं कर्मशील भन्तेनं परित्राण पाठ यायगु किताब छगू नं च्वया तया बिज्या:गु दु। थ्व ब्याक्क किताब बराबर बनारसे वना वना छापे याका हया। लिपा जूबले छापाखानां नेवाः भाषायागु किताब छापे यायत थाकु मचाल। ख्वील थुया बांलाक छापे याना नं बिल। उगु बखते भोँ नं साप दं, छापाखानायागु छपाइयागु दर नं छगू फरमाया ७ न्हयतका च्यातका, भोँया दबल क्राउनया रीमं ७ न्हय तका च्यातका हे जक। अनंनिसं नेपाः भाषाया सफू किताब आपाः छापे जुया वःगु खः। वया न्हापा छको कलकत्ताय् धर्मा-

चायं नेपाः भाषायागु 'बुद्ध धर्म व नेपाल भाषा' धयागु पत्रिका छापे याःगु खः। तर छुथाय् उगु बखते वयात मदत सुनानं बांलाक मब्यूगुलिं वं व ज्या थामे याय मफया वंगु खः। नत्र अबलेनिसें हे नेपाः भाषायागु किताब चले जुया हे च्वनिगु खः।

साल साले प्यदँ न्यादँ तक व हे ज्याय् कोसिस जुल। अले व ज्याया अभिभार आयुष्मान् अमृतानंदं काल। किताब मीगु बारे सुनानं मदत मब्यू। खालि किंडोल विहार छगुलिं जक याना च्वन।

---

(३) आनन्दकुटिया नी

किण्डोल विहारे आपाः मिसात व मिजंत नाप च्वना च्वने माल। अले नाना रंगयागु खँ ज्वीगु, अने अनेगु उपहास नं ज्वीगु गबलें गबलें अन विहारे च्वना च्वने नं मं मन्त। छुयाय् गनं वना च्वं वनेगु थाय् नं मदु। योसां मयोसां अन हे च्वना च्वने माः। कित छको निको बागदुवाः, मणिचूड वना च्वनेगु। अथ्य जुजुं छको निको किंडोल विहारे दिकदार ज्वीबले स्वयम्भु गःचा हू वनेगु, ख्वाउँ बुँगाः थ्यनीबले च्वं च्वं वना जंगल भचा ख्वा-तुथाय् मैदान छकू दुथाय् (थौं कन्हे आनन्द कुटियाथाय्) लाक वया थःगु मनयात थमं विचार याना दिकदार ज्वीगु फुकः वनेगु। अन वया च्वं वेबले साप आनन्द ताइगु। उकिं ताउ ताउ तकं च्वना च्वनेगु। लिपा जितः अमल थें हे अन बराबर बराबर च्वं

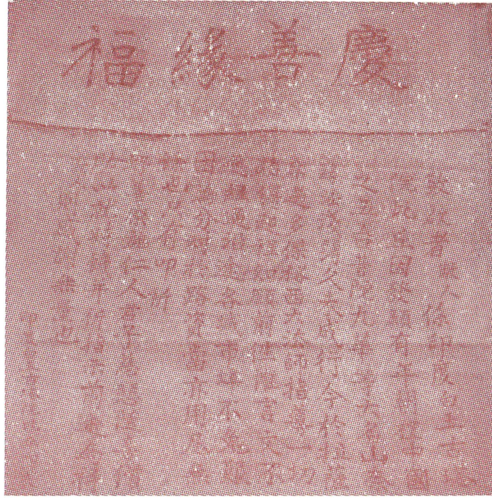
आनन्द कुटिया विहारे च्वंगु
बुद्धमूर्ति ।

आनन्द कुटिया विहार ।

आनन्द कुटि ।

म्हासुगु म्हिचा ।

मणिचूड दहँ ।

धर्मालोक स्थविरया गमन दृश्य ।

बने मासि वइगु। लिपा जिगु मने वल कि थन हे बने थुगुसी बर्षावास याय माल। उबले हे बनपालेयात धया— "जितः थन चिकिचाधंक 'रामभोपरीचा' छगू दयक्य जोला ?" वं "ज्य, साधु सन्ततयत' धका धाल। "अथ्य जूसा थुथाय् लाक लुखा छगू व बापाः भ्याः छपाः तया चिकिचा धंक बलचा छगू दयका ब्यूसा जि थन वया च्वने, थन साप आनन्द" धका धयाबले 'ज्यू दयका बी" धका धाल। "दांगुलि काय् अले" धका धयाबले "नीतका नोन्यातका वा स्वीतकाति लगे ज्वीका" धका धाल। बर्षावास च्वनेगु न्ह्योने थ्यंकः वल। उकिं याकनं हे तयार याय फैला धका न्यनाबले धाःबले तयार याना बी, गाउँलेत फुक मुना वइबले छुमाः छकलं सिधइ ल्वहँ कायगु थन सं दु, चा थनसं दु। भ्याः व खापा उलि दय्कि धाःबले दना बी धाल। अले २८। तका दामं कोछिना बच्छिंति दां बिया छूया। कन्हे खुनु हे ल्वहँ माला हल। प्यन्हु न्यान्हु त्वालं जग म्हुया दना हयगु ज्या यात, दँ दं इमित दां ब्युब्यु च्वना। लिपा स्वब्वे छब्वति जाःबले" द्यात भन्ते, थुकी ला उलि दामं सिधइ मखुत। जिपिं न्हि खाना न्हि नय माःपिं गथ्य याय् फइ मखुत, ज्यामित हे हय मफुत" धका तोतल। छुयाय् अले का का। याकनं जक सिधय्का ब्यु, छिमित द्याका बो मखु धका धया दंके बिया। लिपा फुक सिधःबले दां ६०।७० तका लगे जुल। प्याक प्याक हे वर्षावास उकी हे च्वना। अंगलेल्यूँ तयागु सुकय् हे मजुवं च्वने माल। लिपा अंगले सुखू छचालं धंका बरा-बर निभाले पाना पाना अन बर्षावास अधिष्ठान याः वना। मेपिं

आयुष्मान अमृतानन्द शाक्यानंदपिं फुकं किण्डोल विहारे हे। जिछम्ह जक अन जंगले वना द्यों वनेगु याना च्वना। लच्छि लिपाति दुबले लासा फांगा फुक न्हिने जि म दुबले ता: स्यंका खुया यंकल हानं मेगु हया द्यना। व नं अथ्य हे न्हि ने सुं मदुबले वया खुया यंकल। निक: खुया यंकुसेंलि आ: थन खइ मखुत धका घायूमो सुया लासा फांगा फुंगा याना वर्षावास कतग्‌ याना।

वर्षावास सिधयूका नं अन द्यों हे वना च्वना। वर्षावास सिधसेंलि आयुष्मान अमृतानन्दयात कार्तिक लच्छि स्वयम्भू पर्वस्थाने च्वे तया विस्संतर जातक यागु व्याख्यान याका। जि व हे झोपरीचाय्‌ द्यना सुथ न्हापा नं दना अन पर्वस्थाने थाहाँ वना सुख लाय्‌केगु बन्दोबस्त यायगु, किन्डोल विहारं नं सकल भिक्षुपिं अनागारिकापिं न्हापां वया अन बाखं न्यों वइगु। कार्तिक लच्छिया विस्संतर जातक कंगुलि येँ देशयापिं, यल देशयापिं, यक हे देक्य वया व्याख्यान न्यना वनीगु। अमृतानन्दं व्याख्यान याइगु खूब बांला:गुलिं बाखं व्याख्यान न्यों वइपिं न्हित्थं न्हित्थं बढे जुजुं पर्वस्थाने जाय्‌क जाय्‌क दयावल। व्याख्यान सकसियां चित्त बुझे जुया सकस्यां मने वस्पोल धात्थें हे बांलाक व्याख्यान याय स:म्हहे ख: धयागु प्रभाव परे जुल। शुद्धगु बुद्ध धर्म नं सकसियां गौरव श्रद्धा बढे जुल। कार्तिक लच्छिया स्वयम्भुइ देक्य वइपिनि व्याख्यान न्यने मलाइ धका त:धंगु धंदा कया फक न्हापानं स्वयंभुइ थ्यंक: वइगु जुल।

कार्तिक धयागु सापं न्ह्याइपुगु महीना जुया सुविस्ता साथं

न्यन्यं हे न्यने मगाक भगवानयागु विस्संतर जातक सकिमना पुन्ही खुनु सिधल। उखुनु हे भारि नक्सां नेपाले गुबलें हे स्वे मनंगु लंकायागु छ्वौंतं मण्डप दयका सकल भिक्षुपिं च्वना चच्छि महापरित्राण पाठ जुल। कन्हे खुनु पाठ सिधयूका सकसितं महा-परित्राणया जल व कोखा प्रसाद वितरण जुल। पुन्हीखुनु चान्हे परित्राण जुया च्वं बले पर्वस्थाने जाज्वल्यमानं बिजुली मत च्याका चा च्वं वःपिं मनूत नं अपालं दु। कन्हेखुनु व्याख्यान सिधइखुनु सकल भिक्षुपिं अनागारिकापिं उपासक उपासिकापिं च्वना भारि नक्सां स्वयंभुइ बुद्ध पूजा जुल। बुद्ध पूजा सिधयूका किन्डोल विहारे काहाँ वना। अन विहारे सकल उपासकपिसं भिक्षुपिन्त अनागारिकापिन्त भारी नक्सां दान प्रदान याना थः थःगु छेँ ल्याहाँ वन। अबलेसं निसें सकसियां शुद्धगु बुद्धधर्मयात गौरव दया दया वया च्वन। हानं लिपा नं अन झोपरिचाय् खापा खुया यंकल। अथ्य जूसां अन च्वं वनेगु हे आनन्द ताल। ३।४ बजे जुल धायव अन हे वया सिमाक्वे आसन छगू दयका लुमुक च्वं वनेगु छन्हु उपासकपिं द्वारिका, पूर्णमान आदि न्हयम्ह च्याम्ह वया छुं ज्ञान गुणया खँ जुया च्वँ च्वं लि नं वात। वा नं साप ज्वीक वल पिने च्वने मजिया व हे झोपरी मन्ह्यों मन्ह्यों च्वंवना, छुं खँ जुया लिपा तोप तइगु ई जुसेंलि च्वने थाय् मदया वां दायक दायक हे सकलें छे ँ ल्याहाँ झाल। लें वंबले वेकःपिनि छु छु खँ जुल जि मस्यू। लिपा निन्हु स्वन्हु दुबले झाया "भन्ते, थन हानं मेगु छे छखा दने जीला" धका न्यन। जिइ, पाले याके न्यना स्व

धका धया। पाले नं छु ? छें हे दना बीम्ह खः। उकिं पालेयात नं ज्या बिल, ल्वहँ नं क्वस्सं लुँखानि धका ल्वहँ तःछ्याना लुँ लिकया, लिपा खर्च अनुसारं लुं प्याहाँ मवःगुलिं ज्या बन्द जुया व ल्वहँ अथ्यं हे परे जुया च्वंगु यक्व दु। व हे ल्वहँ कया बिल। व हे पालें अन झोपरि नापं मेगु छें चा छखा दना बिल। द्वारिका पूर्णमानसाहुपिं सकलें जाना व हे छें दना च्वंगु सिधःथ्य मधःथ्य च्वंबले छन्हु जि याकचा सिमाक्वे च्वना च्वनाबले क्षत्रपाटिया बातुली नानो तीजक खने दयूकः वल। छुं निगू प्यंगू खँ ल्हाय् धुंबलें "भन्ते भन्ते, जिं छगू धाय् जीला" धका न्यन। छं छु छु धाइ छुछुधाइ, ज्यूगु जूसा ज्यू धाय् मज्यूगु जूसा मज्यू धाय् धका धयाबले मजोगु मखु थें च्वं धका धाल। ज्यूगु जूसा छु खँ धा धका धयाबले मेता मखु भन्ते, छपिनिगु व चिकिचा धंगु बलचा नं हूं द्वारिकासाहुपिसं दंगु थें च्वंक दनाबो, व ज्या छगू जितः याका बिज्याहुँ धका धाल। जिं म्वा म्वा, चिकिचा धंसां ज्यू तःधन धायव तंता आपाः बढे ज्वी, म्वा छुयायृत धका धयां मखु मखु भन्ते, व उलि जिं या हे याय् धका धाल। निकः स्वकः म्वा म्वा धयां हे मज्यू।" अथ्य जूसा स्वया" धका धया। लिपा च्यान्हु झिन्हुति दुबले २०० निसः सहिदां ज्वना वया ल्वहँ न्याना बिज्याहुँ धका दां तोता थकल व हे दामं ल्वहँ ल्हेका ज्या छुत। द्वारिका, पूर्णमान, भक्तलाल आदि भक्तजनपिं सकलें मिले जुया मेमेपिंके नं छुं छुं चन्दा काल। व ज्या थाले जक जुल वरसात नं जुल। ल्वहँयागु छें दनेबले बर्षातं तस्सकं मुश्कील। गोको

गोको दने धुंगु दुना दुना वइगु। अथ्य नं सकल उपासकपिसं दिक मचास्य तस्सकं मेहनत याना बल्ल बल्लं सिधय्का सुयागु पलिं त्तिना च्वने जीका बिल। किण्डोल विहार तोता अन हे च्वं वया।

लिपा फागुण महिनां शिवरात्रि चन्द्रमणिगुरु च्वना आयुष्मान अमृतानन्द नेपाः बिज्यात। अन आनन्दकुटी हे च्वना बिज्यात। छन्हु गुरुयात जि "थन सुथे बहनी वन्दना यायत मन्दिर छगू दयक्य मानि धयागु विचार दु, जितः भगवानया मूर्ति छगू दःसा ज्यू" धका धयाबले छं मन्दिर दय्केगु पक्का खःला, खःसा जि छन्त कुशीनगरे धर्मशालाय् च्वंगु दुरु लवहँयागु भगवानया मूर्ति निम्हे छम्ह छं योम्ह बी, धका धया बिज्यात। अथ्य जूसा जि पक्का दयक्य धका धया। दय्कुसा बीगु नं पक्का धका धया बिज्यात। गुरु लच्छिति च्वना नेपाले सीक्य माःथाय् सीका ल्याहाँ बिज्यात। अले स्वला प्यलाति दुबले ज्ञानमाला सफू २००० निदो छापे याना हयागु दां व मेगु चन्दा सकसिकें कया नं अनागारिका विशाखा नं मरुइ च्वंगु पसः छगू शासनयात दान ब्यगु दु, व हे पसः यागु दां वःगु नीखुसः २६०० साहो मध्ये खुसः साही नं व हे आनंदकुटी च्वंगु देगले खर्च जुल। बाकी २००० नं लिपा जि नेपा थ्यसेंलि व हे आनन्दकुटी न्हापा खर्च याना तःगु ६०० सः पुला मेगु बाकि ११०० मन्दिरे पौ आदि दयकेगु ली खर्च जुल। लिपा देगः सिधई थें च्वंबले जि कुशीनगरे वो कायत वना। घो धाःसा साप तःधिकः। हयत साप

मुस्कोल। बल्ल बल्ल द्यो भोंफेडी थ्यन। अचानक नेपालं व:पिसं भिक्षुपिन्त सर्कारं ज्वना यंका तया तल, छपिं नेपाः मबिज्या:सां ज्यू धका गन। छुखें अथ्य जूगु धका न्यनां सुनानं हे थथ्य का धका मकं। सिनं मस्यू। तर जिगु मने धा:सा याकनं हे नेपाः थ्यंके मासे वल। कुशीनगरं हयाम्ह भगवानया मूर्ति हयत भरिया फुक मिले याना का ब्वोगु सामान फुक तयार याका भरिया नायोयात भरियातय्गु ज्याला समेतं बिया तय् धुंगु। अथ्य नेपा:यागु हाल न्यने साथं ब द्यो हयेगु ज्या वांछुया कन्हे खुनु सुथ न्हापां दना नेपाः वया। नेपाले बलंब्वो थ्यन, अन चच्छि च्वना आनन्दकुटी खबर छ्र्या कन्हेखुनु आनंदकुटी वना। उखुनु हे जुजुयाथाय् यंकइगु धाल। बांलाक छ्रं खं बुफे जूगु मखु। सुथे सलाभे सिंहदर्वारे ब्वना यंकल जि नं वना। अनागारिकापिं छफो तल, भिक्षुपिं छफो तल। अले हजूरिया जर्नेल बहादुर शम्शेर यात सलामो बिल लिपा भिक्षुपिनिगु बारे जि छम्ह थ्यंक वल धका बिन्ति याय साथं हे "इनि हरुको बर्षावासमा यता उता जान हुने रहेछ" धका मजि जुल। हानं "इनि हरु ले भनेको कुरा नमान्ने भयेपछी चिसापानी गडो कटाइ पठाइ दिनु, आइमाई हरुलाई बर्षावास पछि" धका मर्जि जुल। पञ्च भिक्षु छम्हसित धा:सा "जेलखाना मा पठाइ दिनु जब तक हुकुम हुंदैन तबतक राखी छोडनु" धका मर्जि जुल। जिला जुजुं हे हुकुम जूगु धका च्वना, लिपा तिनि अथ्य धका सिल।

सिंह दर्वारं प्याहाँ वया किन्डोल विहारे वया। म्हति छम्ह

छम्ह पुलिस नं नापं वल। नय् मा:गु नया भरिया ख्वया लासा फांगा फुक कुब्वीका भरियात छ्या जिपिं फुकं थाना गोस्वाराय् च्वना यंकल। अनं ह्रानं पुलांगु भंसाले कोटवाली अडाय् पुर्जि बिया छ्त। अन वना, अननं असने भोताहिती चपरासि अडाय् बुझे याना बिल चपरासि अडां सिपाही छम्हसित छम्ह छम्ह बिया चिसापानी गडी तक बुझे याना वइपिं सिपाही नाप छ्त। २००० साल श्रावण शुक्ल १० खुनु नेपालं प्याहाँ वना। लैँ जिमित स्व:-व:पिं अपालं दु। गुम्हसिनं गथे धाल गुम्हसिनं गथे धाल, तर योगु हे धा:सां मने छुं विस्मात खँ मदु। सुयां हे ख्वा: खिउँ धयागु मदु। उपासक उपासिकापि सकलें कालिमाती वया च्वं च्वन। जिपिं कालिमाती थ्यसेंलि उपासकपिसं मोटर छगः बन्दो-बस्त याना थानकोट थ्यंक त:वल। थान्कोटं इपिं ल्याहां वँन। जिपिं चच्छि द्यना कन्हेखुनु न्हापां चन्द्रागिरि तं गया वने माल। जि तुति स्यागुलिं दोको भरिया छम्ह लैँ हे बन्दोबस्त याना दोके च्वना सिन्हाज्याकुसां कुया वा भुलु भुलु वेक वना च्वनाबले चन्द्रा गिरि तया बिचे थ्यंबले मजिपाते च्वंम्ह कुञ्जबहादुर धयाम्ह उपा-सक छम्ह ब्वां ब्वां वया नाप ला: वल। वेक: नं जिपिं वना च्वनागु खंबले विरह सह याय मफया ख्वल। हिकु हिकु काकां वेक: ख्व:गुलिं जिगु ककु नं फ्ले जुया जित: नं छुं भचा विरह लगे जुल। तर फक्व धैर्य याना वेक: यात साम्य याना निगू प्यंगू खँ ल्हाना सकसिकें विदावादी जुया। वेक: अनं तुं ल्याहाँ झाल। जिपिं सकलें च्वे थ्यंक: वना। भाज्यामे च्वना

सकसियां च्या त्वना। अनं वना चिसापानीगडी जिपिं फुक जंमा याना बुभे याना पूर्जिकया सिपाहीत ल्याहां वँन।

---

(४) हानं उख्य थुख्य

जिपिं नेपाः तोता भींमफेडो साहु द्वारिका प्रसाद मानं धरया थाय् च्वना। कन्हे खुनु रक्सौल वना। अनं गुम्हं नौतनवा, गुम्हं कलकत्ता, गुम्हं कालिम्बुइ वन। जि, सुबोधानंद, प्रज्ञारश्मि कुशी नगरे वना। जूगु हाल महास्थविर चन्द्रमणि गुरुयात कना। अन हे बर्षावास च्वना।

अन कुशीनगरे च्वना च्वनाबले साहु मणिहर्ष कुशी नगर भाया जिमित बिचाः याः भाल। वेकः नेपालं हानं अनागारिकापिं नं छ्वया हइगु जूसा च्वनेत हे थाय् दइ मखु, धका मने तया स्वः भागु खनो। लिपा वेकःनं मेगु मदुसां च्वनेगु था् छगू ला दय्के मालि, गुलिति दां लगे ज्वो धका धया दिल। "मिसात न छ्वया हइबले ला च्वनेगु हे थाय् मदु खः" धका धया। अले आः थत्थें क्यांप छगू नि दय्का खरपौ तया जूसां च्वनेगु छेँचा चिची खाचा याना दय्का तय् मालि धका सल्हा जुल। उलियात दां गुलि मालि धका धया दिल। स्वदो प्यदो ति दां मालि धका धयाबले प्यदोसाही दां जि बोगु जुल धका धया दिल। अनागारिकापिं नं गुलि गुलि कुशीनगरे वया च्वना च्वने धुंकल। इमिगुया लागी नय् त्वनेगु छुं बन्दोबस्त याना ल्याहां भाया अना-

गारिकार्पित लच्छि लच्छी खर्च बिया नं ह्या दिल। वर्षावास सिध सेंलि जिपिं सारनाथ बनारसे वना नणिहर्ष साहुपिं नं झाल। अन २००० साल सकिमनापुन्ही खुनु महास्थविर चन्द्रमणिया सभापतित्वे धर्मोदय सभा छगू नं स्थापना जुल। जिपि फुकसितं स:ता अन उगुहे समये कुशीनगरे क्यांप दयूकेत धका प्यदोसाही दांनं बिल। मेगुविशा खांदानव्यगुपस: मियागु दां २६०० मध्ये आनंदकुटी देगले खर्च जुया बाकिगु २००० दां नं जम्मा खुदोसाही दां जित: बिल। सभायागु ज्या फुक सिधयूका वेक: सारनाथयागु मेला सिधयूका कालिम्पुइ ल्याहाँ झाल। जिपिं नं कुशीनगरे तुं ल्याहाँ वना। स्वदो साहो दां उ कित्तिमा बाबायाथाय् तया मेगु दां जिं ज्वना कुशीनगरे वना। अप्पा न्येदोख्वोदो कायगु बन्दोवस्त याना लिपा जूवले चन्द्रमणि गुरुजि छगू लाख हे अपा कायगु यात। अप्पो सा बिक्रि याय्मा:सां याय् धका धाल। लिपा जग्गायागु बारे खँ छगू मिले मजुया मदयूकुसे च्वना च्वने माल। खँया रांग थ्यांग मिले मजू-गुलिं व ज्या तोता जि कालिम्पुइ वना। भाजुरत्न साहुयागु एघार मीले कयात:गु छेँ वना च्वना। अन च्वनाबले साहुं नं खँ फुक न्यना दिल। उथाय् जिगु मने "थ्व तंताय् सना च्वनेगुयासिनं दुयूले वना एकान्ते च्वना भावना या: वंसा हे सकसिबे उत्तम ज्वो" धयागु मने वया साहु यात व खँ फुक धयाबले "ज्यू अथ्य जूसा आम धर्मशाला दयू केत: जि हे वना दयूक: वने, छ:पिं गन बिज्यायगु ख: बिज्याहुं, छ:पिसं आम भिगु हे मती तया बिज्यात ल्हासा पाखे जक जुल धा:सा छ:पिन्त जिगु जिन्दगी भर छमना

नयूगु पुरे याना तयू, धंदा कया बिज्याय्‌म्वा" धका धया दिल । "महाद्या' धका धया जिके दुगु स्वदोसाही दां भाजुरत्न साहुयात बुझे याना बिया । मेगु दां सारनाथे उ कित्तिमा बाबायाथाय् तया थकागु दु धका कना। जि दुपा मुलुके न्हापा चीन वनेत वनाबले च्वना वयागु गुफाय्‌ हे वनेगु विचार याना कालिपुंगं साहुपिनिगु हे 'खायमा' फारी तक तया बिल। फारी व हे साहुपिनिकोठी च्वं वना । साहुपिनि बंजाः मुदिताधर साहुं जितः माःगु तक पुरे याना बिल। संयोगवश ल्हासां चिकि धिकःम्ह काय् त्रिरत्न नं उखुनु हे नेपाः वनेत फारी थ्यंकः वल, निम्हं नाप लात । गुम्ह लंकाय्‌ यंका दाजुम्ह अनिरुद्धयाथाय् तया थकाम्ह खः—अन ३ दँति च्वना दाजु अनिरुद्ध नाप छुं खे मतभेद जुया कलकत्ता ल्याहाँ वल। अनं पाजुम्ह साहु महाधरं थ्व लँ जितः नेपाले च्वया हया दिल। वयात नेपाले वयकेगु ज्यू थें मच्वन। ल्हासे जिमि दाजुयाथाय्‌ छ्वे मालि धयागु विचार याना अन हुँ धका छ्वया तयाम्ह—अबलेसंनिसें ल्हासे छको खनागु अनंलि थ्व हे फारी नाप लाःगु जुल। इपि फारी खुन्हु न्हयन्हु च्वना कालिम्पु वन । जि बाःछि नोन्हुति च्वना दुगू पारुमों धयाथाय्‌ वना।

अनं छुच्याश्री धयागु गुम्बाय्‌ जंगले न्हापा च्वना वयाथाय् 'छ्यामकँने' अरथात् गुफाय्‌ पिला ति च्वना। अन सकसिनं न्हपा गथे अथे विचाः याना तल। अन अथ्य हे पिलाति आनन्दपूर्वक च्वना अनं क्वाहाँ वया। न्हयन्हु च्यान्हु उखें थुखें सीकः वना। लिपा न्हापायाम्ह भिंयाः अर्थात् न्हापा नका त्वंका हःम्ह व

हे पंबुया छें वना प्यन्हुति च्वना, अनं फारी हे ल्याहाँ वया। फारी च्यान्हु भिन्हु च्वना अनं धोमो पिपि थां धयाथाय् पंदाछांया 'धुंइला' अर्थात् कारीन्दा पासांतेम्बा धयाम्ह सिथाय् वया। अन साहु मणिहर्ष वयाथाय् च्वनेत चिट्ठो छ्पौ बिया हया तःगु नं दु। पंदाछां नं अन पिपिथाने च्वनेगु ज्ञूसा जिथाय् वा जि बन्दोवस्त याना बी धका धया हया छ्गु दु। न्हापा कालिम्पोंगं वयाबलेसं निसें पंदाछां धोमो देशया उगु बखते बडा हाकीम हे जुया च्वंगु खः। जि अन पिपि थाने पासांतेम्बाया छें थ्यन। वेकःयात न्हापातु मणिहर्ष साहुनं धया हया तःगु दु—भिक्षु धर्मलोक वया आमकन च्वं वःसा अनयात माःगु नयगु त्वनेगु छु छु माली माःगु तक पुरे याना ब्यु धका धया हइतःगु दु धका जितः कन। उले का छपिं गन च्वनेगु इच्छा दु, अन थाय् स्वया बी धका धाल। जि जा जंगले च्वे शून्यगु लः व सिँ धंदा मदुगु थासे गनं गुफाय् 'छ्यामक' दुथाय् च्वने दःसा ज्यू धका धयाबले ज्यू जि विचार याना स्वे, धका पासां तेम्बाया किजां धया दिल। लिपा वेकः पंदाछांयाथाय वन। अन "धम्मालोक भिक्षु वल। वं गनं गुफाय् च्वने दःसा ज्यू' धका धाल वयात गन तय् मालि" धका न्यंबले "च्वे लामा छम्ह न्हापांनिसें खामं वया च्वना च्वंम्ह दु, वयाथाय् हे अन सुयागु थाय् खालि दु बुझे याना स्व," धका पन्दाछांनं धयादिल खनी। लिपा न्यना स्वःबले चुंग्य धयाम्ह धोमोनं दयूका तया तःगु थाय् खालि धयागु सीका वयात सःतके छ्या धाःबले ज्यू, अन हे ति धका धया वन। अनयागु ताःचा अन हे च्वंम्ह लामा-

गाथाय् बिया तयागु दु। ता:चा कया योबले च्वंहुँ धका पंदाछाँयात धया थकल। अले जिथाय् वया "का थाय् यागु बन्दोबस्त जुल, गुबले च्वं वने धका धाल। कन्हे हे वने धका धयां आस्य अन छकोनि सिँ दुला मदुला स्वके छ्वे, लिपा जक वने मालि, छन्हु निन्हु आस्य धका धया अन वेक:यानोकरत छवया सिँ कया त:गु दुला मदुला दुसा म्वाल मदुसा जंगले सिं भचा निं ध्यना कया थकि। मे मेगु अन छु छु मा: थल बल दुला मदुला धका न्यके छ्वत। अन सकतां दु, सिँ नं यक्व हे कया त:गु दु। थलबल नं मा:गु तक अन लामायाथाय् हे दु धका धयागु खबर ज्वना वल। कंस खुनु छको स्व: वना। धात्थें लामां मा:गु तक बी छुँ ज्वना वे म्वा धका थाय् नं कयना हल। व थाय् खना मन मिन हे याउँस्य च्वं, एकान्त नं एकान्त। ल: का: वनेगु जक भचा तापा: लामाया थाय् थ्यंक वया का: वे मा:। अन नं ल: बर्षाबले जक वइगु चिकुलां ला मेगु ज्वले थ्यंक वना का: वने मा: धका धाल। अन थाय् स्वया ल्याहाँ वया। जि जा कन्हे हे च्वंवने धका धयां आस्य आस्य थन जिमिगु छें निं भचा बिज्याय् मानि धका निन्हु स्वन्हु छ्व हे मछ्व: प्यन्हु दुखुनु अन वना च्वं वना। अन च्वंम्ह लामां मा:मा:गु थलबल नं बिल। ल: प्यकु न्याकु न्ह्यंगु खासिचा नं बिल ल: का: वनेगु ध्वाँग नं बिल। अन आनन्द पूर्वक च्वं वना। उगु बखते आश्वीन महीना। जि खना अपिं सापं लय् ताल। च्यान्हुइ छको प्याहाँ वया ल: प्यधू का: वयगु। च्यान्हु तक सुं वइगु भय मदु। नयगु त्वनेगु सकतां पुरे याना बिया

तःगु दु। लच्छिति दु बले पंदाछ्रों नं जाकि छकु तयूक्य हल। निलाति दुबले चिकुया वल। नबु छथान व बुँ दुगु सांगा छपु फारिं न्याना बिया हःगु दु 'अन च्चापु नं ततः सकं गाः। व नबु पासांतेम्बाया किजाया कलातं म्हासुक रंङ्ग' छिना हया बिल। उकियागु अन्तरवासक छपु व लंचो दुगु भोँतचा प्वाकलं छपाः व तुपुली छगः नं लामां सुया बिल। अन धोमोले च्वंपिनि लामाछम्ह दुगुलिं बराबर दान ब्यू वःपिं दु। दान ब्यू वक्व लामां कया तइगु, च्यान्हुइ छको प्याहाँ वेबले दान बी हःगु कया तःगु व चिट्ठीपत्र वया च्वंगु फुक विया हइ। चिट्ठी छ्व्रय माक्व नं वयात बिया थकेगु। वं छ्व्रया बीगु। अनं स्यासिमा धया थाय् पोष्टआफीस सत्तीगुलिं बराबर चिट्ठी पत्र सकल लिस्यं जुल। दुयूले च्वं वनाबले ला गनंयागु नं पत्र वइगु लँ हे दुगु मखु। अन ५।६ ला च्वनाबले नेपाःया बारे जूजूगु हाल पत्रिका नं स्वे, दत, न्यने दत। जवाफ सवाल नं याय दत। लिपा लंकां आयुष्मान् अमृतानन्द नारद भन्तेपि ब्वना नेपाः बिज्याइगु हाल नं न्यने दत। श्री३ जुद्धशम्शेर महाराज राज्य तोताः राजर्षि जू बिज्याःगु हाल नं न्यने दत। हानं श्री३ पद्मशम्शेर महाराज उदय जुल धयागु थ्व फुक हाल नं न्यने दत। हानं थ्व खँ नं न्यने दत—"लंका महाद्वीपं नारद भन्ते, प्रियदर्शी भन्ते, आयुष्मान् अमृतानन्द व डा० रत्नसूर्य, प्रोफेसर आर्यपाल सहित शिष्ट मण्डली नेपाले बिज्यात।" वसपोलपिसं नेपाले स्थापना यायत धका लङ्काया अनुराधपुरे च्वंगु पुलांगु चैत्य जीर्णोद्धार याःबले लुया वःगु भगवान्या सर्वज्ञधातु नं ब्वना

बिज्याःगु दु खनी। लिपा थ्व हाल फुक व नेपालं खबर वेव नेपाः वयत छिंक कालिम्पु थ्यंका च्वनेगु आदि खँ आयुष्मान अमृतानन्दं च्वया हल। अले जि जंगलं क्वाहाँ वया पासाँतेम्ग्राया छेँ निन्हु च्वना मनू छम्ह पासा च्वना वया। धोमोलं वया छन्हु त्या ति वय धुंबले पर्वतया च्वे च्वे थ्यंक लँ दयका च्वंगु खन, व नं पक्कि ज्वीक। न्हापा मखंगु लँ खना न्यनाबले थ्व लँ गांत्वकं निसें फारी थ्यंक दयूका यंकइगु धका धाल। थ्व न्हूगु लं याना न्हापा स्वया लेँ अत्यन्त सुबिस्ता। प्यन्हु दुखुनु गांत्वक थ्यन। वयां कन्हे खुनु मोटरे च्वना कालिम्पुइ वया।

---

(५) आनन्दकुटी आनन्द

कालिम्पु थ्यना प्यन्हु न्यान्हु दुबले नेपाले वय जोगु जुल धयागु चिट्ठी वल। नारद भन्तेपिं नेपाः बिज्याना आनन्दकुटी व हे जि भोंमफेडी तोता थकाम्ह भगवान्या मूर्ति स्थापना याना प्रतिष्ठा नं जुल थें। लिपा अन आयुष्मान अमृतानन्द यात श्री ३ महाराजं नेपालं प्याहाँ वना च्वंपिं नेपाली भिक्षुपिं दुकायगु हुकुम जुल। उकिं न्हापालाक जितः तार वल। तार वसेंलि जि तुरन्त कालिंपुं रक्सौल वया। तर वीर गंजे हुकुमया पूर्जि मवःनिगुलिं ७।८ न्हु अन हे च्वना च्वने माल। उगु बखते ज्येष्ठ महिनायागु गरम छगू हानं चिकुथाय् हिमालये च्वना वयाम्ह जुया च्वनेतः तस्सकं मुस्कोल जुल। नेपालं धाःसा थौं ज्वी थें कन्हे ज्वी थें

जुया च्वन धका तेलिफोन बराबर वइगु। जिधा:सा च्वनां च्वने हे फुगु मखुत। हानं कालिंपु हे वनेगु बिचा: याना च्वना। अबले हे तेलिफोन वल, अले बीर गंज गोस्वारां जित: राहदानी बिल। भौंमफेदी थ्यंबले याकनं बिज्याहुँ धका तेलिफोन वल। अन चच्छि च्वना कन्हे खुनु भौंफेडीं न्यासि वया छन्हुं हे २००३ साल ज्येष्ठ शुक्ल ६ खुनु नेपा थ्यंक: वया। तस्सकं त्यानुगुलि जि छाउनी छको थस्स: पाया आधा घंटाति गोतुला च्वना। लँ सो व:पिं निम्ह स्वम्ह उपासकपिं नं दु। आनन्द कुटी थ्यंबले बहनी सिया ७।८ बजे जुल। सकभनं मत च्याका तल। बिजुलि नं सकभनं जजमान ज्वीक च्याका तल। मुसु मुसु न्ह्यूपिं उपासक उपासिकापिं नं जम्मा जुया च्वन। वयाकथनं हे मन्दिरे थाहाँ वना। भगवानया मूर्ति स्थापना याना दीपिं उपासकपित जिगु मनं तस्सकं हे धन्यवाद बिल। हानं सुपौयाना तया थकागु छेँ नं वारदारि तया पक्कगु छाँतं लाइक ज्वीक तयार याना त:गु खन। उगु समये नं जिगु मनं सकल उपासकपिन्त धन्यवाद बिल। थुकों उपासकपिसं तच्वतं हे दु:ख कष्ट सिया प्वी धुंकुगु स्थानयात रक्षा याना स्वर्ग तुल्य याना तल धयागु तच्व:गु हे हर्ष जुल। न्हापा जि तोता वनाबले देग: नं बांलाक सिमध:निगु— बलंब्वी थ्यंबले बलंबुया उपासकपिसं 'देग: जंमा बंदी कोथ्यंक हे पिया दने माल, द्यो भौंफेडीं कया हया स्थापना याना तय् धुंकल धा:गु न्यनाबले थुलि ग्यनिगु मखं—वया स्वयाबले जा जिगु मने ज्वीमाक हर्ष जुया भगवान्या न्ह्योने च्वना भगवान् दर्शन याना

बले बिजुलीया वँचु वँचु धा:गु ज: भगवान्या म्हेकया च्वंगु खंबले भगवान्या मुर्ती जिगु चित्त थुलिजक प्यप्पुं वन कि उगु समयया व अवस्था जिं गबलें हे लोमंके फइ मखु ! पलख लिपा दना मन मनं जुजुयात नं छको धन्यवाद बिया अनं नारद भन्तेपिं बिज्याना च्वंथाय थाहाँ वना नमस्कार याना । वसपोल नं तस्सकं खुशी जुल 'खालि थ:हे जक मथ्यना पिया च्वनागु ख: । आ:थ्यन उत्तम हे जुल' धका धया बिज्यात । मेमेगु हाल नं छुं छुं न्यंकल, जिके नं छुं छुं न्यना बिज्यात । आनंदकुटी च्वनादीपिं सकसियां उखुनुया दिने छुं तच्चोगु हे लाभ जू थें मने सन्तोष जूगु खना जिगु मन नं धात्थं हे आनन्दकुटी आनन्द ताल । कन्हेखुनु सकसिनं स्व:वल निराशा ज्वी धुंकुपिं भन्तेपिं हानं खना थुगु बारे सकसियां हर्ष ताया वल । धन्य नारद भन्तेपिनिगु दया करुणा । नेपालया बुद्धशासनया लागी वसपोलपिसं थुलि याना मबिज्या:गु जूसा थुलि याकनं नेपाले शुद्धगु बुद्धशासन प्रकाश ज्वीगु निराशा ज्वी धुंकुगु ख: ।

स्थविर धम्मालोकया
महा चीनयात्रा सिधल

